T.C

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MÜZİK ANA SANAT DALI

ÜFLEMELİ VE VURMALI ÇALGILAR SANAT DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇAĞDAŞ DÖNEMDE VURMALI ÇALGILARIN YERİ

GÖKAY BİLGİÇ

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Deniz YAVUZ

EDİRNE - 2017

TEŞEKKÜR

Gelişimim için çaba gösteren, Yüksek Lisans eğitimimde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Deniz YAVUZ' a, konservatuvar müdürümüz Doç. Ahmet Hamdi ZAFER'e ,sevgi ve desteklerini daima kalbimde hissettiğim babam İlhan BİLGİÇ, annem Naciye BİLGİÇ ve kardeşim Gökçe BİLGİÇ'e sonsuz teşekkürler.

Tezin Adı: Vurmalı Çalgıların Çağdaş Dönemdeki Yeri

Hazırlayan: Gökay BİLGİÇ

ÖZET

Bu çalışmada vurmalı çalgıların çağdaş dönem'deki gelişimi incelenmiş ve bu dönem hakkında bilgiler verilmiştir. Çağdaş dönemde tınıları değişen vurmalı çalgıların detaylarına inilmiş ve gelişmelerinin nasıl gerçekleştiği orkestra partisyonları ve fotoğrafları ile sunulmuştur. Müzik terimleri ve vurmalı çalgıların tarihçesinin nasıl geliştiği ortaya konmuştur.

İlk çağlardan itibaren vurmalı çalgıların av, tapınma, kutsama, dua, eğlence ve ağıt için kullanıldığı açıklanmış, Eski Mısır ve Mezopotamya'daki müzik aletlerine değinilmiştir. Vurmalı çalgıların ilk örneklerinden olan erken dönem çalgılarından bahsedilmiş günümüze kadar bu gelişimde en çok kullanılan vurmalı çalgılar araştırılmış, her biri hakkında ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Bunun yanında çağdaş dönem vurmalı çalgılara orkestra eserlerinden örnekler verilerek sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Vurmalı Çalgılar, Müzik , Çalgı, Davul, Çağdaş dönem

Thesis Title: Percussion Instruments in Contemporary Period

Author: Gökay BİLGİÇ

ABSTRACT

In this study, the development of percussion in comteporary period was investigated and information was given about contemporary period. Percussion which was changed timbre was descended in contemporary period and it was preseted now the development became fact with partitions and pictures. It was exposed how the musical terms and history of percussion developed.It was explained that percussion was used for hunt,adoration,beatification,devation,fun and mourning in ancient times

Musical instruments in Ancient Egypt and Mesopotamia was mentioned.Insruments of early period which was the first examples of percussion was referred,mostly used percussion was searched in this development until today,detailed statement was made about each of them.Besides, it was presented by giving examples of orchestra works to percussion during the contemporary period.

Anahtar Sözcükler: Percussion, Music , Instrument, Contemporary Period

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **i**
Tezin Adı: Vurmalı Çalgıların Çağdaş Dönemdeki Yeri ..... **ii**
ÖZET ..... **ii**
Thesis Title: Percussion Instruments in Contemporary Period ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iii**
İÇİNDEKİLER ..... **iv**
BÖLÜM 1 ..... **1**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Problem 2
1.1.1. Alt Problemler 2
1.2. Amaç 2
1.3. Önem 3
1.4. Sınırlılıklar 3
1.5. Tanımlar 3
BÖLÜM 2 ..... **5**
2. YÖNTEM **5**
2.1. Araştırma Modeli 5
2.2. Evren ve Örneklem 5
2.3. Verilerin Toplanması 5
2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması 6
BÖLÜM 3 ..... **7**
3.1. BİRİNCİ ALT PROBLEM **7**
VURMALI ÇALGILAR ve TARİHÇESİ **7**
3.1.1. Vurmalı Çalgıların Kökenleri 7
3.1.1.1. Eski Mısır ve Mezopotamya'da Müzik Aletleri 11
3.1.2. Erken Dönem Çalgıları 13
3.1.2.1. Çıngıraklar 14
3.1.2.2. Güirolar 14

3.1.2.3. Şakşakçılar....14
3.1.2.4. Davul....15
3.1.2.4.1. Davulda İleri Bir Adım....16
3.1.2.4.2. Afrika Davulları ve Davulculuğu....17
3.1.2.4.3. Davul Yapımı ve Ritüel....19
3.1.2.4.4. Modus Operandı....21
3.1.3. İlkel Ksilofon....22
3.1.4. Metal Çalgılar....26
3.1.5. Çin ve Uzak Doğu Vurmalı Çalgıları....28
3.1.5.1. Metalofonlar....35
3.1.5.2. Ziller....36
3.1.5.3. Deri Davulu....38
3.1.5.4. Ahşap Davul....39
3.1.5.5. Clapperlar ve Çanlar....40
3.1.6. Orta Çağ ve Rönesans Avrupası....41
3.1.6.1. Üçgen....46
3.1.6.2. Ziller....47
3.1.6.3. Kastanyet....47
3.1.6.4. Friction Drums (Sürtünmeli Davul)....48
3.1.6.5. Tambur....49
3.1.6.6. Melodili Çanlar (Chime Bells)....50
3.1.6.7. Santur (Dulcımer)....50
3.1.6.8. Ksilofon....51
3.1.6.9. Davullar....51
3.1.6.10. Tambora....52
3.1.6.11. Yan Davul (Darbuka)....53
ÇAĞDAŞ DÖNEM....57
3.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEM....61
VURMALI ÇALGILARIN ÇAĞDAŞ DÖNEMDEKİ YERİ....61
3.3.1. Nakkar ve Kettledrums....61
3.3.2. Kettledrums....62

3.3.3 Çalgılar 63
3.3.8. Vurmalı Çalgılar ve Özellikleri 64
3.3.8.1. Timpani 64
3.3.8.2. Bas Davul 69
3.3.8.3. Zil 72
3.3.8.4. Tam-Tam 77
3.3.8.5. Tef 79
3.3.8.6. Kastanyet 81
3.3.8.7. Üçgen 83
3.3.8.8. Glockenspiel 86
3.3.8.9. Ksilofon 87
3.3.8.10. Marimba 90
3.3.8.11. Vibrafon 91
3.3.8.12. Kampana 93
3.3.8.12.1. Trampet 94
BÖLÜM 4 95
SONUÇLAR VE ÖNERİLER 95
KAYNAKÇA 97
İnternet Bağlantıları; 99

RESİM LİSTESİ

RESİM 1:.....23
RESİM 2:.....29
RESİM 3:.....35
RESİM 4.....39
RESİM 5:.....49
RESİM 6:.....54
RESİM 7:.....56
RESİM 8:.....65
RESİM 9:.....65
Resim 10.....68
RESİM 11:.....69
RESİM 12.....70
RESİM 13:.....71
RESİM 14:.....73
RESİM 15:.....74
RESİM 16:.....75
RESİM 17.....76
RESİM 18:.....77
RESİM 19.....78
RESİM 20:.....80
RESİM 21.....81
RESİM 22:.....82
RESİM 23.....83
RESİM 24:.....84
RESİM 25.....85
RESİM 26:.....86
RESİM 27:.....87
RESİM 28.....89

RESİM 29.....90
RESİM 30.....92
RESİM 31.....92
RESİM 32.....93
RESİM 33.....94
RESİM 34.....94

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Ritm, yunanca kökenli ve "akış" anlamına gelen bir kelimedir. Yaygın olarak müzikle bağdaştırılır ve bir dizede, bir notada vurgu, uzunluk veya ses özelliklerinin ve durakların düzenli bir biçimde tekrarlanmasından doğan ses uyumu şeklinde açıklanır. Evrende var olan bütün nesnelerin hatta atom moleküllerinin bile sahip olduğu bir olgudur. Her ne kadar ritm denilince zihinlerde müzik canlansa da; biyolojiden, fizik ve kimyaya kadar birçok alanda ritm etkendir.

Bu çalışmada müziğin ritm kısmını oluşturan entrüman topluluğu olan vurmalı çalgılar ele alınmıştır. Vurmalı çalgılar tarihin başından beri tüm ırkların ve milletlerin gelişmesi ile doğru orantılı olarak ilerlemiştir. Afrika'da ilk insanların çeşitli ritüellerinde kullanmaları ile başlayan bu gelişim yolculuğu günümüzde müziğin her alanında kullanılmasına kadar gelmiştir. Özellikle 19. yüzyıl başlarında, Romantik Dönem'de parlamaya başlayıp, 20. yüzyılda da çağdaş dönemin başlamasından günümüze "altın çağını" yaşayan vurmalı çalgılar bu araştırmada üç ana bölümde incelenmiştir.

İlk bölümde genel olarak vurmalı çalgılar ve tarihsel gelişimleri ile birlikte kullanıldıkları alanlar ve kullananlar incelenmiştir. İkinci bölümde, çağdaş dönemdeki vurmalı çalgılar ve bu dönemde ortaya konan müzik incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise vurmalı çalgılar'ın çağdaş dönemde ne gibi değişimler

geçirdiği, bu dönemde kullanılan çalgılar ve bu çalgıların çağdaş dönemdeki yerleri incelenmiştir.

1.1. Problem

Bu araştırmanın problemi çağdaş dönemde vurmalı çalgıların gözlemlenmiştir.

1.1.1. Alt Problemler

1. Birinci Alt Problem, vurmalı Çalgılar ve Tarihsel Gelişimi
2. İkinci Alt Problem, çağdaş dönem,
3. Üçüncü Alt Problem, vurmalı Çalgıların çağdaş dönemdeki yeri.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, vurmalı çalgıların tarih boyunca süregelmiş olan gelişiminden yola çıkarak çağdaş dönemde kullanım şekilleri ve alanları gözlemlenmiştir. Dönem bestecilerinin yapıtlarında yer verdiği partisyonlarda vurmalı çalgılardan ne şekilde yararlandığı araştırılarak, vurmalı çalgıların tarih boyunca ve özellikle Çağdaş dönemde ne şekilde kullanıldığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

1.3. Önem

Yapılan veri taramaları ve kaynak araştırmalarında, müzik tarihinde vurmalı çalgıların kullanım şekilleri ve önemi ile ilgili ülkemizde yeterli derecede bir araştırmanın yapılmamış olduğu görülmüştür. Bu kaynak eksikliği özellikle ülkemizdeki vurmalı çalgılar öğrencileri için büyük problemler doğurmaktadır. Yapılan çalışmanın konusu bu alandaki özellikle Türkçe kaynak eksikliğini bir derece gidereceğinden önemlidir

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Klasik Batı Müziği evrelerinden çağdaş dönemdeki vurmalı çalgıların yer aldığı eserlerin incelenmesi ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

A tempo: Asıl tempoda ilk hızda.[1]

Ad libitum: (İt.) Yoruma, isteğe bağlı olarak.[2]

Allegro Vivo: (İt.) Pek, çok çabuk[3]

Andante: (İt.) 1) İtalyanca "Andare" yürümek fiilinden türeyen Andante, Adagio' dan daha hızlı, Allegretto' dan daha yavaş olarak yürüyüş hızındadır. 2) Sonat, Senfoni gibi yapıtların ağır bölümünün adı. Metronom: 66/72.[4]

---

[1] İrkin Aktüze, *Müziği Anlamak, Ansiklopedik Müzik Sözlüğü,* Pan Yayıncılık, İstanbul 2003,s.33.
[2] Feridun ÇALIŞIR, "Müzik Dili Sözlüğü", *http://www.melodik.net/sozluk_muzik/index.asp?Harf=A* ,(22.08.2012),s.1-2.
[3] Feridun ÇALIŞIR, "Müzik Dili Sözlüğü", *http://www.melodik.net/sozluk_muzik/ara.asp?look_for=allegro+vivo, (22.08.2012),s.1-1.*

Andantino: (İt.) Andante'den hızlıca anlamındadır.[5]

Animando: (İt.)Hareketlendirme, canlandırma.[6]

Arpej:Kırılarak seslendirilen akor. İtalyanca 'arpa' sözcüğünden gelir. Bir akorun seslerini arp gibi birbiri ardı sıra hızla seslendirme.[7]

Artikülâsyon: Seslerin bağlı çalış, kesik kesik çalış gibi farklı ifade şekillerine verilen ad.[8]

Calme: Sakin, durgun.[9]

Nüans: Ayrıntı, ince ayrım[10]

Rallentando: Temponun aşamalı bir şekilde yavaşlatılması.[11]

Ritardando: Genişleme. Altına yazıldığı notanın değerinden çok az daha uzun çalınması.[12]

---

[4] *Music dictionary*, http://www.dolmetsch.com/defsa7.htm,(22.08.2012); Feridun ÇALIŞIR, "Müzik Dili Sözlüğü", http://www.melodik.net/sozluk_muzik/ara.asp?look_for=andante, (22.08.2012),s.1-1
[5] Feridun ÇALIŞIR, "Müzik Dili Sözlüğü", http://www.melodik.net/sozluk_muzik/ara.asp?look_for=andantino.(22.08.2012),s.1-1
[6] *Music dictionary*, http://www.dolmetsch.com/defsa7a.htm
[7] Ahmet Say, *Müzik Sözlüğü,* Müzik Ansiklopedisi Yayınları,Ankara 2002,s.34.
[8] Say,*a.g.e.*,s.41.
[9] Say,*a.g.e.*,s.60
[10] Say,*a.g.e.*,s.55
[11] http://www.dictionary.com/browse/rallentando
[12] https://www.vocabulary.com/dictionary/ritardando

BÖLÜM 2

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada durum tespitine yönelik olmak üzere, nitel[13] araştırma yöntemlerinden, betimsel-gelişimci araştırma yöntemi kullanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, çağdaş dönemde vurmalı çalgıların yeri, örneklemini ise bu dönemde yaşamış olan besteciler ve eserleri oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmadaki verilere, çağdaş dönem ve özelliklerinin araştırılması ile başlanmış, bu dönemin önemini anlatan kitap, dergi, e-dergi, tez, e-kitap, ve internet siteleri gibi kaynaklar incelenmiştir. Çağdaş dönem vurmalı Çalgıları, bestecileri ve onların eserleri, internet kaynakları ve orkestra repertuarları incelenerek, eserlerdeki vurmalı çalgılar partileri, eserler içindeki vurmalı çalgıların çağdaş döneme uygun icra ve bestecilerin vurmalı çalgıları kullanım şekilleri analiz edilmiştir.

[13] Ölçülemez, sayılamaz, soyut kelimelerin kattığı anlamdır.

2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Bu araştırmanın sonucunda elde edilen veriler toplanarak, çağdaş dönemde vurmalı çalgıların yeri daha iyi gözlemlenmiş, çağdaş dönem bestecilerinin eserlerindeki vurmalı çalgıların kullanım şekilleri teknik olarak incelenerek önemi vurgulanmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM

3.1. BİRİNCİ ALT PROBLEM

VURMALI ÇALGILAR ve TARİHÇESİ

3.1.1. Vurmalı Çalgıların Kökenleri

Vurmalı çalgıların yükseliş ve gelişim öyküsü insanlık tarihiyle oldukça yakın olduğu ve insan ırkı üzerinde muazzam bir etki yarattığı iddia edilebilir.

Cecil Forsyth[14], vurmalı çalgılar için "*ilk ve ağır müziğin tipi saf ritmiktir*" diye açıklama yapmıştır. Ayrıca "Kayıtlardan ve yabani ırkların altında yatan ve öncesindeki diğer her tür müzik çalışmasından anlatabildiğimiz kadarı bulunmaktadır. Bir insanın iki ekleminden ve toprak ananın alanından öte çalgıya ihtiyacı yoktur.' ifadesi bulunmaktadır. Ama diğer uzmanlar müzikal dürtülerin herhangi bir dünya yaratığı tarafından böcekler ve kuşlar üzerindeki tecrübelerinden

[14] İngiliz Besteci ve Müzikolog (d. 30.10.1870 – ö. 07.12.1941)

kaynaklanarak hissettiklerini söylemektedirler. Forsyth, kuşların sözde "ezgileri" bu bağlantıdan alıntılanmıştır. Fakat onlar tartışmamızın tam olarak dışında kalmaktadır… Şüphesiz ki "Hiçbir hayvanın, maymunun en üst türünün bile, kendi kas çabaları tarafından düzenli aralıklarla bir vuruş dizisi yaptığı gözlemlenmemiştir; kendi zevkleri uğruna bunları birleştirmek ve birleştirildiğinde onları çeşitlendirmek" tam anlamıyla doğru ve gerçek bir ifadedir. Bildiğimiz kadarıyla bunlar olmaz ve onların ima ettikleri farklar insanı yaratılışının devamındaki en düşük seviyeden en yüksek seviyeye kadar böler demiştir." Sahip olduğu özgün görüşü ile Curt Sachs[15], Hans von Bülow'un[16] tartışmasına dikkat çeker: "Başta ritm vardı. Ritmin düzenlenmesi -kuşlar gibi- insanların neşe ve yasa melodik biçim vermesiyle gelmiştir."[17]

Bu görüş ayrılığındaki düşüncelere rağmen, müzik tarihindeki olayların yürüyüşü tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar vurmalı çalgıların yükselişi ve gelişimine bakarak daha etkileyici çalışmalar sunmamaktadır. Vurmalı çalgıların gelişiminin daha önemli kanıtı günümüzde tarafımızdan yok edilmektedir. Tarih öncesi ve ilkel çalgıların çağdaş bilgisi, 30.000 yıl önceki izlerin tarihi olarak, üç önemli kaynağa dayanmaktadır:

- Arkeolojik kanıt (kazı, buz ve bataklık birikintileri v.b.)
- Resimli sunumlar
- Yazılı kaynaklar, ilkel insanlar arasında korunan sayısız çalgı türlerinin çalışmalarını içerir

Arkeolojik kazılar tarih öncesi çalgıların sağlam kanıtlarının olduğunu desteklemektedir. Onların görece eskiliğine değer biçmekle birlikte, var olan kalıntılar -çoğunlukla kemik, taş, çömlek ve metal- üretimlerinde kullanılan malzemelerin dayanıklılığına veya özel güvenlik araçlarıyla korunmasıyla günümüze kadar ulaşmışlardır.

[15] Alman müzikolog. (d. 29.06.1881 – ö. 05.02.1959)
[16] Alman besteci, şef ve piyanist. (d. 08.01. 1830 – ö. 12.02.1894)
[17] https://www.britannica.com/biography/Hans-von-Bulow

Tarih bize Taş Devri insanının sadece "kendisini ve ona bağlı olanları hayatta tutabilmek" şeklinde ifade edebileceğimiz tek amaca sahip olduğunu öğretmektedir. İnsanlar, vahşi hayvanlara karşı korunma ve avcılık için insan gücü sağlamak adına, küçük gruplar hâlinde yaşayarak kabile yasalarını uygulamamışlardır. Onların dini ertesi gün de avlamayı ümit ettikleri hayvanlar için saf olarak doğaya tapınmaktır. Bu ayinler kapsamında ortaya konan avcılık ve yakalama hareketinden oluştuğuna inanılan müziğin kullanılmadığı görülmektedir. (Avrupa mağara resimlerinin neredeyse tümü avcılık olaylarına adanmıştır.)

İlk çalgıların adımları, tarih öncesi dönemde ilk insanların bilinçsizce zıplayarak ritm tutmalarıyla, boğazlarını titretmeleriyle, alkışlamalarıyla veya vücutlarına vurmalarıyla atılmıştır. Bu insanlar seslerin çeşitliliklerini, ellerini, avuçlarını, ayaklarını, topuklarını ve tabanlarını kullanarak veya vücutlarının kemikli bölümlerini dolgun taraflarına vurarak sağlamışlardır. Bu vücut vuruşlarına örnek olarak, Brezilya'da eski bir tören olan ve ayak vuruşları ile eşlik edilen tupinamba[18] (ateş dansı ritüeli) gösterilebilir. İlk insanların ritm ile olan ilişkileri tarihinin ne kadar önceye gittiği Eski Ahit'ten[19] de görülmektedir : " … ellerini çırptınız, ayaklarınızı yere vurdunuz, bütün yüreğinizle sevdiniz..."

Vurmalı çalgılar ilkel insanın yetenekli olduğu bir sanattır. İnsan gücünün becerikliliğindeki her duyguyla, el çırpmayı ve ayakta durmayı arttıran çalgılar insanın yemek ve yaşam mücadelesinin altında yatan araç ve silahların olabileceği varsayılarak mücadele etmiştir. Taş, metal ve tahtadan üretilen, kalkan, yay, mızrak ve savaş tokmağı gibi silahlar, çan ve davul tokmağı işlevlerinde ilk kullanılan vurmalı çalgılar arasında gösterilmektedir.

---

[18] Brazilya'nın en eski Halkı olan Tupi'lerin dini ritüellerinde yaptıkları bir dans türü. https://www.frmtr.com/muzik/1189785-brezilya-da-muzigin-tarihi-ve-turleri-muzik-timi.html (15.05.2017)

[19] yahudilerin kutsal kitabı olan tanah'a hristiyanlar tarafından verilen isimdir. hıristiyan inancı'nda eski ahit, yeni ahit'den önceki 39 kitabı ifade eder. http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/744/9520.pdf (15.05.2017)

Ortaçağ'da yaşamış müzisyenler savaş şarkılarının ritmlerini kalkan veya yaydan esinlenerek yazmıştır. Percival Kirby[20], " *Şüphesizdir ki kalkanlar Zulu kabilesinin[21] esas davullarıdır*" ifadesini bu sebepten ötürü ortaya koymuştur. Helen Tongue[22] tarafından çoğaltılan çizimlerde, Güney Afrika ormanlarında bulunan iki kaya çizimi üzerinde yer alan resimlerde, kalkanların davul gibi kullanıldıkları görülmektedir. George William Stow[23] , Kaffir insanlarının[24] kendine ait bir çalgısının olmadığını, bunun yerine kalkanlarına davul gibi vurduklarını söylemektedir.

Stow, Güney Afrika'da bulunan Basutolan'de bulduğu bir kaya çiziminin açıklamasını bu şekilde yapmıştır:

"*Çok sayıda adamın ormanda toplanıp dans ettiği bir çizimdir. Vücutlarını boyamış dansçıları yuvarlak çizerken, bir grubun savaş yayların kirişleriyle ritm tuttuğu diğer bir grubunda yaylarını sopalarını yere vurarak ritm tuttuğu görülmektedir. Bu çizim bize ilkel santurun oluşum düşüncesini beklenmedik bir şekilde sundu.* " [25]

İlk vurmalı çalgılar danslara yardımcı olmak, ilkel büyü ve dini ritüellere hizmet etmek için kullanılmışlardır. Çıkardıkları seslere o dönemde yaşayan ilkel insanların alışık olmamasından dolayı büyülü oldukları düşünülmekte oldukları bilinmektedir. Bu çalgıların yapı ve tekniklerindeki gelişmelere rağmen bağlanmış oldukları geleneksel kullanımlarından dolayı, günümüzde var olan kabile yaşamında halen kullanılmaktadırlar.[26]

---

[20] İskoç Müzikolog ve Tarihçi. (d. 17.04.1887 – ö. 07.02.1970)
[21] Güney Afrika ve çevresinde yaşayan yerli halk.
[22] Güney Afrika'nın Cradock şehrinin kız lisesinde 1890 ile 1900 yılları arasında çalışmış öğretmen, araştırmacı.
[23] İngiliz jeolog, şair, tarihçi, yazar. (d.02.02.1822 – ö. 17.03.1882)
[24] Sömürgecilerin Güney Afrika'daki siyahilerin koydukları isim. https://en.wikipedia.org/wiki/Kaffir_(racial_term) 15.02.2017
[25] James Blades, *Percussion Instruments And Their History*, Oxford press, Londra, 2005, s. 49
[26] Blades, A.g.e, s. 51

3.1.1.1. Eski Mısır ve Mezopotamya'da Müzik Aletleri

Eski Mısır'da müzik, tapınaklarda sıkça duyulmuştur. Bunun dışında havanın kararmasıyla birlikte yapacak işleri olmayan insanlar beraber oturup şarkı söylemişlerdir. Müziğin bir yandan ekonomik önemi de bulunmaktadır. İşçiler çalışırken yapılan müzikler, onların daha istekli çalışmalarını ve böylelikle daha verimli olmalarını sağlamıştır.

Osiris'in[27] ölümünü ve yeniden doğuşunu kutlayan törenlerde rahiplerle halkın bir arada dans ettiği, bu dansların şarkı, çalgı eşliğinde ve tiyatro olarak sergilendiği bilinmektedir. Özellikle Üçüncü Hanedan[28] döneminde büyük bir zenginliğin doruğuna ulaşan Mısır'da müzik, canlı bir kimlik kazanmıştır. Çalgı çalmak kahraman erkeklere değil, nazlı kadınlara yaraşır inancıyla büyük şölenlerde, kadınlardan oluşan müzik topluluklarına rastlanmaktadır.[29]

Eski Mısır'da müzik, hastalara güç vermek içinde kullanılmıştır. Her gün mabetlerde dualarla tanrı heykellerinin önünde dinletiler yapılır ve bunları ya bizzat kral ya da rahipler idare etmektedir. Tapınağın içinde güzel kokulu otlar yakılır ve rahibelerce müzik eşliğinde dans edilmektedir. Bu dönemde özellikle Arp, flüt, simbal, davul, trampet ve çeşitli borular bu ayinler veya törenlerde müzik aleti olarak kullanılmıştır.[30]

Mısırlılar'da müzik, gizemli çağrışımlar yaptığı kadar gündelik yaşamın da bir parçası ve eğlence aracıdır. Başta flüt ve arp olmak üzere; davul, def, darbuka, sistron[31] gibi vurma çalgılar; çifte flüt, trompet gibi üflemeliler ve üçgen arp, çitara gibi telli çalgılar eski Mısır'ın önemli çalgılarıdır. Bunun yanı sıra, bugün kullandığımız ud'un geçmişi, Eski Mısır'da 19. ve 20. hanedanlar dönemine kadar uzanmaktadır.

---

[27] Mısır mitolojisinde yer altı dünyasının hakimi olan tanrı. Diğer kardeşi de " Set " tir.
[28] M.Ö. 2686 – M.Ö. 2589 yılları arasında Mısırda hüküm sürmüş aile.
[29] James Blades, *Percussion Instruments And Their History*, Oxford press, Londra, 2005, s. 64
[30] Blades, A.g.e, s. 64
[31] Eski mısırda kullanılan küp benzeri vurmalı çalgı.

Andre Parrot[32], Tevrat'ta (Genesis IV, 21) Yubaloğulları'nın lir ve flüt çaldıklarından başlayarak, Mezopotamya'da müziğin dini emirlerle vurgulanmış sosyal bir fonksiyonu olduğunu görüldüğünü belirtmektedir. Daha Sümerler zamanında (M.Ö. 18. yüzyılda) mabetlerde lir, flüt, çalpara ve davul gibi muhtelif müzik aletlerinin eşliğinde, usulleri çoktan yerleşmiş olarak, ilahi, kaside ve mezamirlerin okunduğunu, Gudea'nın[33] lirik edebiyata örnek olan ve Ningirsu mabedinin açılış törenini anlatan meşhur iki tableti ile bilinmektedir.[34]

Diğer taraftan arkeologlar bu müzik aletlerini gösteren kabartmaları, hatta bazen direkt müzik enstrümanlarını bulmuşlardır. Asur'da M. Ö. IX. yüzyıldan bir tablet üzerinde müzikal notalara benzer sembollerin bulunduğu düşünülmüştür. Bugün Berlin müzesinde bulunan bu tabletin üzerinde Sümerce bir kasidenin Asurca tercümesi de yazılmıştır. Üç sütun üzerine yazılan bu kasidenin üçüncü sütununda müzikal notalar olması düşünülen birtakım işaretler vardır. 1954 senesinde Tel Harmel[35] (Shaduppum) de buna benzer bir tablet daha bulunmuştur.

Hakiki müzik aletlerinin ilki, Ur kral mezarlarında Sir Leonard Woolley tarafından bulunmuştur. İki arp, dört lirden başka kraliçe Şubad'ın[36] mezarından çıkan arpın üzerinde bronz mandallarla gerilmiş 11 tel vardır. Daha basit olan diğer arpın üzerinde ise 15 tel bulunmuştur. "Ölüm kuyusu" denilen 1237 numaralı mezardan da gümüş kaplamalı bir lir çıkarılmıştır. Bütün bu müzik aletleri tahtadan yapılmış, kral ailesine ait olanlar gümüşle kaplanmıştır.

Yine Urartu tabletlerinde kadınların zamanın yöresel çalgılarını çaldıkları, dans ettikleri, akrobatik gösterilere katıldıkları o dönemde yapılan heykellerde de görülmektedir. Kimi figürlerde soldan sağa doğru şarap sunan, Flüt, Lir, Tef ve Saz çalan kadınlar işlenmiştir. Bunların arasında günümüzde de Van caddelerinde rastladığımız yüksek tahta ayaklar üzerinde duran kadın heykelleri görülmektedir.

---

[32] Fransız Arkeolog. (d.15.02.1901 – ö. 24.08.1980)
[33] Fırat ve Dicle nehirlerinin birleştiği yerin kuzeybatısında yer alan Lagaş isimli şehrin hükümdarı.
[34] Jeremy Montagu, *Early Percussion Instruments, Oxford press,* Londra, 1982, s. 69
[35] Irak'ın Bağdat şehri yakınlarında bulunan eski bir yerleşim yeri.
[36] Sümer kralı Abargi'nin karısı.

Urartular konusunda uzman bilim adamlarının başında gelen Prof. Dr. Oktay Belli[37] "III. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu" isimli çalışmanın 132 ve 136. sayfalarında özellikle flütün günümüzde de kullanıldığına dikkat çekmiştir.

3.1.2. Erken Dönem Çalgıları

vurmalı çalgıların ilk örnekleri olarak karşımıza idyofonlar[38] gelmektedir. Bu çalgılar doğal sesli malzemelerden yapılmıştır. Birkaç çeşidi bulunmaktadır:

1-) Sallamalı idyofonlar – çalgı titreştiğinde ses veren tüm parçalar

2-) Duran idyofonlar – oymalı, delikli ve içi boş tüp

3-) Sürtünmeli idyofonlar – sürtünme yoluyla oluşan titreşimler

4-) Sarsmalı idyofonlar – bumerang veya çan dili gibi nesneler

5-) Vurmalı idyofonlar – bir veya daha fazla sesli malzeme içerir

Oluşumun kronolojik noktasından yola çıkarak, ilk çalgıların tarih öncesi insandan miras kaldığını biliyoruz. Paleolitik kazılar bir çocuğun çıngırağının kilden yapılmış olduğunu göstermektedir.

---

[37] İstanbul Üniversitesi Tarih bölümü öğretim üyesi. (d. 03.04.1945)

[38] İdyofon, tınılı bir katı cismin (örn. ahşap, metal ya da taş) titreşmesiyle ses çıkaran çalgıların genel adı. Sürtmeli, vurmalı, çek-meli, sallamalı başta olmak üzere başlıca sekiz ait sınıfı vardır. Gongda olduğu gibi birçok idyofonda titreşen madde aynı za-manda çalgının gövdesini de oluşturur.
Ksi-lofonlar ve kaynana zırıltıları da başka idyofon örnekleri arasındadır. Ağız tambu-rası ya da müzik kutusu gibi mızrapla çalman idyofonlara linguafon denir. Akusti-ği temel alan kesin bir sınıflandırma yapma-nın gerekli olduğu durumlarda oldukça be-lirsiz bir terim olan vurmalı çalgı yerine, idyofon ve membranofon (ya da zarlı çalgı, örn. davul) tanımlamaları kullanılır. http://www.hesaplamasi.net/bilgi/idyofon-nedir/ 16.02.2017

3.1.2.1. Çıngıraklar

Tarihteki ilk vurmalı çalgılardan olan bu aletler diş, toynak, çeşitli hayvan ve bitki kabuğu veya demetler halinde tohumların, sabit nesnelerin içine koyulmasıyla, o nesnelerden çıkan seslerden oluşturulmuştur. Bu çalgıları ilk olarak Güney Afrika'daki kabileler, keseli antilop kulaklarını veya derilerini kurutarak yapmışlardır. Bu derileri gererek içlerine deve kuşu yumurtası parçaları ve kurutulmuş üzüm taneleri doldurmuşlardır. Çıngırakları omuzlarına veya kollarına bağlayarak dans eşliğinde sallamışlardır ve bu şekilde ritm tutmuşlardır.

3.1.2.2. Güirolar

Bu çalgı Taş Devri kadar eski olup günümüzdeki ilkel kabilelerde hâlâ geleneksel önemini taşımaktadır. En basit şekli ile çentikli taş, kemik ve kabuktan oluşmakla birlikte törpülü bir çubukla veya sert bir cisimle üzerine sürtülerek ses çıkarılmaktadır.

Taş Devrinin erken dönemlerinde Orta Avrupa'daki Güiro'nun varlığının kanıtı Moravya'daki Pekarna mağarasında bulunan testere şeklinde dişleri olan paleolitik[39] kemik çalgı tarafından sağlanmıştır. Çalgı Brno'da[40] Moravya Müzesi'nde sergilenmektedir. Birkaç örneğine de Afrika ve Amerika'daki arkeolojik kazılarda rastlanmıştır.

3.1.2.3. Şakşakçılar

Vurmalı çalgıların çalındığı bagetlerden önce, insanlar vücutlarının uzuvları ile ritm tutmaktaydılar. Bu çalgı önce müziğin bir şekli olarak kabul edilmektedir.

---

[39] Günümüzden yaklaşık olarak 2 milyon yıl önce başlamış ve 10.000 yıl önce son bulmuş dönem. Bilinen adıyla taş devri. https://tr.wikipedia.org/wiki/Eski_Taş_Çağı (16.02.2017)

[40] **Brno,** Çek Cumhuriyeti'nin en büyük ikinci kentidir. Güney Moravya ili ile Brno ilçesi merkezidir. Tarihsel Moravya'nın eski başkentidir. Kasım 2010 tahminleri itibarıyla şehir nüfusu 404.345 kişidir ve varoşlarıyla metro nüfusu 729.510 kişidir. http://prag.be.mfa.gov.tr/Mission.aspx (16.02.2017)

John Frederick Rowbotham'ın[41] yaklaşık 70 yıl önceki yapmış olduğu araştırmada, Avustralya kıtasında yaşayan Aborjin'lerin bu geleneği hala devam ettirdiklerini belirtmektedir. Şakşakçıların kullanımının arkeolojik ve resimsel kanıtları, Mısır ve Uzakdoğu sanatında yer almaktadır.

Dairesel bir tahta diskin her iki elde tutulması ve yüzlerinin çarpışması ile çalınan bu çalgı, halen Hint dilencileri tarafından kullanılmaktadır. Bu çalgının bir benzeri Tonga[42] yerlileri tarafından, el çırpma sesini arttırmak için kullanılmıştır. Şakşakçılar bu çalgıları tahta levhalardan yapmışlardır ve avuçlarına deri kayışlar aracılığıyla bağlamışlardır. Farklı ses aralıklarını çıkarmak için değişik şekillerde üretilmişlerdir.

3.1.2.4. Davul

Tarihteki en eski davul Marcel Gnaule'nin[43] Habeşistan'da[44] yaptığı çalışmalar sonucunda bulunmuştur. Koni şeklinde farklı derinliklerde olan bu çalgıya kendi döneminde "wollogallu" (yeryüzü davulu) denmiştir. Ağız kısmına eller ile vurularak arka tarafındaki boşluktan titreşimler çıkarılmaktadır. Dr. Paul Wirz[45], Yeni Gine Pigmeleri arasında "Kum Tamburu" diye bilinen, iki tarafı açık olan tünel şeklinde bir çalgıdan bahsetmiştir. Hindistan'ın Vedik Edebiyatında "yeryüzü davulunun" bir rahip tarafından kış şenliğinde çalındığı belirtilmektedir.

Afrika'nın birçok bölümünde davullar iletişim aracı olarak kullanılmıştır. Sonradan Afrika'ya giden kaşifler bu iletişim sistemine "Bush Telegrafi" adını

---

[41] İngiliz besteci ve müzikolog. (d. 18.04.1854 – ö. 20.11.1925)

[42] **Tonga Krallığı**, Pasifik Okyanusu'nun güneyinde bulunan bir ada devletidir. Ada Krallığı'na 169 ada ve mercan adası bağlıdır. Bu adalardan sadece 36 tanesinde nüfus vardır. Tonga Krallığı, okyanusyada bulunan tüm ada ülkelerin aksine hiçbir zaman Avrupalılar tarafından kolonileştirilmemiştir. Ada 1970 yılına kadar dışişleri ve askeri anlamda Birleşik Krallık'a, içişlerinde bağımsız bir ülke iken, bu tarihte tam bağımsızlığını kazanmıştır. Tonga, aynı zamanda İngiliz Milletler Topluluğunun bir üyesidir. https://www.papiroom.net/495354534853_tango-kralligi (16.02.2017)

[43]Fransız Antropolog

[44]Afrika'da yer alan diğer adı Etiyopya olan ülke.

[45] Paul Wirz (29 Mayıs 1892 Moskova – Rusya, 30 Ocak 1955 Ulopu – Gine) İsviçreli etnolog.

vermişlerdir. Bu iletişim sistemi Mors alfabesinin bir benzeridir. Farklı kuvvet ve sıklıklardaki vuruşlar ile bir çok harf iletilebilmektedir. Davul dilleri, Afrika'nın dil ve lehçeleri gibi sayısızdır. Gezgin Henry Morton Stanley[46], 1875-1877 yılları arasındaki gezilerinde Afrika davulları hakkında kalıcı kaynaklar bırakmıştır. Bugün kendi adını taşıyan Stanley Şelalelerinin bulunduğu Kongo yatakları civarında yaşayan bir kabile hakkında şunları dile getirmiştir:

"Ada halkı elektriğin ne olduğunu bilmiyor ama büyük davulların değişik yerlerine vurmalarından çıkan seslerle kurdukları iletişim, tıpkı konuşma gibi etkiliydi."[47]

3.1.2.4.1. Davulda İleri Bir Adım

Birçok vurmalı çalgı arasında davul en yücesi ve en saygını olarak kabul görmüş bir çalgıdır. Bu çalgının gelişimini, yaratıcı ve başarılı çalışmalar sağlamıştır. Oyulmuş kütüğün veya çömleğin üzerinin deriyle örtülmesi müzik tarihinde atılan ileri ve önemli bir adımdır. Böyle bir çalgının icadı bize basit gelebilir ancak o dönemde yaşayan ilkel insanların kaba muhakemesi bu tarz yeniliklere açık değildir. Davulun tarihinin yazılı kayıtlardan öncesine gittiği düşünülmektedir. Ancak herhangi bir arkeolojik kanıtla desteklenmediği için davulun diğer çalgılardan önce bulunduğunun düşünülmesi halen bir tartışma konusudur. Bu nedenle böylesi bir iddia şuan için sadece kurgusal olarak kabul edilmektedir. Her ne kadar müzik tarihine diğer vurmalı çalgılardan daha geç girdiği düşünülse de bazı kazılarda zar şeklinde bulunan balık, timsah ve diğer hayvan derileri muhtemel olarak daha erken bir zamanda kullanıldığını göstermektedir. O dönemlerdeki davul üretiminde kullanılan malzemelerin dayanıklılığı göz önüne alındığında günümüze çok fazla kanıt kalmaması normal olarak görülmektedir. Tahtanın ve hayvan derilerinin zamanla yok olması davulun en eski müzik çalgılarından biri olduğunu görmezden

[46] İngiliz yazar ve gezgin. (d. 28.01.1841 – 10.05. 1904)
[47] Jeremy Montagu, *Early Percussion Instruments, Oxford press*, Londra, 1982, s. 83

gelmemizi sağlamıştır. Almanya ve Moravya'daki[48] kazılarda bulunan ve M.Ö. 3000'li yıllara ait olduğu düşünülen çömlek davulları bu düşünceyi ispatlar niteliktedir. Mezopotamya sanatında da M.Ö. 3000'li yıllarda birçok davul çeşidi görülmektedir. Davulun popülerliği Mısır, Asur, Hint ve İran gibi birçok antik medeniyetlerde bulunan yapıların duvar resimlerinde de görülmektedir.

Davul ilkel yaşamda ve hatta günümüzde bile vazgeçilmez bir yere sahiptir. Bu çalgının önemi ve insanlığın üzerindeki etkisi çağlar boyunca evrensel olarak kabul edilmiştir. Davul çağlar boyunca sayısız formda ve değişik şekillerde üretilerek kullanılmıştır. Bu da kendi içinde onun hikayelerini yaratmıştır. Başlangıcından beri davul çok sayıda ritüelde, değişik amaçlarda kullanılmıştır. Bu sık kullanım onu diğer çalgılardan ayırmıştır ve ilkel insanlar tarafından "büyülü" etki gücüne sahip olduğu düşünülmüştür. [49]

M.Ö. 4000'lerde Bantu kabilesinde Hayvan derileri kurutularak ve gerginleştirilerek "inggonna" adında davullar yapılmıştır. Genellikle öküz derisiyle yapılan bu çalgılar kullanılan ilk davullar arasında yerini almıştır. Güney Afrika'da bulunan "Swazi İntanbula" bölgesindeki kazılarda bu çalgılara sıkça rastlanmıştır. Prof. Percival Kirby'e göre Portekizcede "tambor" ismi "intanbula" dan türetilmiştir. Kirby, çalgıyı kavanoz benzeri, üst tarafı keçi derisiyle kaplı ve oval formda olarak tarif etmiştir.

3.1.2.4.2. Afrika Davulları ve Davulculuğu

Portekiz kitaplarının 400 yıllık kalıntıları Güney Afrika'daki davulların varlığından söz etmektedir. O dönemin Güney Afrika'daki Capetown Halk Kütüphanesine göre "Kral Monomotopa, Marombe adlı farklı bir Kaffir sınıfına sahipti, ki bu soytarılara eşdeğer" olarak ifade etmektedir. Bunlar aynı zamanda

[48] Moravya, Çek Cumhuriyeti'nde bir eyâlettir. Moravya adı bölgenin kuzeybatısından doğan nehirden alır. Moravya'nın eski başkenti Brünn'dür. (1641 yılında Brünn Moravya eyâletinin başkenti oldu.) http://wikivisually.com/lang-tr/wiki/Moravya (16.02.2017)

[49] James Blades, *Percussion Instruments And Their History*, Oxford press, Londra, 2005, s. 75

kraliyet evinin etrafında çember oluşturarak davullar eşliğinde yüksek seslerle kralı öven birçok şarkı söylemişlerdir.[50]

Davulun Afrika kıtasındaki ünü uzun bir süre kabul edilmiştir. Bu geniş bölgede yaşayan tüm ırklar tarihleri boyunca kendilerine özel davullara sahip olmuşlardır. O dönemde yaygın olan ve kullanılan hiçbir yerel çalgı günümüze kadar gelmemiştir ve kullanılmamıştır. Davul modern formuyla ve Klasik Batı Müziği'nin etkisiyle günümüzde halen asil ve vazgeçilemez yerini korumaktadır. Aynı zamanda kendisi özgün amaçlarla ve çok yönlü olarak varlığını sürdürmüştür; bunlar iki sınıfa ayrılır:

(i) açık davullar, tek başlı ve altında bir boşluk bulunanlar
(ii) kapalı davullar, tek veya çift başlı olup açıklığı bulunmayanlar

Günümüzdeki kazılarda Venda[51] ve Kuzey Transvaal[52] arasında büyük ve küçük davullar bulunmuştur, bunlara yapıldıkları dönemde ngoma ve murunbu isimleri verilmiştir. Ngoma, katı tahta kabuğundan yapılan yarımküre şeklindeki tek başlı bir davuldur. Baş kısmı kabuğa sabitlenmiştir. Aynı zamanda davulların üstünde oyma ve süsleme gibi el sanatları vardır. Bu davullar çift olarak çeşitli amaçlarda kullanılmıştır. Bu amaçlar arasında "haberci süvari davulu (naggrah)" en sık görülenidir.

Afrika davulunun tasarımı vurmalı çalgı gelişiminin önemli bir özelliğidir. Çalgı çanak şekilli bir testiden ve üzerindeki bir zardan oluşmaktadır. Üst derinin kiriş bağlarıyla alt taraftaki küçük deriye bağlanması o dönemdeki en önemli davul yapım kurallarından biridir. Aynı zamanda bu dönemde bambular bazı kabileler tarafından su taşıyıcıları olarak kullanılmıştır. Bambu ve su kabakları sıvıyı taşıyan

---

[50] James Blades, *Percussion Instruments And Their History*, Oxford press, Londra, 2005, s. 77

[51] Venda Cumhuriyeti, Güney Afrika'nın güneyinde yer alan bir Bantustan ülkesidir. Başkenti Thohoyandou idi.Venda 1972 yılında oluşturulmuş olup 1979 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir. 1994 yılında tekrar Güney Afrika'ya katıldı. https://tr.wikipedia.org/wiki/Venda (15.05.2017)

[52] **Transvaal Cumhuriyeti** ya da diğer adıyla Güney Afrika Cumhuriyeti, Afrika kıtasında kurulan ve varlığını 1857 ile 1902 yılları arasında sürdüren devlet.

bir kap olarak üzeri bir zarla kaplandığında davul olarak kullanılmıştır. Horinam Müzesi, Venezuela'daki bu tür bir çalgı koleksiyonunu içermektedir.

Mercedes Mackay, Calabash evlerindeki içki çanaklarının vurmalı çalgı olarak kullanıldığını belirtmektedir. Yerlilerin onları yere ters çevirerek üzerine parmaklarındaki yüzüklerle vurarak ses çıkardıklarını açıklamıştır.

3.1.2.4.3. Davul Yapımı ve Ritüel

İlkel toplumlarda davul yapımı çok basit bir iş olarak görülmektedir. İşlem süreci yazılı olarak bir standart olmaksızın geleneksel yaşam ve el becerisi kazandırılması yoluyla aktarılmıştır. Belirli işlem adımları çalgının yapımı sırasında gözlemlenebilmektedir.

Davul gövdesi olacak ağaç seçiminde çok özenli bir davranış sergilenir. Bu ağaç çok sert ve dayanıklı olmalıdır. Haşeratların yaşaması için uygun bir kısmı olmamalıdır. Kullanılacak ağacın kesimi ise mevsiminde ve ağaç kuru iken yapılmalıdır. Geleneksel olarak inanç hususları düşünülerek ağaç için adak sunulur.

Kuzey Transvaal ve Venda bölgesinde bulunan taş veya taş türleri mbwedi olarak bilinirler. Bir kabuk içinde bulunmaktadırlar. Büyücü tarafından temin edilen bu taşlar, kabilenin totemi olan timsahın midesinden çıkarılarak elde edilir.

Savaşta davulu düşman kafatasları veya düşman kalıntılarıyla süsleme işi bir üstünlük göstergesi olarak kabul edilirdi. Bu durum düşmanın yenildiğini göstermekteydi. Nketia[53], "savaşı kaybetmenin kaybedenler arasında utanç verici ve küçük düşürücü" olduğunu belirtmektedir.

Davul yapıcı kişi önemli ve keser, balta ve keski kullanımında yetenekli birisi olması gerekir. Bazı topluluklarda o kadar saygınlığı vardır ki, sadece ona

[53] Joseph Hanson Kwabena Nketia (d. 22.06.1921) Ganalı etnomüzikologist ve besteci.

yaptığı çalgıyı çalma yetkisi verilir. Davul yapımı tamamlandığında davul ustası fırtına tanrısına çalgısının her zaman iyi ses sağlaması için dua eder.

Afrika davullarının örtülmesinde kullanılan deriler davulun şekline göre farklılıklar göstermekteydi. Öküz, koyun, keçi, antilop, zürafa, zebra, maymun, leopar ve geyik gibi hayvan derileri ile sürüngen ve yılanların derisi de davul yapımında kullanılan deri türleri olarak bilinirler. Farklı olarak kullanılan deriler ya da davulu zarları ise yarasa kanadı, fil kulağı veya düşman kabiledeki insanların derileri gibi ürünler de davullarda kullanılması muhtemel olan deriler olarak ifade edilebilmektedir.

Davul zarı olacak deri veya nevi ürünler dolaylı veya doğrudan bağlanabilirler. Deriler çeşitli yöntemlerle tekli veya çoklu bir şekilde birkaç farklı stilde geçirilmişlerdir. Bu stillerin bir kaçı aşağıda verilmiştir:

i-) Kolyecilik: Kolyeye benzer bir dolama metodudur. Davul başının çevresine daire olarak bir ip geçirilir bu ip tahta kabukları, metal ve diğer nesnelerin içinden geçirilerek derinin dikimi tamamlanır.

ii-) Çakma: Davul çapının önemsiz olduğu durumdur. Her büyüklükte davula uygulanabilen bir metottur.

iii-) Düğmeleme: Çeşitli noktalarından puntalama şeklinde yapılması işidir. Sağlam ve güvenilir biçimde atılan bir derinin baş kısmını sağlam olarak tutturur. Daha sonra deri kabuğun üzerindeki çıkıntılara geçirilir ve her adımda düğüm atılır.

iv-) Bağlama: Bu şekildeki yapımın çok sayıda alt çeşidi bulunmaktadır. Deriyi bağlamada ip olarak kullanılacak bağlar yine davula bağlanacak derinin arta kalan parçaları veya başka bir kısmından elde edilen ipler ile yapılır.

3.1.2.4.4. Modus Operandı

Davulculuğun sabit kaynağı ilk çağlardaki seyyahlarının rivayetleri olmuştur. 1976 yılında Thunberg[54], bir söyleminde iyi bir davulun "iyi nemlendirilip bir sırımla bağlanmış olan kuzu derisiyle kaplı bir kap" ile yapıldığını ifade etmiştir. Çalgıcıların davulu ortasından sol ellerinin başparmağı ve ucundan dört parmağı ile bastırarak tuttuklarını belirtmektedir. Bundan yaklaşık 28 yıl sonra, Burchel[55], orman adamlarının "su davulu" olarak adlandırdıkları bir davul türü olduğunu ortaya çıkarmıştır.

İlk çağlarda yaşamış olan kâşifler tarafından gözlemlenen teknik sayısının çok fazla olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak, davul başlığı ve vuruş tekniği, çalgının çeşidine ve moduna göre değişmektedir. En belirgin olan üç farklı yöntem ise el tekniği, el ve çubuk tekniği, çubuk tekniği şeklindedir.

Sürekli tekrarlanan esas ritim, egzotik ritimleri olan, hesaplayan ve doğaçlayan, usta davulcuyu çeşitli açılardan desteklemektedir. Örneğin her seferinde daha güzel bir işçilik ortaya koymasına ya da hangi malzemeyi nasıl işlemesi gerektiğine karar verme gibi konularda çok iyi bir karar vermesini sağlayabilir.

Bir davul topluluğunda, özellikle ksilofon veya orkestraya ayarlanmış diğer çalgıların eşliğinde, davullar sıkça geniş ölçekli olarak veya bir orkestranın düzenine uymak için aynı şekilde ayarlanır. Tipik olarak Chopi müzisyenleri[56] grubunun

---

[54] *Karl Peter von Thunberg, Carl Pehr Thunberg ya da Carl Per Thunberg* (11 Kasım 1743 - 8 Ağustos 1828) olarak da bilinen Carl Peter Thunberg, bir İsveç doğa bilimcisi ve Carl Linnaeus'un bir elçisidir. "Güney Afrikalı botanik ailesinin babası", "Japonya'daki Occidental Medicine'in öncüsü" ve "Japon Linnaeus" olarak anılmaktadır. https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Peter_Thunberg (15.05.2017)

[55] William John Burchell (23 Temmuz 1781 - 23 Mart 1863) bir İngiliz kaşif, tabiatçı, gezgin, sanatçı ve yazar. Binlerce bitki örneğinin yanısıra Güney Amerika'daki keşif gezilerinden alan dergileri, Kew Gardens tarafından, Oxford Üniversitesi Müzesindeki böcek koleksiyonunda tutuluyor. https://en.wikipedia.org/wiki/William_John_Burchell (15.05.2017)

[56] Geleneksel müzikleriyle meşhurdurlar, en ünlüleri enstrümanlarının mbila (çoğul: timbila), büyük gruplarda oynanan bir ksilofondur. Bu müzik, 2005 yılında UNESCO tarafından İnsanlığın Sözlü ve Maddi Olmayan Mirasının Bir Başyapıtı olarak ilan edildi.

performans öncesinde ksilofoncuların hazırlık yapıp ardından davul ayarı yapılır. Bu durumdan sonra ayarlanmış davulların sesi adeta Afrika'yı ifade eder. Bu ses, eserin icrası sırasında şefin bir parçayı tam olarak ele almasından hemen önce gelen, batı müziği orkestrasının herhangi bir performansından hemen önceki, eserin en keyifli introsuna eşdeğer bir tınıya ve güzelliğe sahiptir.

3.1.3. İlkel Ksilofon

Ksilofonun en basit şekli ilk çağlarda yaşayan insanlar arasında ortaya çıkmıştır. Bunlar tarihin ilk ksilofonları ve aynı zamanda da bugünkü teknolojide olan ksilofonların da atalarıdır. Aynı zamanda bugünkü ksilofonların gelişmesine ilham veren ilk örnekler oluşmuşlardır. Melodik çalgılar arasına ilk giren çalgılar sınıfında bulunmaktadırlar. Arkeolojik buluntular ve kabartmalar gibi eski tarihi kaynaklara göre Asya ve Afrika arasında ve birçok bölgelerde geniş ölçüde kullanım alanına sahip olduğu anlaşılmıştır. İlkel ksilofon, çeşitli uzunluktaki tahta çubuklardan imal edilmiştir. Çubuk uzunlukları perde uzunluklarına denktir. Çubuk uzunlukları ve genişlikleri, perdelerin uzunluklarına göre değişir.

Chopi tarafından kullanılan diğer aletler arasında panpipe, ıslık, hayvan boynuzu, çıngıraklar, çeşitli ebatlardaki davullar, müzikal yaylar ve nkuso meyvesinin kuruyemişinden (çalı turuncu) yapılmış üç delikli küre biçiminde bir flüt bulunmaktadır.

RESİM 1: İlkel Ksilofon

Yapılan ses deneylerinde dolgun ve tam bir ses elde etmek için ksilofonun nasıl bir pozisyonda durması gerektiği araştırılmıştır. Bu deneyler sonucunda "çubukların çalgıcının bacakları üzerinde titreşimin düğümlerine uyan iki noktada desteklenecek şekilde tutulması" en uygun şekil olarak ortaya çıkmıştır. İlk kullanımlarda bölme tınısını şekillendirmek için bacaklar arasında oyulmuş çukurlar ile istenilen yakalanmaya çalışılmıştır. Özel olarak yapılmış sopa veya değnek ile çubuklara vurularak icra edilen ksilofon daha sonra günümüzdeki haline gelmek için birçok değişim ve başkalaşım geçirmiştir.

Temel olarak düşünüldüğünde çok parçaya geçmeden önce iki tane plaka halinde çubuk düşünülmüştür. Farklı notaları olan bu çubukları çalma girişimi ksilofonun temelini daha ileride atmıştır. Ayrıca bu çalgısal melodinin ortaya çıkan ilk örnekleri olmuştur. İlk çalgı olarak düşünülebilecek bu düzenek kütük ksilofonu üzerinde çubuk sayısının artırılması ve çubukların gelişen teknoloji ve imkanların artmasıyla kaliteli ve ses açısından hassas üretilmesi gibi nedenler ksilofonun da başkalaşımını kaçınılmaz hale getirmiştir. Daha sonra çubuklar daha da genişletilerek bir levhaya benzer bir şekilde üretilmeye başlanmıştır.

Asya kıtasında bulunan görsel materyaller ve çeşitli arkeolojik bulgular bu konularda bize önemli bilgiler vermektedir. Bu bulguların en önemlileri Java'daki

Panatara manastırının 14. yüzyılına ait kabartmalardır. Asya'yı betimleyen edebi kaynaklarda M.S. 900'deki ksilofonun gelişmiş bir şekli olan metalofonları işaret etmektedir.

Ksilofonun keşfinin az önceki tespitlerden yola çıkılarak çok eskiye dayandığı ifade edilebilir. Ancak ilk ve özgün şeklinin şu an bilinemediği kuvvetle muhtemel bir durumdur. Bununla birlikte özgün şekline en yakın halinin kısmen de olsa korunduğu tahmin edilmektedir. Bu halin tam olarak belirlenebilmesi için ve bunun tarihsel süreçte gelişimini gözlemleyebilmek için Afrika'da daha nitelikli bilgiler elde edilmiştir. Afrika'da günümüzde kullanılan ilkel kabilelerde ksilofonun en eski türlerine rastlanmaktadır. 16. yüzyılın ortalarında kâşifler çalgıyı ayrıntılı bir biçimde tam yankılı ve bugünkü çalgılara oldukça benzer bir şekilde bulmuşlardır.

O dönemde yaşamış Avrupalı kâşifleri şaşırtan bir özellik de yüksek sesli levhaların çalgının sol tarafında bulunmasıydı. Levhaların yerleştirilme düzeni kabiledeki davulcuların tarzına göre yapıldığını düşünmüşlerdir. Onların şaşırmasının sebebi şudur: Asya'dan hiçbir etki olmadan, ilkel çalgıların düşük sesli notaların sol tarafta bulunmasıdır.

Tahta levhalarının düzenleri, Asya ksilofonlarının yalıtım yöntemlerinin benzerliklerini göstermektedir. Levhaların özenle yerleştirilmesi ve basit malzemelerden güzel bir müzikal ses çıkmasının sağlama çabası dikkate alınmalıdır.

Ksilofonun 16. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar bulunan yazılı kaynakları ve bu aletin gelişimi ile ilgili günümüzdeki çalışmalar bu çalgının gelişimi ve özellikleri için kullanılabilecek geniş çaplı bilgi olanağı sunmaktadır. Ancak bu çalışmalar Afrika ve Endonezya'daki ksilofonların arasındaki benzerlik ilişkisine ilişkin soruları yanıtsız bırakmaktadır.

Ksilofonun tarihi ayrıntıları, yapısı, yapımı ve çalınmasıyla ilgili daha iyi bilgileri edinmek isteyenler Ankermann, Hornbostel, Nadel, Schaeffner, Kunst,

Sachs, Kirby, Jones ve Boones gibi araştırmacıların geniş ve iyi belgelenmiş kaynaklarına göz gezdirmelidirler.

Günümüzdeki ve geçmişteki Afrika ksilofonlarını gözlemlerken iki özelliğin varlığı göze çarpmaktadır.

(i) İlki, çalgının müziğin esas çalgısı olması olarak tamamen eğlence ve memnun etmek
(ii) İkincisi, kadınlar tarafından çalınan Pasifik ve Uzak Doğu'daki ilkel ksilofonların aksine Afrika ksilofonu erkek cinsiyetiyle ilişkili olması

şeklindedir.

Çalgının müzikalite ve performansındaki yüksek standardıyla ilgili ilk çağda yaşayan kâşiflerinin bıraktıkları kaynaklar günümüz çalışmalarına ışık tutmaktadır. Davul ve mbira ile birlikte ksilofon Afrika içinde en etkileyici çalgılar olmuştur.

Davul gibi ksilofonun yapımı dikkate değer yetenek ve önem işidir. Üstün kalitedeki bir çalgının levhaları dayanıklı ve reçineli odundan kesilir. *Settala, mutondo, takula* ve *mwendze* bu ağaç türlerine verilebilecek birçok tipik örneklerdendir. Bunlarla birlikte çam ve diğer keresteler de kullanılmaktadır ancak bu türlerin kullanımı yaygın olarak görülmemektedir. Bu durumda ağacın tamamen kuru olması gerektiğinden dolayı mevsimsel olarak değerlendirmeden kaynaklanır. Kuru ve sert olması için uygun mevsim beklenir.

Her tahta çubuğun alanı malzemenin doğası, çubuğun uzunluğu, genişliği ve derinliği gibi birkaç etken tarafından belirlenir. Eğer çubuk bir yaya benzer bir şekilde ortasından inceltilirse alan önemli ölçüde azalır. Bazı durumlarda çubuklar sonlarından sivriltilerek akor edilirler.

Çubuklar tek sırada birkaç şekilde çalgının türüne ve yerel geleneklere göre yerleştirilirler. İlkel odun ksilofonuyla birlikte çubuklar oldukça serbesttir. Daha ayrıntılı bazı ksilofonlarda bu tür çubuklar bambu çubukları şeklindeki şeritler ile veya diğer tahtalarla aralanırlar. Burada bir önemli nokta da çubukların verimliliğinin ve kalitesinin zamanla bozulması şeklinde ortaya çıkabilir. Çubukların yapım şekli kullanılan hammadde ve elbette ki az da olsa kullanım süresi bu işi etkileyen faktörler arasındadır. Bu yöntemler çubuk genişliği 1 feet[57] ile 3 feet e kadar ölçeklenebilen enstrümanlarda uygulanmaktadır. Bazı durumlarda hafif çubuklar performans süresince sapmaya eğilimlidir. Bu duruma kaynaklık eden sebeplerin en başında gelen ve en büyüğü yanlış çalgılarda yanlış çubukların kullanılması olarak bilinmektedir. Bu durum tam olarak enstrümana hakim olamayan müzisyenler veya tam olarak üretim sürecini kontrol edemeyen müzik aleti yapımcılarının hatasıdır ve tamamıyla insan kaynaklı bir sorundur.

Kolay taşıma amacı olarak küçük çalgılarda çubuklar bazen serbest bırakılır. Herhangi bir vasıta ile ki bu ip olabilir veya tel olabilir koltuk altında taşımak veya bir kılıf ile taşımak amaçlı çubuklar ksilofondan ayrı olarak üretilebilirler. Bu durum tamamen taşımada kolaylık kazanabilmek için yapılmaktadır.

3.1.4. Metal Çalgılar

Afrika kıtası ele alındığında sansalar, küçük ziller, çanlar ve gonglar metal çalgılar olarak görülmektedir. Yaklaşık olarak tüm Afrika'da sansa veya mbira en iyi bilinen enstrüman olarak görülmektedir. Bu enstrümanlar bütün Afrika bölgesinde vurmalı çalgılar olarak belirli bir önem taşımaktadır. Enstrümanların çoğu kaba bir işçilikle yapılmıştır. Yani çok ince detaylar barındırmazlar. Ülkemizde kullanılan bir deyimle milimetrik hesap yapılmamıştır. Ancak bu halde iken bile ses ve kısmen de görünüş açısından oldukça etkileyici olmaktadırlar. Çeşitli inanışlara özgü ayinlerde yapılan dini müziklerde veya dini alakası olmayan eğlence veya kutlamalarda

[57] 1 feet = 30.48 cm

yapılan müzikte önemli bir kullanım alanına ve geniş bir yere sahiptir. Dini veya din dışı müziklerin yanı sıra orkestra içinde de önemli bir grubu oluşturmaktadırlar.

Çalgı yapısal olarak dar metal parçalarının ses zemini üzerine bir yankı oluşturması için tek taraflı levha halinde ve oyuklu bir yankı mekanizması buldurmaktadır. Genel olarak bu levhalar küçük kabuk, boncuk veya metal levhalar gibi tırtıklı parçaların ses kutusuna veya parçalar üzerine yerleştirilmesi yöntemiyle oluşturulur. Bu durum en sık görülen üretim şeklidir. Birçok üretici özel istekler veya çeşitli özel üretim olmadığı sürece bu metodu kullanmaktadır. Bu adımdan sonra parçalar bir metal çubukla iki bağın üzerinde ince demir şeritlerle sert bir şekilde bağlanarak enstrümanın kabaca ortaya çıkmış hali elde edilmektedir. Burada bağlamada kullanılan malzeme çok farklı olabileceğine rağmen genelde bir veya iki metal şeritten oluşur. Bağlama şekli ise tamamen önemsiz bir konu olarak ele alınmaktadır. Malzemenin, kolay ayarlanması ve farklı özellikte malzemelerin de enstrüman üzerinde karmaşaya sebep olabileceği düşüncesiyle bağlamada kullanılacak malzemeler de metal olarak seçilmektedir.

Mbira belirli bir ölçekte, kabileye özel olarak, bağlarındaki her parçanın alanının uzunluğuyla belirlenerek akor edilmektedir. Yani farklı akor şekilleri bulunmaktadır. Mbiranın bir özelliği ise parçalarının kolay değişiminin olmasıdır. Bu özellik hem üreticiye hem de icracıya büyük kolaylık sağlamaktadır. Her hangi bir arıza veya tamir sürecinde ya da bakım sırasında parçaların değişimi için fazlaca efor sarf edilmez ve büyük bir yarar sağlanmış olur. Bu bir açıdan da ses ayarının kolay yapılmasını sağlar.

Dairesel tunç gonglar Afrika'daki zenci toplumların hemen hemen tamamında bilinmekte ve kullanılmaktadır. Örneklerin çoğunda sahne çalgıları armut şekilli çanlara benzemektedir. Bazı istisnalar dışında, çalgıcı çalgıya bir alet aracılığıyla vurur. Demirden yapılmış ve oldukça önemli uzunluktaki bir sap çanın oldukça yakınına yerleştirilmiştir. Saplı bir tek gong ve farklı büyüklüklerdeki gong çiftleri olmak üzere demir gonglar iki farklı türde bulunmaktadır. Gong çiftlerine

bölgede verilen diğer adlar ise ogell, damuro veya gong-gong şeklindedir. Bu çalgılar birçok Batı Afrika danslarında ritim aleti veya ana enstrüman olarak bulunurlar.

Kongo'da davul ve ksilofonlar farklı amaçlarla da kullanılabilmektedir. Törensel amaçlar, dini danslarla, ayinler, ata kültürüyle ilgili kutlamalar ve diğer seremonilerde kullanılmaktadır. Bunun yanında eğlenceler, düğün gibi etkinliklerde de davulların kullanımına benzer olarak kullanılmaktadırlar. Müzikal anlamda mesaj ve iletileri tüm enstrümanlara benzer olarak karşı tarafa ulaştırma işinde kullanılabilmektedirler. Bu duruma bir diğer örnek ise orkestrada kullanılan zillere benzerliğiyle bilinen Cabala adlı Batı Afrika çalgısıdır. İki adam arasında bir çana vurur gibi tutulur ve böylelikle etkinlikler duyurulur veya emirlere uyulması için duyuru yapılır.

3.1.5. Çin ve Uzak Doğu Vurmalı Çalgıları

Çinliler kendi müziklerinin dünyadaki ilk müzik olduğunu kabul etmişlerdir. Doğru veya yanlış olarak çeşitli görüşler bulunsa da M.Ö. 3000 yılından kalan buluntular bu durumun doğru olduğunu kanıtlar, bu düşünceyi doğrular niteliktedir.

Antik Çin'de ülke ile müzik arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. “Nesiller boyunca yönetime karşı olabilecek bir girişime engel olunması için sanatın devlet denetiminde olması” esası temel ilke olarak düşünülmüştür. Yapılan sanatsal faaliyetler ise bu kritere göre denetlenmiştir.

Doğu'ya dikkat kesilirsek, bölgede müzik ile din çok büyük oranda ilişkili olarak görülmektedir. Çinliler kendi dünyalarını cennet ve dünyanın düzenli hareketlerinden, yıldızların hareketleri ve mevsimlerin değişimi gibi olaylara göre inşa etmişlerdir. Şüphesiz ki onlara göre müzikte bu düzene göre düzenlenmiştir. Kendi müziklerini imparatorlarının müziği ve imparatorluğun kurulmasıyla ilgili olarak M.Ö. 3000 li yıllara atfetmektedirler.

M.Ö. 2255 ve M.Ö. 2206 yıllarında Çin tahtında oturan efsanevi hükümdar, İmparator Shun[58] zamanında ziller ve diğer vurmalı çalgılar iyi bir şekilde gelişme göstermiştir. Hükümdar, Fuh Shi felsefesinin sekiz sınıfına göre müzikal çalgıları sınıflandırmıştır.

RESİM 2: Antik Çin yöresel vurmalı enstrümanları

Van Aalst eşitlik sınıfını veren kişi, Çinliler çalgılarını doğanın katkısı olan sekiz pa-kua imgesine göre sınıflandırmıştır, bunların da evreni yarattığına inanılır.

[58] Çin tarihindeki büyük imparatorlarından birisidir. Shun döneminde tarım ve sanayi teknolojilerinde büyük bir hamle yapılmış. Kendi örneklerini vererek ülkede etik bir yönetim uygulayan Shun, kader birliği yaparak halkın acı ve tatlı günlerini paylaşmış.

1-) Taş	Kuzey Doğu	Sonbahar-Kış	Taş Uyumu
2-) Metal	Batı	Sonbahar	Zil Uyumu
3-) Pamuk	Güney	Yaz	Ud
4-) Bambu	Doğu	İlkbahar	Flüt
5-) Tahta	Güney-Doğu	İlkbahar	Kaplan Kutusu
6-) Deri	Kuzey	Kış	Davul
7-) Su Kabağı	Kuzey-Doğu	Kış	Kamış
8-) Toprak	Güney-Batı	Yaz	Porselen Koni

Çin'in müzikal çalgılarına ait en eski olduğu düşünülen buluntular Shang Hanedanı[59] dönemine ait buluntular olarak bilinmektedir. Birçok eser bulunmaktadır ancak bunlardan en önemli ve zamanının müzikal özellikleri ve müzik bilgisini en iyi yansıtan buluntular ise kemikten imal edilmiş küre şeklinde bir flüt ve bir yığın sesli taş eserlerdir.

Bundan dolayı davul ve ziller, eserler arasında görülmemektedir. Müzik içinde bunların olmaması imkansız olacağından o döneme ait eserlerin korunmasında sorunlar yaşandığı kabul edilmiştir. Bu sebepten ötürü ilk dönemlerde Çin müziğinde zil ve davul araştırılamamaktadır. İlkel Çin kültürüne dair bilgimiz M.Ö. 212 yılında İmparator Che Huang-ti'nin tüm kitap, müzik ve çalgıları yok etmesiyle kısıtlanmıştır ve bu durum büyük bir kültür kaybı yaratmıştır.

[59] Shang (okunuşu: Şanğ) Hanedanı ya da Yīn Hanedanı MÖ 1600 - MÖ 1027 yılları arasında Çin'de Sarı Nehir deltasında hüküm sürmüş hanedanlık. Çin'in ilk hanedanı olarak kabul edilir.

Çin'deki kalıntılarda, Çin'in üreticisi ve tasarımcısı olduğu birçok enstrüman görülmektedir. Bu da Çin halkı tarafından müziğe karşı olağanüstü ilginin olduğunun kanıtı olarak kabul edilmektedir. Konfüçyüs (M.Ö. 551-479) ve öğrencileri ile Çin müziğine katkısı olan önemli kişiler, müzik ile ilgili olan çalışmalarının bazılarında yüzün üzerinde farklı çalgıdan söz etmektedirler. Bu çalgıların içinde vurmalı çalgıların çok sayıda olduğu şüphesizdir. O dönemden gelen vurmalı çalgıların günümüzdeki en büyük örnekleri ise taş, tahta ile metal idyofonlar ve zar davullarıdır.

İdyofonlar, diğer medeniyetlere göre Uzak Doğu'da oldukça önemli olarak kabul edilmektedir. Çin müziğindeki önemi onların erken gelişimiyle kanıtlanmıştır. Çoğu Doğu Asya idyofonlarının melodiye uygun çalgılarıyla birlikte Batı medeniyetlere aktarımı gerçekleşmiştir.

Çin halkı arasında en eski ve en değerli çalgılar bir veya daha fazla taşı bulunan vurmalı çalgılardır. Bunların başında kaya çanları gelmektedir. Bu çalgının İmparator Tschun ve Çinli Orpheus Kuei tarafından icat edildiği ve yaklaşık olarak M.Ö. 2300 yıllarından beri var olduğu söylenmektedir.

Yapılan araştırmalarda kaya çanlarının antik Çin'de kullanımı zorunlu tutulmuştur. Filozof Mencius'a [60]göre (M.Ö. 372-289) müziğin başlangıcının büyük çan tarafından belirlenmesi ve tören bitene kadar çalınmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

Dünyanın farklı bölgelerinde sesli taşlar bulunmuştur. Daha çok talan edilmiş, harap olmuş bölgelerde bulunan bu taşlar bazı dini mabetlerde de kullanılmıştır. Örneğin Etiyopya'daki Hristiyan bölgelerde kilise çanı olarak kullanılan sesli taşların varlığı tespit edilmiştir.

[60] Mencius veya Mengzi (M.Ö. 372 - 289 M.Ö. 385 - 303/302 BC), Konfüçyüs'ün kendisi tarafından en ünlü Konfüçyüsçü olan bir Çin filozofudur.

Afrika'daki bir diğer kayda değer olan kaya çanlar Sahra Çölü'nün güneyindedir. Bazı kaya çanı örnekleri de Güney Amerika'da, Venezuela'da ve Avrupa'daki Chios ve Sardinya adalarında bulunmaktadır.

Asya kıtasında ise levha şeklindeki ses çıkaran taşlar yoğunlukla Annam, Çin, Kore, Samoa ve Güney Hindistan bölgelerinde bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar ve arkeolojik kazılarda en eski taş levhalarının örnekleri 1949 yılında, kullanımından 9 yıl sonra Hindistan-Çin bölgesi arasında bulunduğu söylenmektedir. Bulunan üç levhanın çalınma yerinin ksilofon çalınma yerine benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

Bu kazılarda, arkeologlar buluntuların yaşını bildirme konusunda belirsizliğe düşmüşlerdir. Tam olarak bir tarih belirleyemedikleri için kalıntıların hangi döneme ait olduğunu da bilememektedirler. Bu sebepten ötürü tarihsel bazda değerlendirme yapılamamaktadır. Örneğin Klaus P. Wachsmann'a[61] göre, yüzeylerde taş devri insanının tipik pullama tekniği ve köşelerini ayarlama amaçlı kullanma biçimi apaçık görülmektedir. Ancak başka bir yoruma göre taşların işlemiş olmasından dolayı yontma taş devrine ait olabilecekleri öne sürülmüştür.

Edebi kaynaklar ve çizimler litofonla ilgili olarak Annam bölgesindeki kaynaklar ile aynı fikirleri vermektedir. Müzelerde korunan örnekler, muhtemelen volkanik patlamalar ya da bir doğa olaylarından ötürü jeolojik oluşumun, benzersiz müzik kalitesine sahip belli kayalardan oluştuğu açıkça görülmüştür. Bu oluşumun bölgenin topraklarının yapısından dolayı meydana geldiği sanılmaktadır.

Ses çıkaran kayaların büyüklüğü yukarıdan birkaç inç ile sınırlıdır. Öyle ki bazı çalgıların sesleri her zaman zil sesine sahip olmayışı Lakeland kaya uyumları

[61] Klaus Philipp Wachsmann (8 Mart 1907 - 17 Temmuz 1984), Alman doğumlu bir İngiliz etnomüzikoloğudur. 1937-1957 yılları arasında Uganda'da yaşadı ve 1949-1952 yılları arasında geniş bir alan kayıtları derlemesi hazırladı. Koleksiyonun tamamı İngiliz Kütüphanesi'nde toplandı ve Dünya ve Geleneksel Müzik koleksiyonunun bir parçasını oluşturdular. Wachsmann 1963'te California'ya taşındı ve 1963'ten 1968'e kadar Los Angeles Üniversitesi'nde Müzik Profesörü olarak çalıştı. 1984'de İngiltere'de öldü. https://en.wikipedia.org/wiki/Klaus_Wachsmann (15.05.2017)

gibi değildir. En büyük ayarlı kaya levhalar Annam tapınaklarında bulunmuştur. Bu koca taşlar küçük, ağır tahta sopalarıyla sıkıştırılmıştır.

Paris'teki Musée de L'homme, Annam'dan olan on taş levhayı içeren bir litofon bulundurmaktadır. Neolitik dönemlerde Vietnam'da bulunan iki litofon, Londra'daki Horinam Müzesinde sergilenmektedir.

Gonglar, güney doğunun en önemli metal çalgıları olarak kabul edilmektedir. Tüm türleri ve büyüklükleri aynı şekilde yapılan gong tanımlaması ile örtüşmektedir. Düz yüzeyli veya kabartmalı ve kenarları kıvrımlı dairesel bir tunçtan imal edilmiş türleri bulunmaktadır.

Gongun kökeni belirsizdir yani ne tam olarak icat edildiği tarih ne de hangi medeniyet veya hangi ülke sınırları içinde ortaya çıktığı bilinmemektedir. Burada daha önceki konularda da bahsedildiği üzere Çinliler'in iddialarının biraz da olsa haklılığı artmaktadır. Sachs'a göre bu çalgı günümüzde var olan Koreli tijing ve Garolu rang isimli iki çalgıya benzemektedir. Jaap Kunst'un[62] araştırması gongun 6. yüzyılın başlarında Batı medeniyetlerinden Çin uygarlığına gittiğini göstermektedir.

O dönemde gong sesinin insanları etkileyici bir yönünün olduğuna ve bunun bir tılsım kadar önemli derecede etki gücüne sahip olduğu düşünülmektedir. Bazı Asya ülkelerinde yaşayan insanlar vücutlarına metal ile dokunulduğunda ruhlarının güçlendiğine inanmaktadırlar. Günümüzde çok nadir görülse de bu durum eski çağlarda yaygın bir inanış olmuştur. Gonga dokunmak mutluluk ve güç yaratan bir durum halini almıştır. Milattan Önce 2300 lü yıllarda Konei ilahileri eşliğinde ölmüş insanların ruhlarının gong sesi ile harekete geçirilip daha güçlü hale getirildiği çeşitli kaynaklarda yer almaktadır.

[62] Jaap (veya Jakob) Kunst (12 Ağustos 1891, Groningen - 7 Aralık 1960 Amsterdam'da), özellikle Endonezya'daki gamelan müziği çalışmasıyla ilişkili olan bir Hollanda etnomüzikologudur. O, daha sonra tercih edilen "karşılaştırmalı müzikoloji" terimine daha doğru bir alternatif olarak "etno-müzikoloji" kelimesini (daha sonra etnomüzikoloji haline geldi) ünlüdür.

Gong yapım sanatı romantizm ve biraz da olsa gizlilik ile halen sürdürülmektedir. İşin ehli olan ustalar bu gizliliğe yeni yetişen ustaların kendilerinin ulaşmasını düşünerek hareket etmektedirler. Bu gizlilik ise en iyi gongların yapımında ki bunlar Gamelan orkestrasıyla ilişkilendirilen gonglardır, kendi emeklerinin yanında kendi kuvvetlerinden çok daha büyük çeşitli manevi kuvvetlerin de yardımcı olduğunu düşünerek hareket etmişlerdir. Gong ile ruhlara uyarıcı ses çıkarılırken uysal ruhların yanında tehlikeli ruhların da uyandırılması olasılığı göz önünde bulundurulmaktadır. Bu tehlikeli ruhları harekete geçirme işleminin ardından diğer ölümlülere saldırmalarının olası ihtimalini düşünmektedirler. Bu durumu aşmak için belirli ayinler yapılarak kurbanlar kesilmiştir. Bunun yanında oruç tutma olarak nitelendirilebilecek çeşitli faaliyetlere de girişmektedirler. Bir farklı yöntem ise adlarını değiştirmek şeklinde olmuştur. Bu gibi işlerin sonucunda işlerin engele uğramadan ilerlemesi sağlanmaktadır.

Shang dönemi sanatı (M.Ö. 1600-1100) ilerleyen zamanlarda ortaya çıkınca sanat anlayışı ve üsluplara büyük bir yenilik getirmiştir. Çin'de veya başka hiçbir ülkede görülmemiş ustalık eserleri olan oyuk kemik, fildişi ve tunç kaplarının ortaya çıkmasına yol göstermiştir.

Gongların yapım yöntemlerinde birkaç küçük değişiklik yapılmıştır. Bu yapım sürecinde ana işlem basamakları olarak beş temel adımdan bahsedilmektedir. Bu basamaklar dökme, ezme, düzleştirme, ayarlama ve cilâlama adımları olarak ifade edilmiştir.

Bir sanatsal obje olarak ele alındığında ejderhanın dini açıdan farklı anlamlar yüklendiği görülmektedir. Örneğin Hristiyan sanatında ejderha putperestliğin bir simgesi olarak gösterilmektedir fakat Çinlilerde her doğa olayında önemli bir yere sahiptir. Çin sanat anlayışında ejderhalara güç ve ateş ile ilgili birçok anlam yüklenmiştir. Bu anlam, Çin sanat anlayışında ejderhanın genellikle yardımcı, bazen değişken, sert ve intikam almayı seven tavırda bir canlı olarak ele alınmıştır. Bu sebepten ötürüdür ki Çinliler gongları ziller ve davullarla birlikte çok gürültülü sesler çıkararak çalmaktadırlar.

3.1.5.1. Metalofonlar

Metalofonlar Uzak Doğu'da 1000 yıldan fazla bir süredir bulunmaktadır. Uzak Doğu metalofonu günümüzdeki belirli orkestra çalgılarını etkileyen bir perküsyon çalgısı olarak göz önüne gelmektedir. Metalofonlar, ksilofonların tunç hâli olup dikey bir çerçeve üzerine asılı halde bulunan on altı metal levhadan oluşan Türk kökenli bir çalgı olarak tanımlanmışlardır. Arkeolojik bulgulardan hareketle kaynaklarda geçtiğine göre yedinci yüzyılda Çin'de tanıtıldığı bilinmektedir. Bir anlamda metalofonlar antik kaya zillerinin farklı nesil demir taklidi olarak görülebilmektedir. Bu sebeple antik kaya zilleri metalofonların atası olarak kabul edilebilmektedirler.

RESİM 3: Antik Metalofon

Tunç levhalar yaklaşık 200 veya 300 yıl sonra ortaya çıktığı düşünülmektedir. Tunç levhalar Java halkı arasında saron ve gender olmak üzere iki farklı şekilde ortaya çıkmıştır. Tunç metalofonlar çubukların metal döşeme yataklarının ahşap bir beşik üzerinden asılı olarak bulunduğundan dolayı metal levha tarzı ilk çağlardaki çalgılardan farklılık göstermektedir. Bu çalgılar tek bir çubuk

yerleştirmesinden, 20 veya daha fazla sayıda ayarlanmış çubuk bulunduran ve çubukların tek bir sıra üzerine yerleştirilmesi şeklinde olmak üzere farklı biçimlerde tanımlanmışlardır.

Saronun gövdesi rezonans kutusu olarak ele alınabilmektedir. Levhalar kutunun üst kenarlarında çapraz olarak yer almaktadırlar. Levhalar kutunun kenarlarını güvenli bir şekilde tutarak küçük bir kola erişebilmek için bir kenarından sabitlenmiştir. Bu bir anlamda enstrümanın güvenliğini sağlamaya yönelik bir harekettir. Küçük kollar levhaların arasına yerleştirilmiştir. Saron bir oktav ses genişliğine sahiptir ve dört temel büyüklükte yapılmıştır.

3.1.5.2. Ziller

Ziller ya da daha genel olarak metal diskler Çin müziğinde yüzyıllar boyunca önemli bir yere sahip olmuşlardır ve bu önemlerini uzun yıllardır devam ettirmektedirler. Onların melodik çalgı gibi işlevleri gong ve metalofonlara benzer şekilde olup Güney Doğu Asya müziğinde hâlen özel bir yere sahip olmaktadır. Fakat zillerin geniş çaplı kullanımı, geçmişte ve günümüzde birçok güvenilir kaynaktan yola çıkılırsa zillerin en eski yapımcısının Çin olduğu görülmektedir. Buna rağmen en otantik kayıt ve bulgularla zillerin yabancılar tarafından Çin'e götürüldüğünü ifade eden kaynaklar bulunmaktadır.

Güvenilir ve otoriter olan diğer kaynaklardan büyük bir kısmı zillerin Çin, Hindistan ve Türkiye'den dünyaya ve Çin'e çıktığını yayıldığını göstermektedir. Doğu Türkistan orkestrasının Çin İmparatorluk Sarayında M.S. 384'te kurulduğu bilinmektedir. Zillerin bu çok eski orkestranın çalgıları arasında olduğu görülmektedir. Zilin Korece adı olan tyapara'nın Türkçe colpara'ya benzemesinden kaynaklanan bir Türk etkisinin olması mümkün görülmektedir. Bu durum Türkçe'nin etkin ve eski bir dil olduğundan hareketle de ortaya konabilmektedir. Nitekim 10 000 yıllık bir geçmişe sahip olduğu düşünülen Türkçe'nin çevre ve uzak uygarlıklara birçok kelime vermesi buna en büyük delil olarak sayılabilmektedir. Türkçe'nin

diğer dilleri etkilemesine en büyük örnek ise yazıyı icat eden Sümer[63] uygarlığının kullandığı dilde 300 ile 400 arası Türkçe kelimenin bulunması olarak söylenebilmektedir. Bu etki çağlar boyunca sürmüştür. Zillerin yapımının Çinliler gibi Türklerle de ilişkili olduğu görülmektedir.

Eski kutsal ziller % 81 bakır ve % 19 kalay alaşımından yapılmıştır. Bu karışım oranları Türklerin geleneksel zil yapımında kullandıkları formül olarak kayıtlarda bulunmaktadır. Günümüzde Türk ve Çin zilleri arasında nao-po olarak bilinen belirgin bir farklılıktan bahsedilmektedir. Günümüzde var olan değişik büyüklüklerdeki örnekleri bir inç derinliğine kadar artmıştır. Genişliği derinliğinin yaklaşık olarak üç katıdır ve zilin bir kenardan diğer kenara olan bütün boyutu çapının yaklaşık olarak yedi katıdır. Yay çoğu durumda, merkezden kenara doğru kıvrılan kısmın yukarı doğru olan farklı kıvrımını göstermektedir.

Yaklaşık 40 inç çaplı dev ziller Moğolistan'daki tapınaklarda bulunmuştur. New York'taki Metropolitan Müzesi çapı yaklaşık 23 inç olan bir çift zil bulundurmaktadır. Buna karşın, küçük ziller Gemelan orkestrasında ve parmak zilleri kadın dansözler tarafından kullanılmaktadır. Bu çalgılar derin gövde ve küçük çerçeveye sahiptir. Ayrıca bu zillerde kullanılan metal kalın olmak üzere bir farklılık göstermektedir. Gamelan orkestrasında bir çift zilin bir direğin üzerine yerleştirilmesi alışılagelmiş bir durum olarak göze çarpmaktadır.

Küçük ziller, Çin tiyatrosunda müzik dışında farklı bir amaca yönelik olarak da kullanılmaktadır. Bir konuşmadan önce özel ilginin çekilmesi için çalgıcı başarılı olabilmesi için onları birkaç kez çalarak dikkatleri kendi üzerine çekmeyi amaçlamaktadır. Orkestra şefi bir çift parmak zilini zaman belirleyici amaçla özel olarak kullanabilmektedir. Gamelan orkestrasında bazen benzer tını Kemanak[64] çiftinin çarpılmasıyla oluşturulmaktadır. Bu tamamen orkestra şefinin ya da zilleri diğer amaçla kullanan kimselerin tercihidir. Dikkat çekmek amaçlı olarak başka

[63] Sümerler, MÖ 4000 - MÖ 2000 yılları arasında Güney Irak'ta (Güney Mezopotamya) yerleşik olan, medeniyetin beşiği olarak bilinen coğrafi bölge ve medeniyettir.
[64] Kemanak, Javanoz gamelan'da bronzdan yapılmış, muz şeklinde bir illiyondur. Aslında metal yarık variller. Yastıklı bir sopayla sıkışmış ve daha sonra rezonansa izin verilmiştir.

cisimler de kullanılabilirken küçük zillerin kullanıldığı da görülmektedir. Bu amaçla kullanılabilecek cisimlere örneklerin başında Kemanak gelmektedir. Kemanaklar aynı zamanda ritüel amaçlarla da kullanılmaktadırlar.

3.1.5.3. Deri Davulu

M.Ö. 1300 ve M.Ö. 1050 yılları arasına yoğunlukla dayanan eski kaynaklar üçgensel taş, çan ve davulların bir davul sopası olarak gösterilen müzik çalgılarını içeren resimleri göstermektedir. Kaynaklar davulun M.Ö. 3500 yılında Orta Asya'dan Çin'e götürüldüğünü göstermektedir. Antik kayıtlar davulları Türkistan ve Tibet'in barbar çalgıları olarak tanımlamaktadır.

Birçok davul türü Çin ile nitelendirilmiştir. Sekiz türünün sekiz doğal madde ile var olduğu söylenmiştir. Sığır derisi, domuz derisi veya balık derisi gibi derilerle kaplanarak üretimlerinin örnekleri bulunmaktadır. M.Ö. 1125 ve M.Ö. 255 yılları arasında hükümdarlık görevini yürüten Zhou Hanedanı[65], bu dönemdeki ayinlerde balık derisi dahil olmak üzere birçok deriden yapılmış davul türünün olduğunu ve bunların her türünün de yoğun olarak kullanıldığını bildirmektedir.

Hiuen-kou olarak adlandırılan kocaman bir davul Zhou hanedanı döneminde M.Ö. 1122 yılında İmparatorluk Sarayı'nda özel kullanım amacına yönelik olarak icat edilmiştir. 1886 yılında Emil Naumann bu çalgıyı şöyle tanımlamıştır: "Bu devasa davulun büyüklüğü çalgıcının büyüklüğüyle kıyaslanamaz boyuttadır. Özel hazırlanmış bir yerde konumlandırılmıştır: salınır, her iki tarafında iki küçük davulu vardır." Çinliler arasında bu derin sesi büyülü bir etkisinin olduğu kabul edilmektedir. Bu sadece ruhani bir durumdur ve bilimsel açıdan bir etkisinin bulunmadığı başta tıp ve diğer ilgili bilim dallarının uzmanları tarafından açıklamıştır.

---

[65] **Chou**, **Zhou** veya **Çu Hanedanı**; Çin Tarihinde MÖ 1122'den MÖ 256 yılına kadar hüküm sürmüş, Shang Hanedanı'ndan sonra, Qin Hanedanı'ndan önce yönetimde olan imparatorluk hanedanı.

RESİM 4: Hiuen-kou isimli davul

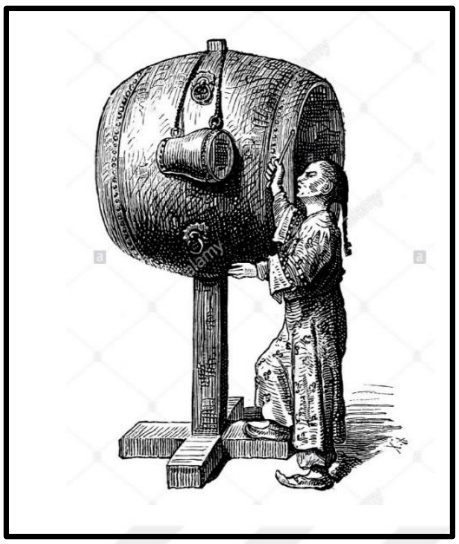

Bahsedilen çalgıların çakılı iki başı bulunmaktadır. Buna karşılık, pang-ku adında inek derisinden yapılmış daire davulu bulunmaktadır. Bu çalgı tiyatrolarda sıklıkla kullanılır ve tiyatro içinde bulunan herhangi bir büyüklükteki orkestranın başı olarak belirlenmektedir. Yapılacak müzikleri yönetmekte ve orkestranın icra edeceği eserleri ve yapacağı müziği ve dolayısıyla repertuvarı belirlemede büyük bir öncelik ve belirleyiciliğe sahip olduğu açıkça görülmektedir. Bir tripodun üzerinde tutulduğu ve ince bambu çubuklarıyla çalındığı bilinmektedir.

3.1.5.4. Ahşap Davul

Çin ve Japonya bölgesindeki en dikkat çekici perküsyon çalgılarından biri batı dünyası tarafından Çin tapınak sütunu olarak bilinen tahta balıktır (mu-yü). Şekil olarak yarık davuludur, bir kâfur odunundan oyularak bir balık görünümü elde edilerek şekil almaktadır. Bu şekli almış yarık, yaratığın açık ağzını temsil etmesinden dolayı oyulmuştur. Bazen boşluğun içinde ustalıkla oyulmuş küçük hareketli bir top bulunması muhtemel karşılaşılabilecek bir durumdur. Bu durumun tek amacı çalgının üst kısmını süslemektir ve bunun dışında herhangi bir amaç söz konusu olmamaktadır. Tahta balık dikkatin sembolüdür, onun sesinin ilahi bir uyarı

olarak insanları etkilediğine inanılan bir inanç bulunmaktadır. Aynı zamanda yağmur duacılarıyla ilişkilidir ve ölüm ile yeniden dirilmede kutsal bir önem sahibi olduğuna inanılmaktadır. Önemli bir kişinin cenaze töreninde bazen yüzlerce sayılda olan yaslılar davula düşük tempoyla vurarak yürüyüş yaptıkları görülmektedir. Bu bir dini ritüel olabileceği gibi inanç sistemindeki bir gerek olduğu da düşünülebilmektedir. Bu şekildeki yürüyüşte küçük davullarla muhteşem bir şekilde uyumun olması amaç olarak gözetilmektedir. Benzer çalgılar bölgeye sığınan veya göç eden kimseler arasında da kullanılmıştır ancak bu benzer çalgıların tanımlamaları ve ne oldukları tam olarak belirlenememiştir. Konfüçyüs dönemi süresince tapınaktaki rahiplerin belirli aralıkları işaretlemek için kullanmışlardır. Buda hizmetinde ise Buda'nın adıyla kullanmışlardır.

Tapınak törenlerinde papazlar veya diğer din adamları büyük törenler başta olmak üzere birçok dini ayin ve törenlerde tapınak sütunlarını kullanmışlardır. Çalgının zarar görmemesi ve güvenli olabilmesi için büyük bir yastık veya genelde tüylerden imal edilen yumuşak bir eşyanın bir üstünde tutularak muhafaza edilmiştir. Duacıyı durdurmak ve ayini bitirmek için ritmin bozuk olduğu veya uygun olmayan bir tondaki farklı bir sesi verecek şekilde ağır vuruşlar yapılarak uyarma işlemi gerçekleştirilmiştir.

Tak olarak bilinen dikdörtgen şeklinde yapılmış küçük ahşap yarık davul gece bekçileri tarafından kullanılmıştır. Çin orkestrasında kullanılan ahşap sütunun adı Çince'de geçtiği haliyle kuan-tun-pa olarak tespit edilmiştir. Bu türdeki çalgı batı orkestrası performanslarında sıkça görülmekte olup bu orkestralarda ise ahşap blok olarak adlandırılmaktadır. Orijinal ismi ile ilgilenilmediğinden bu isimle anılmıştır.

3.1.5.5. Clapperlar ve Çanlar

Clapperlar kutsal Çin müziğinde önemli bir yere sahip olan müzik aletleri arasında yer almaktadırlar ve hiçbir zaman dini bir çalgı olarak kullanılmamışlardır. Tchoung-tou isimli enstrüman, bir kısmından birleştirilmiş birkaç düz bambu çubuğundan oluşan bir çalgı olup yoğun olarak Çinli tapınak şarkıcıları tarafından

kullanıldığı görülmektedir. Clapper (shou-pan) iki sert ahşap parçasından oluşmaktadır. Batı kastanyetlerinde görülen clapperlar ise p'ai-pan ismi ile görülmektedir. Kısmen değişiklikler ve yöresel farklılıklar görülebilen bir yapıları bulunmaktadır.

P'ai-pan ve tchoung-tou ya ilave olarak sarsıntı çubukları ulusal müziğin neredeyse her şeklinde görülmektedir. Bu çalgılar küçük bambu parçalarından yeterli büyüklükteki çubuklara kadar sıralanan enstrümanlardır. Bir kısım Uzak Doğu bölgelerinde metal clapperlar, çift kastanyetler halinde bulunmaktadır. Nadiren basit ve eski vurmalı çalgıların desteği olmadan geleneksel Çin müziğini icra edememektedir. Ancak bu durumun bağlayıcılığı ve gerekliliği yoktur. Yani bu duruma ters örnekler de bulunmaktadır. Kendi kısımlarını klasik ve saray orkestrasında çalarlar, baton olarak görev yapan clapperlar, veya temponun değişimini belirten aletler olarak ta kullanılmaktadırlar.

3.1.6. Orta Çağ ve Rönesans Avrupası

Arkeologlar tarafından yapılan çalışmalar neticesinde orta çağ döneminde görülen birkaç vurmalı çalgıyı inceleyebilmek mümkün olmaktadır. Ancak bu çalışmaların ve araştırmaların sayısı çok az olduğu göze çarpmaktadır. Bu sebepledir ki bu çalışmaların azlığından dolayı daha nitelikli bilgiler elde edilememektedir. Yapılan bu araştırmalarda birkaç çalgı incelenebilmiştir. 18.yüzyıl döneminde birçok fildişi boynuzu ve 17.yüzyıl dönemlerinde birkaç tane fildişi boynuzu tespit edilmiştir. Yine orta çağ döneminden olduğu belirlenen birkaç fildişi boynuzu bulunmaktadır. Yine bu sırada Roma, Yunan, Mısır, Tunç ve Taş devri eserlere ve çalgılara rastlanılmıştır. Bu çıkarımlar az önce de söylediği gibi ortaçağ ve Rönesans dönemine yönelik çok az sayıda yapılan araştırmalarda envanter kaydına alınan birçok heykel, resim ve boyalı cam parçalarından hareketle ortaya konulmuştur. Bunların yanı sıra elde edilen tablolar, kitabeler ve çeşitli eserler de bu çıkarımlara yardımcı olan kaynaklar arasında bulunmaktadır. Bulunan kalıntılar, bu zamana kadar döneme yönelik yapılan bilimsel çalışmalar da bilgi edinmeye yönelik

başvurulan temel kaynaklar arasında yer almaktadır. Ancak şunu vurgulamak esastır ki döneme ait en önemli bilgi kaynakları özellikle kilise kalıntılarında bulunan dini resimler olmaktadır. Neredeyse tüm bilginin yarısından fazlasını bu resimler bize aktarmaktadır.

Tüm duyurular, Cana'daki ve Kral David'deki düğünler, cennete girmek üzere olan ruhlar ve benzer fırsatlar, icra sırasında, sanatçının, dönemin sanatı içinde çağdaş yaklaşımları olarak görülmektedir. Bu sanatçıların çağdaş yaklaşımlarının arkasında büyük çoğunluğun köylü müzisyenlerin olması bizi şanslı kılmaktadır. Bu müzisyenleri birçoğu çalgılarını dikkatle taşıyan ve bakımlarını ihmal etmeyen müzisyenlerdir. Böylece bu özenli bakım ve tamir süreçleri ile büyük ölçüde çok güzel bir performans yakalarlar. Çalgıların, görünüşlerine bakılmadan fakat aynı zamanda nasıl ve hangi farklılıklarla çalındıkları bilgilerimiz dahilindedir.

Müzik çalgılarının genel doğruluğu için bir kriter ilerleyen zamanda geliştirilerek ortaya çıkarılmıştır. Örneğin bir flütün çalgıcının parmaklarından çok deliği olmaması gerektiği veya bir yaylı çalgının mümkün olmayan çalma durumunda tutulmaması gerektiği ya da aynı biçim ve boyuttaki aynı tür vurmalı çalgıların farklı olmaması gerektiği yönündeki gereksinimler veya zorunluluklar bu kriterin genel hatlarını ortaya çıkarmaktadır. Eğer teller doğru bir şekilde boyandığında ve bu çalgılardan bazıları bize denetleme amaçlı bir kontrol görevi yaptığında ya da farklı sanatçıların birkaç resimlerindeki çalgıları doğrulamamız mümkün olabilmektedir.

Vurmalı çalgılarla ilgili bilgiler sanat çalışmalarından türeyerek çok değer kazanmıştır ve 16. yüzyılın sonundan beri etkili yazarlar tarafından birçok yayın yapılmış ve müzik konusu birçok yönüyle ele alınmaya çalışılmıştır.

Bu yayınlar ve çalışmalar arasında müzik çalgıları sınıfındaki herhangi bir davulun açıklamasında bir belirsizlik hali ortada olmaktaydı veya daha doğrusu

düzgün bir açıklama bulunmamaktaydı. 1511 yılında Virdung[66] tarafından yayımlanan "Musica Getutscht" isimli eserinde müzik çalgılarının üçüncü kısmını "metal ve diğer sesli madde", davulu "Rumpelfesser" olarak dâhil etmemiştir. Yine aynı yayında bunların dinin, dünyadaki dindar yaşlılara, hasta olanlara, zayıf kişilere, okumak, çalışmak ve dua etmek zorunda olan manastırların dindarlarına karşı büyük bir karışıklığa neden olmak gibi tadı olduğunu ifade etmektedir. Şeytanın onları bulması ve onlarla birlikte olması, onlar için hoşnutsuzluk ve iyi bir şey olmadığına inanmaktadır. Bu duruma göre ele alınırsa onlar için dövme ve yükselme gürültüsü müzik olarak anlamlandırılabilirse şarapçılar ve fıçı yapanlar da müzisyen olabilecek kişiler arasında olmalıdır. Fakat bunların birer saçmalıktan ibaret olduğu kabul edilmektedir. 1528 yılında, Martin Agricola[67], davul dışında, zil, çan, ksilofon ve örsten bahseden bir yazar olma özelliğini taşımaktadır.

Dönem içinde düşünüldüğünde en iyi kaynaklar 16. yüzyıl sonlarına doğru ortaya konan eserler olarak kabul edilmektedirler. 1588 yılında kaleme aldığı "Orchesographie" adlı eserinde Arbeau, birkaç terimin ve müzikal yapı isimlerinin tam açıklamalardan söz etmektedir. Yine aynı eserinde kullandığı çizimlerin 1585 yılından kalma bir Fransız el yazması çizimler olarak bildirmiştir. Daha sonra Fransa kralı III. Henry için resimli bir ansiklopedi yapılmıştır ve birçok vurmalı çalgı açıkça gösterilmiştir. Bunların başında dümbelek, yan davul, tambur, Alman süvarilerinin timpani çifti, Arap davulları ve yamuk üçgen gelmektedir.

1620 yılından sonra bu konuda eserleri en iyi olan yazarlardan biri Praetorius olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserlerinin literatür anlamında değerlendirilmesinden sonra kendi sınıflaması olduğu ortaya çıkarılmıştır. Yazar kendi vurmalı çalgı sınıflandırmasını davullar üzerine yapmıştır. Ancak bu sınıflandırmaya ayrıca üçgen, çan, ksilofon, tambur, askeri davullar, iki yan davul ve bir örsü dahil ettiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda tüm çizimlerde bir ölçek bulundurmuştur.

---

[66] Sebastian Virdung (doğum tarihi: 1465), bir Alman besteci ve müzik aletlerinin kuramcısıydı. Renkliler olarak bilinen besteciler arasında gruplandırılmıştır. Heidelberg'de ducal mahkemesinin şapelinde Johannes von Soest'in araştırmacı olarak çalıştı.

[67] Martin Agricola (6 Ocak 1486 - 10 Haziran 1556), bir Alman besteci Rönesans müziği ve bir müzik teorisyenidir.

Usta kalem Praetorious'un[68] ardından sonra 1636 yılında Marin Mersenne[69] tarafından hazırlanmış Praetorius'un çizimlerine göre daha iyi çizimleri bulunduran bir Harmonie Universelle ansiklopedisi bulunmaktadır. Fakat Harmonie Universelle ansiklopedisi, usta kalem Praetorious gibi ölçekli çizimler bulundurmamaktadır. Yani çizimlerde belirli bir ölçekten söz edilememektedir. Bu eserlerdeki çizimler içinde günümüzdeki İspanyol dansçıları tarafından kullanılan bir kastanet çifti görülmektedir. Bunların yanı sıra halkalarla bir üçgen, antik kupa zil çifti, bir büyük zil çifti, bir Mısır davulu, yan davul, bir davul çifti ve zilli bir tambur da bulunmakta olup bu çizimler eserlerdeki çizimlerin sadece birkaçı olarak sıralanmaktadır.

İmparator I. William'ın müzik ile yankılanan gemilerinin Britanya için yelken açtığı bilgisi erken dönem edebiyatından bilinmektedir. Bu bilgilerin yanı sıra bu müziğin yapılmasında kullanılan aletlerin davul ve ziller olduğu ifade edilmiştir. Bu eserlerde davullar ve zillerin özelliklerinden bu şekilde bahsedilmiştir. Bu sebepledir ki yüzyıllar önce Britanya'da vurmalı çalgıların sık olarak görülmeyişi kabul edilebilecek bir görüş olmuştur. Romalıların bölgeye yerleştikleri zaman kendi eğlenceleriyle ilgili olan müzik çalgılarını getirmiş oldukları bilinmektedir. Bu çalgılar arasında ziller, tambur ve davul yer almaktadır. 1800 yılında Wight Adasında Brading yakınlarında Roma villasındaki mozaik kaldırımda bu tanımlamanın görüntüsü bulunmaktadır. Bu mozaikte timpanon ile birlikte dans eden bir kız, Pandea düdüğünü taşıyan bir erkek eşliğinde görülmektedir. Kız tarafından tutulan davul Roma ve Yunan vazolarına benzemektedir. Tabor ile birlikte vurmalı çalgıların kullanımının Roma etkisiyle Britanya'da yaygınlaştığı kabul edilmektedir. Canon Galpin'e[70] göre tamburun erken dönem kanıtları bile bulunmaktadır. Bu bilgi ise "Tarih öncesi dönemlerde Britanya'da yaşayan Keltler tarafından onun şimdiki gibi karmaşık olmayan daha sade ve basit şekli" olarak bilinmektedir. Suetonius, "Augustus'un yaşamı sırasında, Gaul isimli bir çalgıdan bahsetmektedir ve onun dairesel şekli bulunduğunu ve parmaklarla tutulduğunu bahsetmektedir." şeklinde

[68] Michael Praetorius (muhtemelen 15 Şubat 1571 - 15 Şubat 1621) bir Alman besteci, organcı ve müzik teorisyeni idi. O, Protestan ilahilerine dayanan müzikal formların geliştirilmesinde özellikle Protestanlar ve Katolikler arasındaki ilişkiyi geliştirme çabasını yansıtan, çağının en çok yönlü bestecilerinden biridir.

[69] Marin Mersenne, Marin Mersennus veya *le Père Mersenne* (d. 8 Eylül 1588 – ö. 1 Eylül 1648) Fransız teolog, filozof, matematikçi ve akustiğin babası olarak anılan müzik teorisyeni ve rahip.

[70] Francis William Galpin (1858-1945), İngiliz din adamı ve müzikolog.

tespit edilmektedir. Vurmalı çalgılar dikkate alındığında Britanya'nın az da olsa keşiflerinden söz edebiliriz. Genel olarak uzun bir dönem süresince, bildiğimiz kadar 11. yüzyıl ve 12. yüzyıl dönemlerine çalgıların esas kaynakları Orta Doğu olarak kabul edilmektedir. Buradan İslam dininin yayılması adına yapılan askeri harekatlar, dini tebliği için yola çıkan ve kendini bu işe adamış insanlar tarafından birçok eserin ve bilgilerin Avrupa'ya geçmiş olduğu düşünülmektedir. Avrupa'ya geçiş noktalarının en belirgini ve en büyük olanı Emevi Devleti'nin İspanya üzerindeki Endülüs Emevi Devleti'ni kurması olarak söylenebilir. Bu sırada çalgılar da İspanya'da Pirene'den ve Haçlılar'ın ganimetleri olarak Avrupa'ya gelmiştir. Haçlılar, düşmanları arasında ve onlardan edindikleri kadarıyla sadece bilimlerini değil aynı zamanda sanatlarını ve belirli müziklerini de almışlardır.

Bu seferler sırasında ud, saz, obua, trompet, davul, üçgen, nakkar, tulum ve diğer çalgılar Haçlılar tarafından Avrupa'ya getirilmiştir ve kısa sürede Avrupa içinde benimsenmiştir.

Tüm yer ve zamanlardaki gibi vurmalı çalgılar ilki dini törenler, ikincisi askeri haberleşmede çeşitli ritim ve melodilerle ile harekete geçirme ve üçüncüsü de dans müziklerinin icra edilmesi veya dansta ritim tutulması gibi üç temel amaçla kullanılmıştır.

Araplar arasında vurmalı çalgılar tüm amaçlar için kullanılmıştır. Bas davulu ve büyük nakkar ordu tarafından kullanılmıştır. Küçük nakkarlarla, davullarla ve zillerle dans ettikleri bilinmektedir. Müslüman olmayan Arapların birçoğu tanrılarını zil ve sistralarla çağırarak dua ettikleri kaynaklarda bulunmaktadır. Bunların tamamı günümüzde kısmen de olsa Orta Doğu'nun belirli bir bölümünde varlıklarını sürdürmektedir. Haçlıların dikkatini çeken ilk çalgılar dans için kullanılan çalgılar olmuştur. Genelde tabor, yüzeyi gerginleştirilen tek kıskaçlı küçük çift başlı davul, nakkarlar, küçük davul çifti, tambur, kastanetler, üçgen ve ziller o zamanki dans müziğinde bulunmaktadır. Bunların bazıları Araplar tarafından icat edilmiş müzik aletleri olarak kayıtlara geçmiştir. Geri kalanların bir kısmı ise antik Mısır, Roma ve Yunanlılar'dan alınmıştır. Bir takım resimlerde veya boyalı camların

üstünde bulunan resimlerin analizine göre bir veya iki hammer ile birlikte bağlanan küçük çanlarla Orta Çağ ve Rönesans'ın erken ve geç dönemlerinde sıkça görülen çalgılar olarak görülmektedir. Bu zamandan itibaren Praetorius ve Mersenne gibi müzisyenlerin eserlerine göre daha kesin ve net bilgiler elde edilmiş ve yayımlanmıştır. Bu bilgilerin kaynakları ise klasik dönemdeki usta icracı ve çalgı yapım ustalarının çalışmaları olarak kabul edilmektedir.

3.1.6.1. Üçgen

Üçgen, adını şeklinden almaktadır. Orta çağda, şekillerinden dolayı sistraya oldukça benzetilmektedir. Bir 10. yüzyıl el yazmasında üçgenin halkaları olmayan bir çalgı olduğundan bahsedilmektedir. Halkasız bir üçgen Kral IV. Wenceslaus'un[71] İncil'inde betimlenmiştir. Aynı zamanda örneklerinin resimlerine 15. yüzyılın ortalarında Warwick, St. Mary'deki Beauchamp Şapel'indeki bir pencerede rastlanmaktadır. Bu bahsedilen üçgen açık köşesiyle ilginç bir çağdaş görünüme sahiptir, üst açısındaki çelik çubuğun çalgıcının başparmağıyla tuttuğu yerin bükümlü olması bunun dışında bir üretim konusu olduğunu kabul eden bir düşüncededir. Bu örnekler soyut gibi görülebilir, daha sık olarak üç veya fazla küçük çınlayan halka alt çubuğa bağlanmış şekilde bulunmaktadır. Şekli önemli ölçüde fazlalaşmıştır, bazen açık veya kapalı kısmı olan eşkenar veya yamuk şekli birçok 15. yüzyıl resimlerindeki gibi orta çağ üzengisine benzemektedir. Tüm durumlarda çalgıcı betimlenmiştir, çağdaş üçgenle kıyaslandığında müthiş bir görünüme sahiptir ve büyük oranlı bir çalgıya benzemektedir.

Atası sistra gibi üçgen dini törenlerde, orta çağ kiliselerinde onlara karşı sık ve zehirleme ihbarların hakemliği ile haber verilmesinde ve her birkaç yılda bir onları yasaklamak için çıkarılan fermanların ilanında birlikte kullanılmıştır. Üçgen, Baküs resimlerindeki ve benzer durumlardaki zil dışında birçok çalgıdan daha sık

[71] Wenceslaus I (907-935), Wenceslas I, Václav Good ya da Saint Wenceslaus, 921'den Bohemya'nın dük, suikastı 935'e kadar küçük kardeşi Boleslaus the Cruel, cinayetle ilgili suç ortağıdır.

görülmektedir ve meleklerin üçgen ile birlikte şarkı söyleyip çaldıklarını tasvir eden gravürler ve resimler kaynak olarak verilen tarihi eserler arasında görülmektedir. Üçgenler dini müzik ile birlikte dini olmayan müzikte de yer almaktadır ve bazen flüte eşlik ettiği görülmektedir.

3.1.6.2. Ziller

Ziller orta çağlardan beri değişmeden varlığını sürdürmüş çalgılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yunan ve Romalılar'ın kullandığı çalgılara oldukça benzemektedir ve bazı görüşlere göre "gürültülü, yüksek sesli ve çınlayıcı" olarak nitelendirilmektedir. Resimlerde görülen zillerden çoğunun oldukça kalın ve bu kalınlığın 1/8 inç veya 1/6 veya 1/10 inç olduğu görülmektedir. Tepe kısmı veya merkezinden yükselen kısım, çerçevesi bir veya iki inçten daha geniş olmayan bu ziller çağdaş zillere göre nispeten daha büyüktür. Bükümlü olanlara göre daha fazla döküm şeklindedirler ve onlara vurmak daha zordur ve daha fazla efor ve güç gerektirmektedir. Bu durumdaki çalgılar sıkça antik zillerin durumuna örnek olarak gösterilmektedir. Matteo di Giovanni[72] bu durumda çalınan zilleri betimleyen bir sanatçı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gösterinin ve tutuşun bu şekli erken ve geç dönem sanatçıları tarafından doğrulanmıştır. Mersenne'in daha sonraki resimleri bugün kullandığımız şeritleri göstermektedir. Britanya'daki düz ve yarımküre şeklindeki ziller on üçüncü yüzyıl el yazmalarında görülmektedir. Top şeklindeki ziller on yedinci yüzyıldaki bir İngiliz el yazmasında bulunmaktadır. Yazar III. Randle Holme, crotala veya zil çalgısını bir sesli top olarak tanımlamıştır.

3.1.6.3. Kastanyet

Kastanyetlere resimlerde nadiren rastlanmaktadır. Bunun sebebi ise kastanyetlerin sadece kullanımının İspanya bölgesine sınırlandırılmış olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu döneme ait birkaç İspanyol resmi nispeten yeniden üretilebilir gibi durmaktadır çünkü çoğu İspanyol ressam İtalyanlar tarafından

[72] **Matteo di Giovanni**(d.1430 - ö. 1495), Sienese Okulundan bir italyan Rönesans Sanatçısı.

eğitilmiş ve kendi ülkelerinin halk yaşamıyla ilgilenmedikleri görülebilmektedir. Yani İspanyol ressamların İtalyan kültürünün etkisi altında olduğu ve İspanyol kültürünü unutmaya başladıkları eserlerinden anlaşılmaktadır. Aynı zamanda buna ek bir sebep olarak kastanyetlerin daha çok köylü veya çingeneler tarafından kullanılan bir çalgı türü olarak bilinmesi de ilave edilmektedir. Bunula birlikte kastanyetler antik dönemden ve bugünkü kullanımından dolayı bilinmektedir. Kastanyetler günümüzde İspanya'da Emeviler'den kalma bir çalgıdır. Emevi'lerin orta çağdaki müziğinin ve müzik aletlerinin çok az bir kısmı bilinmektedir.

1251 ve 1284 yılları arasında yaşamış olan İspanyol kralı X. Alphonso tarafından yazılmış olan Cantigos de Santa Maria, İspanyol şarkılarından kastanyetlerin kullanımından bahsetmektedir. Aynı zamanda kilise müziğine de eşlik ettiğini belirtmektedir.

3.1.6.4. Friction Drums (Sürtünmeli Davul)

Bir diğer köylü çalgısı rommelpot olarak kayıtlarda bulunmaktadır. Ancak bu çalgılar vurmalı çalgılar olmayıp vurmalı çalgılar ailesinden kabul edilmektedir. Sürtünmeli davullar, parşömen başlığında dik duran küçük bir sopa ile gövdesi kil veya tahta kaptan oluşmaktadır. Çubuk, ıslak veya reçineli parmaklarla ovulur veya bazı durumlarda merkezi bir delik üzerinden yerleştirilen ve ileri geri çekilen zardan, kıvrımlı bir ses oluşturur. Çubuğun üzerindeki basıncı değiştiren kafa tarafından ses üretilir. Sürtünmeli davul ilkel toplumların çoğunda kullanılan ve tanınan bir davul olarak bilinmektedir.

RESİM 5: Sürtünmeli Davul

On altıncı yüzyılın ilerleyen dönemlerinde Avrupa gelenekleriyle sürtünmeli davulların eski bağları bulunmaktadır. Flanders bölgesinde rommelpot Noel ile ilişkilidir. Bu çalgının en iyi resmi 1580 ve 1666 yıllarında yaşamış Hollandalı sanatçı Frans Hals tarafından yapılmıştır. İtalya'da, puttiputi, puttipu veya caccavella adları ile bilinmektedir. Ayrıca bağ bozumu ile ilişkilidir. Caccavella ile birlikte Piedigrotta Klise Festivali dönemi süresince bu çalgılar solo olarak kullanılmıştır. İspanya'da, zambomba olarak adlandırılmaktadır. Almanya'da bayram kutlamaları veya benzer amaçlarla kullanıldığı görülmüştür. Günümüzde ise Reibtrommel olarak adlandırılmıştır. O dönemde kullanılan adı da Brummtopf adıyla da kayıtlarda göze çarpmaktadır.

3.1.6.5. Tambur

Tambur, kayıtlara göre ünü Orta Çağ'da Avrupa'nın her yerinde bilinen bir çalgı olarak görülmektedir. Sığ vücut üzerinde tek başlı bir tambur olan Frame davulunun kullanımı, zaman ve yer olarak geniş alanda kullanılmış bir çalgıdır. Ayrıca ve Lapp Shaman'ın davulundan günümüzdeki geniş tek derili orkestra bas davuluna kadar neredeyse birçok ayrıntısı bulunan bir davul türüdür. Orta Çağ tambur türlerinden en çok bilineni günümüzde bilinen tambura çok benzemektedir. Ancak bu benzerlik birçok müzede görülen 19. yüzyıl Türk çalgılarında daha fazla ortaya çıkmaktadır. Genelde dört veya daha fazla çan gruplar hâlinde iki çift olarak eşit uzaklıkta ayarlanmaktadır. Ayrıca çanlar çağdaş olanlara göre daha büyük ve

daha eğimli olarak tasarlanmaktadır. Bu şekildeki tasarımına kiliselerdeki resim ve kabartmalarda daha sık rastlanmaktadır. 11. yüzyıldan orta çağa doğru el yazmalarında resmedilmiştir. Bazı çalgılar birçok çan kümesine sahiptir, Matteo di Giovanni'nin "Bakire'nin Varsayımı" resmindeki gibi ve Praetorius tarafından resmedilen sıradan çanlara göre daha küçük olanlara sahip olduğu görülmektedir.

3.1.6.6. Melodili Çanlar (Chime Bells)

Küçük çanların ilk ortaya çıktığı günden beri popülerliği ve modasının hala devam ettiği aşikar bir şekilde ortada olan durumdur. Orta Çağın dans müziği üzerinde küçük çan ve zillerin ritmik fısıltısı yaygın bir etkileyici unsur olarak yer almaktadır. Bunlar ayrı çalgılar olarak düşünülmemiştir fakat elbiselere veya kollara sarılan kemerlere veya bacaklara takılmıştır. Bu durumdan dolayı dansçılar ve oyuncular hareket ettikçe ses hareket kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca melodili çanlar süs veya çınlayan parçalar olarak soytarı başlığında veya gösteri elbiselerinde kullanılmıştır. Günümüzde ise İngiliz Morris dansçılarının büyük bir kısmı tarafından ve ayrıca dünyadaki bazı diğer halk dansçıları tarafından kullanılmaktadır.

3.1.6.7. Santur (Dulcımer)

Orta Çağ santurunda gizemli bir geçmiş olduğu kabul edilmiştir. Tam olarak ortaya çıkışı ve icat edildiği bölge ait olduğu millet gibi kavramlara açıklık getirilememiştir. Bu bilgilerde netlik olmamasından dolayı tüm dünyanın ortak ürünü olarak kabul edilir. Ancak bu çalgı köken incelemesi açısından sadece antik dönemler ile kesin olarak bağlantılıdır. Çıkışının senaryosu olabilecek bir husus "müzikal seslerin gergin tellere vurulmasıyla ortaya çıkmasından müsebbip mağara adamının av yayından kaynaklandığı" şeklinde ifade edilebilir. 7. yüzyıl Asur'luların on telli harpın tellerine vurulma resmi ve ayrıca Babil'lilerin tanrılarına taparken kullandıkları altı tane farklı çalgıya rağmen günümüzde bildiğimiz bir çalgı olmayabilir. Santurun antik dönemde görülen örneklerinde tellere vurulması, av yayı ve yer zitheri gibi kanıtlar bulunmaktadır.

Geçmişe borçlu olduğumuz kadar erken dönem santurunun tellerine vurmak kadar onları toplamak veya santur şeklindeki bir çalgının Avrupa'da veya başka bir yerdeki çalgının o dönemde var olmadığının kanıtıyla açık olabileceği konusundaki tartışma ilgililer arasında halen devam etmektedir. Burada bir temel ayrım noktası daha doğrusu bir belirsizlik hali ortaya çıkmaktadır: erken dönem kabartmaları arasında ne yazık ki yolunan santurları ve vurulan santurları işaret eden buluğular arasında ayrım yapılarak hangisinin vurulan santur kabartması hangisinin yontulan santur olduğunu ayırt etmek mümkün değildir.

3.1.6.8. Ksilofon

Ksilofon ilk olarak 1511 yılında piyanist Arnold Schlick tarafından hultze glechter olarak tanımlanmıştır. 1528 yılında ise Martin Agricola 1511 yılında tanıtılan ksilofondan daha gelişmiş olan örneklerini baz alarak 25 tahta çubuk serisini resmetmiştir. 1528 yılından tam 1 asır sonra Praetorius tarafından ksilofona benzeyen bir çalgı resmedilmiştir. Şu anda elde edilmiş bulgular ve araştırmalara göre 1528 ve 1628 yılları arasında resmedilen bir ksilofon resmi bulunmamaktadır. Holbein on altıncı yüzyılda yayınladığı Ölüm Dansı adlı eserinde bir iskeleti küçük bir ksilofonun üzerinde ölüm çanı çalarken tasvir eden ve bunun birçok büyük otoriter kişi ve kurumlar açısından mükemmel olarak kabul edilen bir ksilofon örneğinden bahsetmektedir. Bu resim örneğinde, çalgı, çalgıcının önünde Afrika bölgesinde görülen tanışabilir ksilofonu ile aynı şekilde görülen bir tasvir mevcuttur. Kimliği bilinmeyen bir Çek ressam ksilofonu keman, viyola ve flüt ile ilişkilendirmektedir. Bu yaklaşım on yedinci yüzyılın ikinci yarısında ortaya atılmıştır. Bu resim örneğinde ise ksilofon'u çalan ses çubuklarına parmak uçlarıyla vururken görülmektedir.

3.1.6.9. Davullar

Orta Çağ boyunca kullanılan davullar arasında birçok çalgının deri kaplama tahta oyuklarla bağlantılı olduğu ve çok gelişmiş vurmalı çalgılar olarak çağdaş orkestra kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Orta Çağ dönemi boyunca nakkar,

orkestra timpanisine ilham veren süvari davulları ve askeri taboru ile karşılaşmaktadır. Günümüzdeki en çok bilinen davullardan biri ve antik zamanlarda anlamsız olarak görülen bir çalgı olan bas davulu, Avrupa'da Orta Çağ'da veya Rönesans boyunca az veya hiç kullanımı olmaması yönüyle araştırmacıların karşısına çıkan çok şaşırtıcı bir detay olmuştur. Yapılan araştırmalara ve çeşitli tarihi eserlerin analizinden elde edilen bilgilere göre bu çalgının Orta Doğu coğrafyasında çok daha önceden bilindiğini göstermektedir. Yine aynı bilgiler ışığında Sümerler ve antik Yunanlar tarafından kullanıldığı saptanmıştır. Bas davulu Orta Doğuda hem Orta Çağ döneminde kullanılmıştır hem de günümüzde kullanılmaya devam etmektedir. Davullar sürekli müzik açısından ön planda özellikle ritim amaçlı olarak kullanılmışlardır ancak ilk defa Sevilya'lı St. İsidore[73] tarafından Etymologiae isimli eserinde "her iki tarafından sopalarla vurulabilmesi için deriyle kaplı bir tahta oyuktan oluşan bir müzikal enstrüman" şeklinde tanımlanmıştır.

3.1.6.10. Tambora

Orta Çağ dönemi Avrupa coğrafyasında en yaygın kullanıma sahip çalgılardan birinin tambor olduğu görülmektedir. Tambora birkaç dilde

Taberett (İng.),

Taboret, Tambourin, Tambourin de Provence, Tambour de Provence (Fr.),

Tambourin (Alm.),

Tamburino (İt.),

Atambor (İsp.)

[73] Sevilla Büyükelçisi Isidore (c. 560 - 4 Nisan 636), bir bilgin ve üç yıldan fazla bir süredir Sevilla Başpiskoposu, 19. yüzyılda Kilisenin Babaları'nın en sonuncusu olarak kabul edilmektedir Tarihçi Montalembert, "Eski dünyanın son bilim adamı" olarak alıntılanan bir cümle içine koymuştur.

Timpanon (Yun.)

isimleri verilmiş ayrıca da İtalyanca ve Almanca dillerinde tambor ve tambur için aynı sözcük kullanılmıştır.

Orta Çağ tamborunun şekilsel açıdan belirli bir geometrik şeklinin olmadığı belirlenmiştir. Bu duruma istinaden çapının derinliğine göre bazen daha büyük, bazen de daha küçük olduğu görülmektedir. Standart bir ölçü ve şekil özelliği olmadığından dolayı yer ve zamana bağlı olarak büyüklüğü ve şekli değişmiştir. Bu sebepledir ki farklı şekil ve büyüklükte tamborlar ortaya çıkmıştır. Bu donanımsal özellik, belirli tamburlarda ve Arap müziğinde sıkça görülen ghirbal isimli enstrümanda sürekli olarak görülmektedir. Tamborun başının bağlı olduğu neredeyse tüm durumlarda şerit görülebilmektedir.

Ne yazık ki günümüzde tamborun yapısı hakkında çok az bilgiye sahip olan bir konumda bulunulmaktadır. Bulunan tarihi eserlerde tamborlar net olarak ayırt edilememektedir. Sanatçılar tambora ait tüm ayrıntılar resmedememişlerdir. Ya da büyük bir olasılıkla zaman faktörünün etkisi ile eserler üzerinde oluşan tahribat neticesinde ayrıntılar yok olmuştur. Bu durumun sonuçlarından biri de tamborun yapısının ortaya tam olarak konamaması veya netlik kazandırılamaması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

3.1.6.11. Yan Davul (Darbuka)

Darbuka görünüm olarak tambora benzetilmiştir fakat bazı özgün düzenleme ve değişiklikler farklılık göstermiştir. Yan kısmından tutularak, dirsek veya kemer ile desteklenerek değişik açılarda kullanılmaktadır. Çoğu durumda darbuka yaklaşık kırk beş derece açıyla gösterilmektedir. Bazen çalgıcının önünde olan kişinin arkasına bağlanır. İlerleyen zamanlarda darbukanın at sırtında çalındığı görülmüştür.

RESİM 6: Darbuka

Tambor gibi darbukanın da büyüklüğü önemli ölçüde değişmektedir. Arbeau[74], Fransız darbukasını yaklaşık 2½ feet çap ve derinliğinde tanımlamıştır. Kemerler tek deri üzerinde görülmektedir. Michael Praetorius, darbukayı yirmi iki inç çap ve derinlikte resmetmiştir. Bu çalgı tek kemere ve kemeri ayarlayabilmek için dişli bir öğeye sahiptir.

[74] Thoinot Arbeau, Fransız katili Jehan Tabourot'un anagrammatik kalem adıdır (17 Mart 1519 - 23 Temmuz 1595). Tabourot, on altıncı yüzyılın sonlarında Fransız Rönesans sosyal dansını inceleyen Orchésographie'si ile ünlüdür. Dijon'da doğdu ve Langres'de öldü.

3.1.6.12. Tabor

Tabor sözcüğü Latince kökenli olup İngilizce karşılığı olarak Türkçe'ye geçmiştir. Bazı kaynaklarda tabret olarakta geçtiği görülmüştür. Taşınabilir ve tek elle çalınan bir davul türüne örnek olarak verilmektedir. Fransızca'da tambur ve İtalyanca'da ise tamburo olarak geçmektedir. İlk çıktığı dönemlerde askeri merasim ve geçiş törenlerinde bir marş enstrümanı olarak kullanılmıştır.

Silindirik bir ahşap kabuk, çekme halat, bir deri kayışı ve bir tuzak ile ayarlanabilir. Her tabor bir yaklaşık bir oktav perde aralığına sahiptir. Genellikle çubuk ile kafaya vurularak icra edilmektedir. Tabor taşınırken çalınacaksa bir ön kol kayış ile omuza askı yapılır ve bu askı ile hareket halinde iken çalınabilir. Ayrıca taşınması da bu şekilde yapılabilir. Tabor çalınırken dikkat edilmesi gereken özel bir husus şudur: taborun kasnağı mümkün olduğu kadar yere paralel olacak şekilde tutulmalıdır.

Tabora genellikle eşlik olarak boru ve flüt kullanılır. Buna binaen boru ve darbuka ikilisi tabor için ünlü bir eşlik ikilisi olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bu ikili ile birlikte tabor orkestraların vazgeçilmez perküsyon unsurları olarak göze çarpmaktadır. Bu gelenek Avrupa'da halen yaşatılmaktadır.

Net olarak tam tarih verilmesi mümkün olmasa da 1300 yıllarında ilk şekliyle ortaya çıkarıldığı tahmin edilmektedir. İlk halinde bir tuzak teli bulunmakta olduğu çeşitli kaynaklardan tespit edilebilmiştir. Son hali ile güncel icra yöntem ve tekniklerinin 1500 lü yıllarda muhtemel olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'ya yönelik seferleri sırasında etkilenen İsviçre davulcuları tarafından geliştirildiği belirtilmektedir.

RESİM 7: Tabor

1900 sonrasında davul ve borazanlar silindirin popülaritesini artırmıştır. Bunlara metal kasnaklar ilave edilerek enstrümanlar bir seviye daha geliştirilmiştir. Bu metal kasnakları eklemedeki amaç davula gerilecek olan deriyi daha kaliteli bir sıkıştırma yaparak daha iyi gerilmiş bir deri ve dolayısıyla daha kaliteli bir ses elde etmektir. Bu geliştirmeden sonra da ikinci bir geliştirme hareketi olarak tuzak tellerinde sargılı teller kullanılmaya başlanmıştır. Bu da elde edilen sesin kalitesini artırmıştır.

1950'lere kadar olan zamanda ve 1950'li yıllar boyunca enstrüman üzerindeki yapılan değişiklikler ve iyileştirmeler sonucunda bir takım davul üretici işletmeler harekete geçerek enstrüman piyasasına yeni ürünler sunmuşlardır. Ludwig, Rogers ve Slingerland bu üreticilerden bir kısmıdır. Bu şirketler birçok değişik ebat ve ölçülerde davul türleri üretmişlerdir. Bu üretilen yeni nesil teknolojiye sahip ve iyileştirilmiş haldeki davullarda daha iyi ve kolay bir ses kontrolü sağlamıştır

.

3.2. İKİNCİ ALT PROBLEM

ÇAĞDAŞ DÖNEM

Her dönemde olduğu gibi çağdaş dönemde de bir önceki dönemin özelliklerini taşıyan besteciler olduğu görülmektedir. Bu duruma örnek olarak romantizm akımını devam ettirenler olarak;

Richard Strauss, Gustav Mahler, Sergey Rachmaninov, Edward Elgar gibi isimler sayılabilir. Ancak yeni bir müzik kimliği oluşturan gerçek çağdaş besteciler de kendilerine, yeni bir imaj oluşturmuşlardır. Bu besteciler arasında Claude Debussy, Maurice Ravel, Bela Bartok, Igor Stravinski, Dimitri Sostakoviç, Sergey Sergeviç Prokofyev örnek olarak sayılabilir. Çağdaş döneme ilişkin bir diğer detay da bazı müzik türlerini birleştirenlerin olması olarak belirtilmektedir. Bu detayın bir örneği ise Amerikan piyanist ve kompozitör George Gershwin olarak gösterilmektedir. Gershwin, saygın otoriteler tarafından klasik müzik ve cazı birleştiren besteciler arasında en ünlüsü olarak gösterilmektedir. Elektronik müzik akımı ise Edgard Varase tarafından başlatılmıştır. Arnold Schönberg ve öğrencileri Alban Berg ile Anton Webern atonal müzik akımının yaratıcısı ve geliştiricisi olarak kayıtlarda yer almışlardır. Carl Orff, ilkel çağların müzikleri ve metinlerini yeniden canlandırıp modernize etmiştir. Ayrıca Türkiye'de çoksesli müziğin başlaması da bu döneme rastlamaktadır. Türk müzisyenlerden bu akımın temsilcileri Cemal Reşit Rey, Ahmet Adnan Saygun ve Necil Kazım Akses olarak söylenebilir. Günümüz müzisyenlerinden Polonyalı Krzysztof Pendereckı ve Estonytalı Arvo Part gibi besteciler de çağdaş dönemi sürdüren müzisyenler arasında yer almaktadırlar.

Yeni bir yüzyılın başlaması ile müzik de yeni bir döneme adımını atmıştır. Kimi müzik tarihçisine göre 20. yüzyılda bestelenen müziğin tümü modernizm olarak anılmalıdır. Ancak hangi akım için geçerli olursa olsun, 20. yüzyıl, müzikte

her türlü sınırın bilinçli olarak zorlanması olarak kabul edilmektedir. Sınırların zorlanması özellikle icra tekniklerinde, armonik anlatımda, biçimde, biçemde, içerikte, özde; tüm geleneksel kuralların yeni tarza uyarlanması şeklinde görülmektedir. Bu zorlama sırasında geleneksel kurallar bir anlamda adeta eğilip bükülmeye, eriyip çökmeye başlamıştır. Bu dönem sadece müzikte değil, diğer alanlarda da yeniliklerin ardı ardına gerçekleştirildiği bir dönem olmuştur. Ayrıca Oscar Wilde, Lawrence, Joyce, Proust, Kandinski, Picasso, Matisse, Klimt, Kokoschka, Freud, Jung, Russell gibi yenilikçi, özgür ruhlu sanatçı ile düşünürlerin biçimlendirdiği bir dönem olarak ele alınabilmektedir.

20. yüzyıl genel olarak bütün sanat alanlarında köklü değişimin gerçekleştiği bir dönem olmuştur. Ne var ki bu değişimlerin hazırlık sürecinin bir önceki Yüzyılın sonlarına kadar uzandığı bir gerçek olarak apaçık ortada kalmaktadır. Bu nedenle 20. yüzyıl müziğinde ortaya çıkan akımların gelişim sürecini ve içinde barındırdığı düşünceleri algılayabilmek için 19. yüzyıl sonlarında gelişen akımları göz ardı etmemek gerekmektedir. 20.yüzyılın ilk çeyreği boyunca etkin olan bestecilerin gençlik dönemlerinin Post-Romantizm akımının etkisi altında olduğu unutulmamalıdır. Romantik akımın 19.Yüzyılın sonlarına doğru geliştirildiği ve gelişim süresi boyunca kullanılan kromatik armoni, Post Romantik bestecilerin elinde sınırlarını zorlamaya başlamıştır. Yine Romantizmin en etkin düşüncelerinden biri olan ihtişamın müzikal yansıması olan kalabalık orkestralar ve yoğun tınılar Post Romantiklerin en uç noktalara kadar benimsediği ve değerlendirdiği öğelerden birkaçı olarak göze çarpmaktadır. 20. Yüzyıl başlarında etkin olan müzisyenler adeta bu müzikal mirası başka yerlere götürmek için devralmış oldukları düşüncesiyle hareket etmişlerdir. Bu düşünce etrafında sanatlarını şekillendirmiş, üsluplarını belirlemiş ve ona göre yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

Belirli bir ton merkezi etrafında devinen çoksesli müzik anlayışı, 19. yüzyıl sonunda gelişen ve iyice yoğunlaşan kromatizmin etkisiyle tonalite kavramından uzaklaşmaya başlamış bir sanatsal yapı olarak görülmüştür. Richard Wagner gibi bestecilerin müzikteki kromatik armoni anlayışı, çoğu zaman tonalite olgusunun dışına taşan özellikler sergilemekle birlikte, uyguladıkları kromatizm halen tonal

yapıya sıkı bir şekilde bağlı bir sanatsal anlayış olarak kabul edilmiştir. Post Romantik bestecilerin tonalite sınırlarını zorlayan, onu tonal içeriğinden ayırıp daha özgür biçimde kullanmaya başlayarak 20.Yüzyılın en önemli kırılma noktalarından birini gerçekleştiren besteci Arnold Schönberg olarak gösterilmektedir.[75]

Bu dönem için Çağdaş Müzik veya 20. Yüzyıl müziği gibi adlandırmalar yapılsa da Sergey Rachmaninov, Jean Sibelius, ile Richard Strauss gibi büyük bestecileri kapsadığından bu terimler uygun olmayabileceği bir kısım çevreler tarafından dile getirilmektedir. Bu nedenle bu dönemi tasvir eden ya da tam anlamıyla kapsayan ifade eden genel olarak kabul edilmiş bir ifadenin olmadığı ortadadır. Bu sebeple herkes istediği gibi bir tanımlama yapmıştır. Bu bir zenginlik olabileceği gibi dönemin özelliklerini anlama ve gelecek kuşaklara aktarma konusunda da bir karmaşaya sebep olmaktadır.

Ancak bunlara en genel olarak kapsayıcı niteliğinde yeni müzik terimi ifadesi kullanılabilir. Yeni müzik kavramı bu müzik türünün felsefesi ile 19. Yüzyıl romantizmine karşıt olan arayışları daha iyi tanımlayacaktır.

Yeni müzik Alman Avusturya romantizmine, onun temsil ettiği her şeye bir başkaldırıyı simgelemektedir. Değişik besteciler değişik tekniklerle başarılı örnekler oluşturmuşlardır. Bu müzik türünde, Empresyonizm, Romantizm ya da Barok dönemde olduğu gibi belli bir biçem ya da kalıbın olmadığı görülmektedir. Bu da bütün eserlerin adeta bir torna aletinden çıkmışçasına tekdüze olmasını engellemiş çeşitliliğin artmasına sebep olmuştur. Besteciler belli bir tekniğe bağlı kalmak yerine birini denedikten sonra bir başkasına geçmekte bir sakınca görmemişlerdir.

Müzikte Debussy, Ravel, Schönberg, Mahler, Stravinski, Carl Orff, Bela Bartok, Eric Satie, Prokofiev, Korsakov, Şostakoviç ile Gershwin gibi besteciler müziğin kurallarını yeniden değiştiren isimler olmuşlardır. Eserlerini ‘görsel’ bir havaya sokarak farklı bir tarz yaratmaya çalışan bu müzisyenler kısmen başarılı bir

[75] İlke BORAN-Kıvılcım YILDIZ ŞENÜRKMEZ, “*Kültürel Tarih Işığında Çoksesli Batı Müziği*”, İstanbul, 2002, s.235,236

tarz ortaya koymuşlardır. Bu hususta daha önemli bir nokta ise 20. Yüzyıl, besteci ile yorumcuların birbirinden etkilendikleri, herhangi bir akıma bağlı kaldıkları bir dönem değil, aksine birbirinden tümüyle bağımsız, gerçekçi, bağlı olduğu kültürün kökenlerine inen sanatçıların çağı olması olarak dikkate alınması gereğidir.

1888 yılında bestelenen " Şehrazad " isimli senfonik süitte Korsakov[76], Binbir gece masallarından esinlenmiştir. Rus müziği ve Korsakov'a özgü özelliklerin bir arada toplandığı bu eserin orkestrasyonu armonik açıdan zengin ve gösterişlidir. 3. Bölümde dans temasına eşlik eden trampet partisi bu eserdeki en önemli yapı taşlarından biridir. Bu dönemde sadece orkestra müziğinde değil, sahne müziklerinde de cesur yenilikler yapılmıştır. Örnekse balede, özellikle günümüz koreograflarından Maurice Bejart'ın olağanüstü denemeleri, modern baleyi tepe noktasına ulaştırmış, izlemeye doyamayacağımız gösteriler haline getirmiştir.

[76] Nikolay Rimski-Korsakov, *(Nikolay Andreyeviç Rimskii-Korsakov)* (d. 18 Mart 1844, Tihvin, Rusya - ö. 21 Haziran 1908, Lubensk, Rusya) Rus müzisyen, besteci ve müzik eğitimcisi.

3.3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEM

VURMALI ÇALGILARIN ÇAĞDAŞ DÖNEMDEKİ YERİ

3.3.1. Nakkar ve Kettledrums

Nakkar adı sözlükte, Arapça veya Saraç kökenli bir kelime olarak görülmektedir. Orta Çağ'da bilinen küçük kettledrum adının birçok eserde geçtiği görülmektedir.

Percival Kirby, kettledrumun Emeviler tarafından İspanya coğrafyasına tanıtıldığını ifade etmektedir. Ancak Canon Galpin, "Old English Instruments of Music" isimli eserinde bu düşünceye tam olarak zıt bir ifade ortaya koymaktadır. Bu ifade "Onları İspanya'da daha önce bir dönemde bulamadığımız gibi sadece Emevilerle değil batıya yapılan tanıtımın olması gereken bir şey olduğu sonucuna varabiliriz aynı zamanda Haçlıların Buzin olarak adlandırıp getirdikleri uzun trompet ile oldukça ilgilidir" şeklinde verilebilir.

Edebi kaynaklar, Avrupa'daki kettledrumların kullanımının on üçüncü yüzyıldan sonra olduğunu ifade etmektedir. 1248 ila 1254 yılları arasında gerçekleşen IX. Louis haçlı seferlerinde, Jean Sire de Joinville nakkar olarak adlandırılan taborlardan söz etmektedir. Marco Polo, Alau, Berke Han ve Kaydu Han ile konuştuğu zaman onların savaşa girmek için nakkarları sinyal verme amacıyla kullandıklarını belirtmiştir.

Nakkarlar İngiltere'de 14. yüzyılın başlarında görülmeye başlanmıştır ve daha sonra aristokrasinin imgesi durumuna gelmiştir. Müzikal eğlencelerde, yarışmalarda, savaşlarda kullanılmıştır.

Sanatçılar ve heykeltraşlar ilgili dönemlere ait çalgıların birçok sayıda örneklerini günümüze ulaştırmışlardır. Bunlardan kettledrumlar 6 ile 10 inç çapında ve tek derili olarak daha az yarımküre benzeri bir şekilde bulunmaktadır. Genel olarak çalgıcının önünde bel veya omuzdan uzanan bir kemer aracılığı ile tutulur. Bazı durumlarda çalgıcı her iki elinde sopa bulundurur.

3.3.2. Kettledrums

Avrupa'da on beşinci yüzyılda Büyük kettledrumlar, süvari kettledrumları, orkestra timpanisinin öncüleri olarak yaygınlaşmaya başlamıştır. Aynı dönemde bu çalgıların Mısır ve Arabistan bölgelerinde de bilindiğine dair kanıtlar ortaya çıkarılmıştır. Galpin'in ifadesine göre daha büyük kettledrum örneklerinin Macarlar'ın Yakutistan'ı 9. yüzyılda terk etmesiyle at üzerinde taşınmıştır, böylelikle askeri durumları gibi geleneksel dans ve müzikleri de buralara gelmiştir.

1457 yılında elçiler Macar kralını at sırtındaki kettledrumcılarla birlikte betimlemişlerdir. Peder Benoit, büyük kettledrumların Batı Avrupa bölgesinde değil Doğu Avrupa bölgesinde olmasından dolayı bu kadar büyüklükte davul görmediğini dile getirmiştir. O dönemde Polonya ve Rusya coğrafyasında da kullanıldıklarına dair kanıtlar bulunmuştur. Almanya ise yaklaşık 1500'lü yıllarda kettledrum ile tanışmıştır. Virdung'tan öğrenildiği üzere tympana adlı büyük orduya ait büyük bakır kettledrumlarının prenslerin saraylarında bulunduğu belirtilmiştir. Bu ifadeden kettledurumların askeri müzik ve karşılama törenlerinde kullanımının yaygın olduğu çıkarılabilmektedir. Ayrıca buna ilave olarak daha büyüklerinin ordu içinde kaldığını ve küçüklerinin halk arasında fazla kullanılmadığı ifade edilebilir. Virdung, bu guruldayan kocaman fıçıların içinden az da olsa müziğin meydana geldiğini şeytanın icadı olarak yorumlamıştır.

3.3.3 Çalgılar

Kettledrumların en erken resimleri, sıkı bağlı parşömenlerin değişik sistemlerini, nakkarları, Arap kettledrumlarını, Hint nagarası gibi Asya davullarının benzer canlandırmalarını göstermektedir. Başa baskı uygulayan bu yöntem on altıncı yüzyıl ortalarında ve daha sonraki zaman dilimlerinde de görülmektedir. Galpin, bir Polonya kettledrumının cilâlı bir baş ve ayarlı takozlardan ibaret olduğunu bildirmektedir. Mersenne ise cilâlı bir kettledrumı 1636 yılının son zamanlarında resmetmiştir.

Moskova'daki Kremlin Ordusunda bir İsveç kettledrum çifti 1709 yılındaki Poltava Savaşında[77] ele geçirilmiştir ve beş ve altı kare şeklindeki yan dönüşlü vidaları bulunmaktadır. Başları dönen başın üzerine kaba bir şekilde dikilmiştir. Leningrad Müzik Enstitüsü Müzesindeki bir çalgının çapı 34 inç olarak ölçülmüştür.

Esas süvari kettledrumları Avrupa bölgesinde on beşinci yüzyılda yaygınlaşmaya başlamıştır. Yazılı müziğin sağlam kaynaklarıyla karşılaştığımız bu dönemden on yedinci yüzyılın ortalarına kadar müzikal amaçlarının kesin bir şekilde kısıtlandığını görülmektedir. Erken dönemlerde davullar Arap ve Mısırlı ataları gibi işlevselliğe sahip birer enstrüman halinde iken büyük ve küçük davulların alanlarında ritmik amaçlarla farklılık bulunmaktadır.

Daha kesin ayarlama kuralları, davulların yapısının değişmesiyle geliştirilmiştir. Avrupa'da, dörtlü ayar kuralı olarak kabul edilen kurallar, genel kural olarak kabul edilmiş ve bu yöntem trompet tekniğinden türetilmiş bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır.

[77] Poltava Muharebesi (27 Haziran 1709), Rusya çarı I. Petro'nun İsveç kralı Demirbaş Şarl'ı muharebe büyük bir yenilgiye uğrattığı muharebe.

Çalınan müzik, notalarda normalde alt trompet kısmının ve ritimdeki uyumun basitleştirilmiş hâli olmalıdır. Altenburg[78], trompet için "kahraman müziğinin esas bası" nitelendirmesini yapmaktadır. Davulların büyüklüğüne göre, ayarlama işi trompetin baskın notalarına göre (D ve E-bemol) olarak D ve A veya E-bemol ve B-bemol şeklinde ayarlanmasından dolayı çalgının sınırları kısıtlanmıştır.

3.3.8. Vurmalı Çalgılar ve Özellikleri

3.3.8.1. Timpani

Timpani İtalyancadan dilimize geçmiş bir enstrüman adıdır. İtalyanca asıl anlamı da "davullar"dır. Kökenlerinin Asya ve Afrika kıtalarına dayandığı bilinmektedir. Özellikle orkestrada ve yaygın bir biçimde kullanılan geleneksel Türk davuluna benzer bir çeşit davul olarak nitelendirilmektedir. 17.yüzyıl ortalarına doğru ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Üzerine gerilen derinin özelliğine göre farklı sesler elde edilebilir. Çağdaş dönemdeki timpanilerde farklı ses elde etme işlemi ayak pedalı kullanılarak sağlanmaktadır. Yapımı dikkate alındığında üretimi timpaniler güç olan bir davul türü olarak düşünülebilir ve gövdesi de genellikle bakırdan üretilir. Farklı madenlerden veya demirden üretilmiş örnekleri de mevcuttur.

[78] Almanya'nın Thuringia eyaletinde yer alan bir kasabadır.

RESİM 8: Timpani

Fortissimo pasajlarda teknenin üzerindeki derinin hava basıncından dolayı delinmemesi için kazanın altına bir delik açılmıştır.

RESİM 9: Timpani ve parçaları: 1-) Mandal, 2-) Gövde İçinde Pedal Çubukları, 3-) Kazan, 4-) Pedal

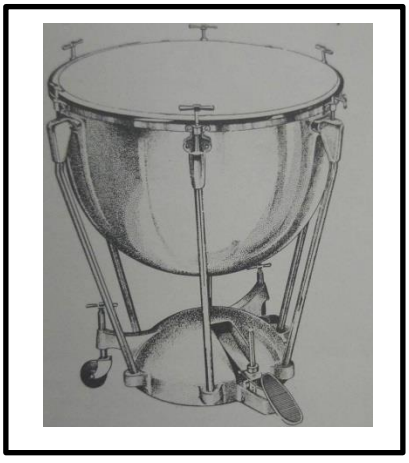

İhtiyaç duyulan ses perdesine göre 5 taneden oluşan bir grup halinde çalınabilir. Grubun içinde farklı ses yoğunlukları ve farklı tonlarda ses elde etmek için farklı deriler gerilmiş timpaniler bulunur. Tokmaklarla çalınırlar. Tokmakların ucu istenilen sese göre istenilen maddeden yapılır. Bu nedenle değişik tokmaklar kullanarak farklı farklı sesler elde edilebilir. 2,5 oktav ses aralığına sahip olan timpanilerin genellikle büyüklüklerine göre üç çeşidi bulunmaktadır. Bu sıralama gövdenin çap uzunluğuna göre yapılmaktadır.

- Büyük Timbal: Ölçüsü 80 cm dir.
- Orta Timbal: Ölçüsü 74 cm dir.
- Küçük Timbal: Ölçüsü 68 cm dir.

Timpaniler mekanik olarak akord edilebilmektedir. Beethoven dönemine kadar orkestralarda iki adet timpani olması tercih edilirdi. 17 yüzyıl ve 18. yüzyıl orkestralardaki partisyonlar incelendiğinde biri tonik (eksen) sesine diğer biri de çeken (dominant) sese, yani o diziye ait ilk ve beşinci derecelere akort edilmiş halde iki timpani bulunmakta olduğu görülür. Bugünkü tercih edilen uygulama ise tek bir icracının çaldığı üç timpaninin orkestralarda yer alması şeklidedir. Bu çalgıların işlevi, belirli bir notanın tekrarı ve arkasından gelen gümbürtüyle müziği vurgulamaktır. İlk çıktığı dönemlerde timpaniler eserlerin neşeli veya gür sesli kısımlarında teknesi genellikle bakırdan imal edildiği için bakır üfleme çalgılara destek vermek amacıyla kullanılmışlardır. Bir anlamda orkestralarda diğer enstrümanlara destek niteliğinde yer almışlardır.

Timpaniler 19.yüzyılda daha çeşitli ve anlatımsal olarak kullanılmaya başlandı. *Requiem-Grande Messe des Morts (Ölüler Missası; 1837)*[79] adlı eserinde 16 timpaninin yer almasını önermiş ve bunlarla ilgili olarak Hector Berlioz,

[79] Grande Messe des morts (veya Requiem), Op. 5, Hector Berlioz tarafından 1837'de bestelendi.

bestecilerden ne çeşit birer tokmak kullanacaklarını düşünmelerini ve bunu belirleyerek kendisine iletmelerini söylemiştir.

Orkestradaki bir timpaninin ses alanı pratikte tam beşli aralığını kapsar. Bu nedenle örneğin 1 oktavlık ses için en az iki timpani kullanılmalıdır. Kullanılacak olan bu timpanilerden tiz olanın ses alanı orta do notasının altında kalan fa ile onun bir tam beşli altındaki si bemol, pes olan timpaniye ait ses alanı ise viyola do notası ile bir tam beşli altındaki Fa notası arasındadır.

Resim 10: A. DVORAK 9. Senfonisi'nin (Yeni Dünya) Timpani partisinden bir bölüm.

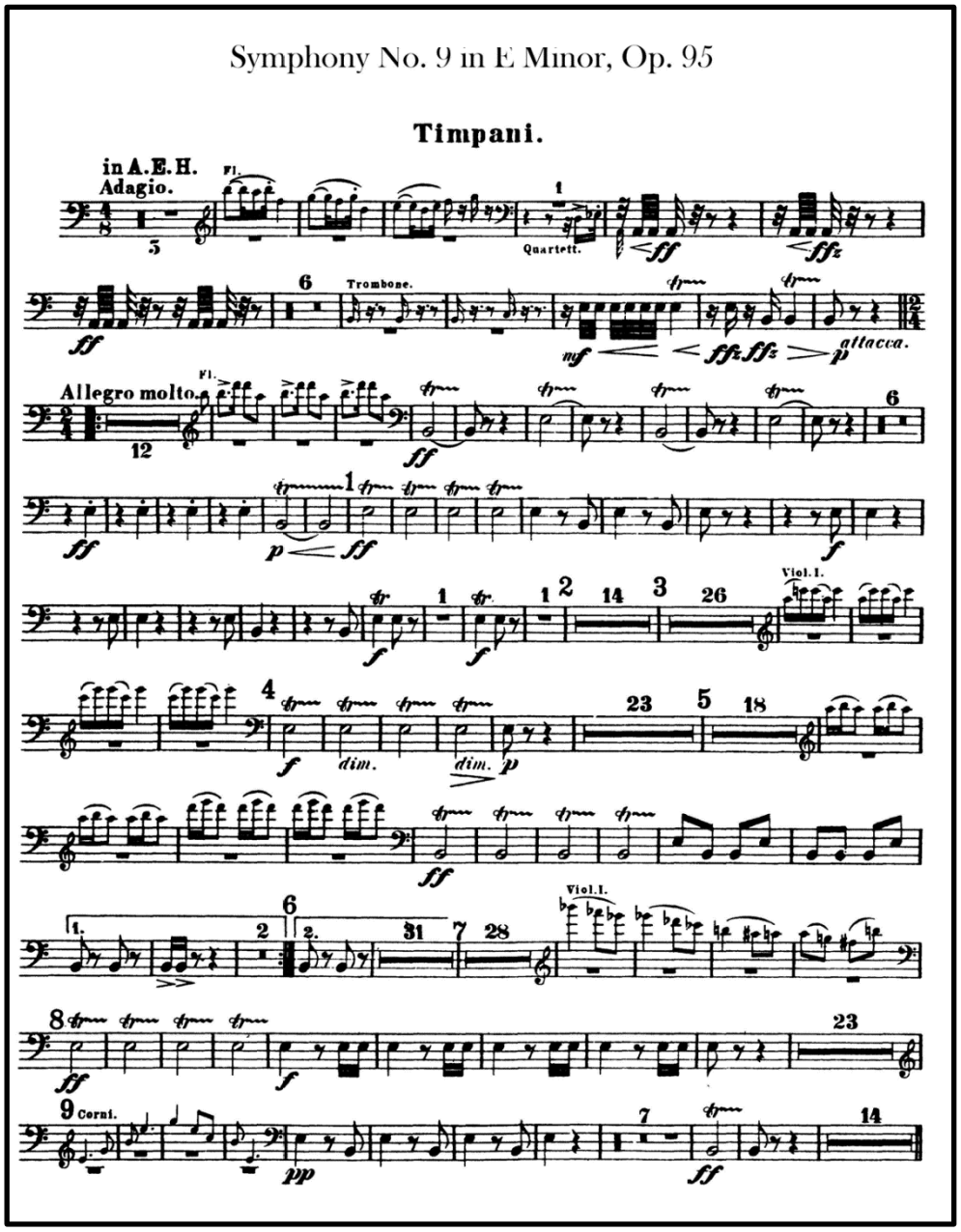

3.3.8.2. Bas Davul

Bas davullar, adından da anlaşılacağı gibi bas karaktere sahip seslerin elde edilmesi için kullanılırlar. Bu ses karakterinin elde edilmesi için davullar daha büyük ve daha geniş çaplı olarak üretilmektedirler. Ayrıca farklı ağaçların tahtalarından yapılan üretimlerle farklı ve kaliteli ses elde etme arayışları içerisine giren üreticilerin olduğu görülmektedir. Davul ailesinin en büyük öğesi olarak bilinir. İçi boş olan bir silindir biçiminde ve gövdesi de tahtadan yapılmaktadır. Bir bas davulda gerilecek deri ya bir yüzüne ya da iki yüzüne birden gerilir. Bas davullara ait bir diğer özellikte perdelerinin belirsiz olmasıdır. Yani merkezden belirli bir miktar uzaklıkta belirli bir notanın yeri bulunur demek yanlış bir tarif olmaktadır. Bu sebepten karışık olarak ses çıkarmaya meyilli oldukları aşikardır. Perde belirsizliğinden dolayı gümbürtülü bir ses çıkarırlar. Eserlerin icrası sırasında gök gürültüsü, top ateşi gibi bazı etkiler, efektler yapmak için kullanılırlar.

RESİM 11: Bas Davul

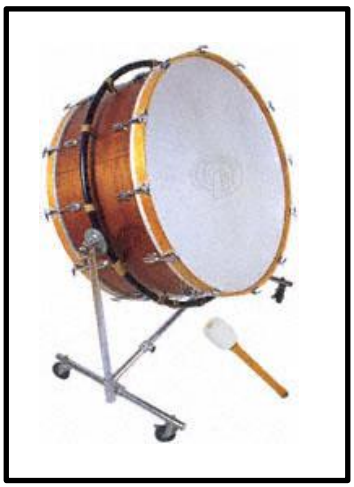

RESİM 12: I. Stravinsky'nin Ateş Kuşu eserinin Bas Davul partisinin 1. Sayfası.

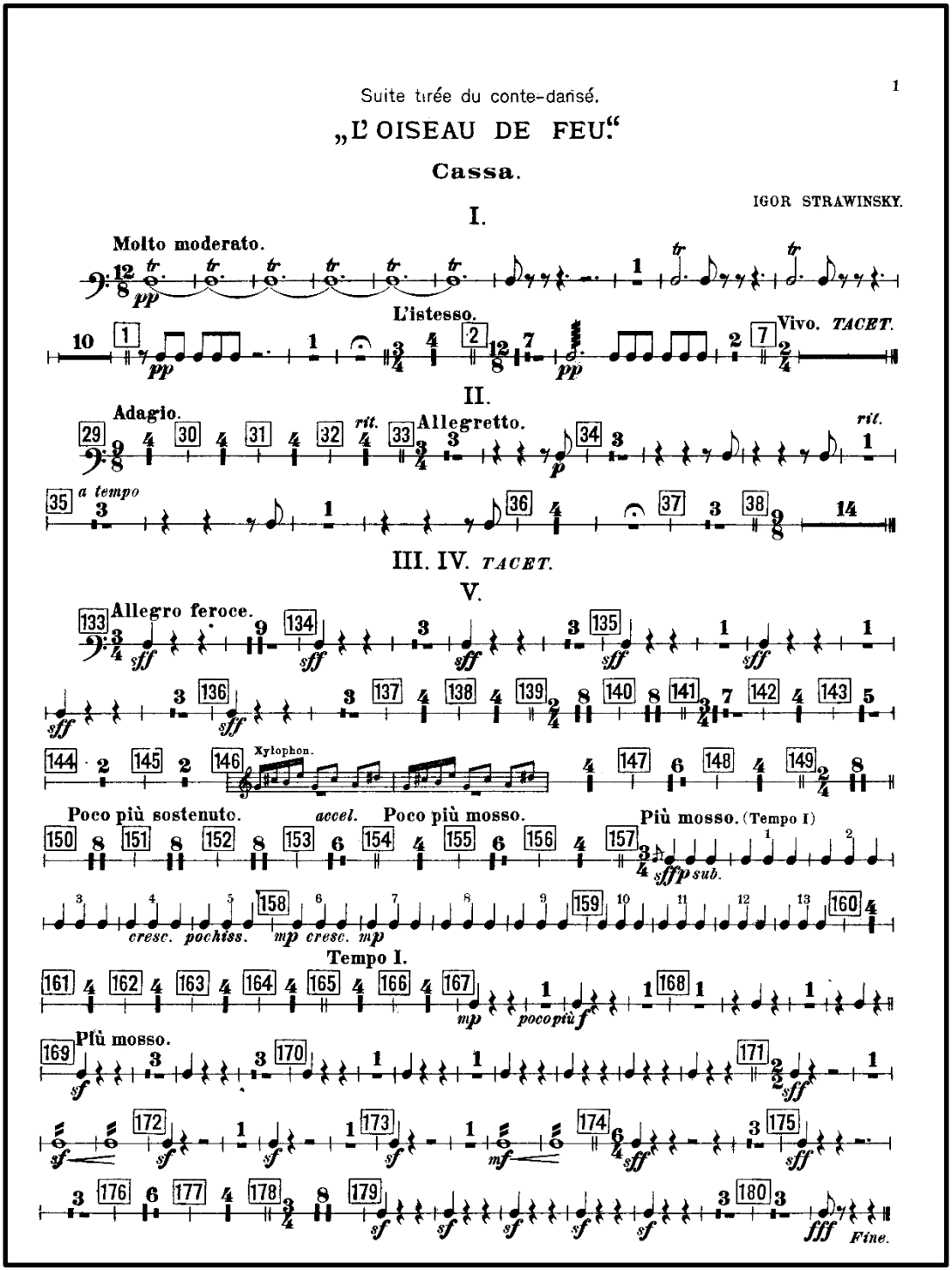

Askeri bandolarda kullanılan bas davullar ağırlık olarak diğer davullardan özellikle çok ağır olduğundan özel bir taşıyıcıya ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin Osmanlı Mehteran Takımı[80] düşünülürse Kös isimli çalgı buna örnek olarak verilebilir. Köszen bunları tek başına taşıyamaz ve mutlaka bir kişi veya bir araç ile taşınması gereklidir.

RESİM 13: Osmanlı Mehteran Takımı'nda olan ve bas davul kabul edilen Kös ve Kösü çalan Köszen

Bandoda kullanılan bas davullarda metal çubuklar ya da ipler yardımıyla gerilmiş deriden oluşan iki yüz vardır ve eserler her ikisine de vurularak icra edilmektedir. Buna mukabil olarak orkestra da kullanılan bas davulların çoğunda çubuklar yardımıyla gerilmiş tek yüz bulunmaktadır. Eğer orkestrada iki yüzüne deri gerilmiş bir bas davul var ise bunu bir yüzüne vurularak çalınması tercih edilen bir durumdur. Ağırlıklı olarak keçe ile kaplanmış bir başlığa sahip çubuk ya da tokmaklar yardımıyla çalınmaktadırlar. Ufak bir ayrıntı vermek gerekirse modern popüler müzik orkestralarında çoğunlukla, pedala bağlı olarak çalışan tek bir tokmak bulunur ve bu davullar ayak tokmaklarıyla çalınırlar. Herhangi bir bas davulun çapı 100 cm uzunluğa kadar çıkabilmektedir. Bununla birlikte bas davulların kalınlıkları da 50 cm kadar olabilir. Tek yüzüne deri gerilmiş bir bas davulları bir türü de Gong

[80] **Mehter** veya **mehteran**, Osmanlı Yeniçeri Askerî Bandosu. Dünyanın en eski askerî bandolarından birisidir. Farsçadaki "mihter" kelimesinden türemiştir.

davulu olarak bilinen davul türüdür. Gong davulların genellikle İngiliz orkestralarında kullanıldığı göze çarpmaktadır.

18.yüzyılda özellikle Fransız İhtilali sonucu meydana gelen akımlar ile Türk müziğine duyulan ilginin artışı ve buna ilave olarak mehter marşlarına ilgi gösterilmesi sonucunda bas davullar Avrupa insanı ve müzisyenleri ile tanışmıştır. Bu dönemde davullar zil ve üçgenlerle birlikte kullanılmıştır. Bu özentinin veya ilginin sonucu olarak bas davullar Türk davulu olarak bilinmiştir. Bahsi geçen bas davullar halen Balkanlar ve Türkiye coğrafyasında kullanılan günümüz davulunu anımsatan berin kasnaklı bir çalgıdır. Yani günümüz davulundan farklıdır. İlk zamanlarında sağ elle tutulan bir çubuk ve sol elle tutulan bir değnekle çalınma şekline sahiptir. Ancak bu durum günümüzde askeri bandolarda sağ elle tutulan ve asıl ritmi çalan sopa, eşlik vuruşları için sol elle kullanılan bagetten büyük bir yapıya sahip sopalarla çalınma şekline dönüşmüştür.

Senfonik orkestralara 18.yüzyılda giren bas davullar Haydn'ın[81] *Askeri Senfoni (Military Symphony;1974)* eserinde olduğu gibi özel efekt elde etmek amacıyla kullanılmışlardır.

3.3.8.3. Zil

Çeşitli kalınlıkta veya incelikte, bazı alaşımlardan üretilmektedirler. En eski tasarımlarından itibaren sürekli olarak bir disk biçiminde üretilmiştir. Günümüzde de aynı şekilde üretilmeye devam edilmektedir. Zillerde de aynı bas davullarda ve timpanilerde olduğu gibi belirsiz perde vardır. Yani belirli yerde belirli notaların olduğu söylenemez.

[81] **Franz Joseph Haydn** (31 Mart 1732; Rohrau, Aşağı Avusturya - 31 Mayıs 1809; Viyana) Klasik dönemin ünlü Avusturyalı bestecisi. Hem Mozart'ı hem Beethoven'ı etkilemiştir. **Baba Haydn** olarak bilinir. En çok senfoni türündeki eserleriyle tanınır; bu türde 104 eser vermiştir.

Zil türleri; orkestralar, perküsyon grupları, caz bantları ve ağır metal gruplarından ve yürüyen gruplara kadar birçok müzik toplulukları tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Crash, ride yada hi-hat zilleri gibi zil türleri bulunmaktadır.

RESİM 14: Antik Yunan dönemine ait bir bronz zil (M.Ö. 5.Yüzyıl, Ulusal Arkeoloji Müzesi, Atina, Yunanistan)

Orkestra performanslarında ziller özellikle Fransızlar tarafından kullanılmıştır. Tarihin eski çağlarından beri kullanılmakta olan zillere ait kalıntılar, hiyeroglifler ve kabartmalar gibi eserlerin tarihi Hititler dönemine kadar uzanmaktadır. Ayrıca, Anadolu, Babil, Asur, Eski Mısır, Antik Roma, Antik Yunan dönemlerine ait kalıntılar da bulunmaktadır. Birtakım araştırmalara göre ise Çin ve Orta Asya'dan gelen insanlar tarafından 3.yüzyıl veya 4. yüzyıl arasında tanıtıldığı kabul edilmektedir.

RESİM 15: Hindistan'da kullanılan Assam zili

Avrupa'da kullanılan ziller yaklaşık olarak 14. yüzyıl veya daha önceki yüzyıllarda Türk Yeniçeriler tarafından imal edilmiştir. Ziller, 18. yüzyılda ve 19. yüzyılda yaygın olarak askeri bantlar ve orkestralarda kullanılmışlardır. Bunun yanı sıra bazı bestekarların eserleri içinde ziller için büyük rollerin düşünüldüğü görülmektedir. Zillerin bu derece önem kazanması, zillerin daha da gelişmesine, farklı maddelerden üretimlerin yapılmasına, şekil ve teknik açıdan iyileşmesine yol açmıştır. Bu da zillerin bir adım daha gelişmesini sağlamıştır.

Zillerin tutulması için bir tümleşik tokmak yapmak yerine zilin merkezinde bir delik açarak ip bağlanması ve bu şekilde çalınması da mümkün bir durum olarak düşünülmüş ve üreticiler tarafından bu fikir hayata geçirilmiştir. Zillerde kubbe ya da fincan olarak nitelendirilen bölüm ip için açılan deliği çevreleyerek yükseltilmiş halde bulunan bir bölümden ip veya herhangi bağlayıcı bir ürün yardımıyla tutulması sağlanmıştır.

Zillerde yay, çanı çevreleyen yüzeye verilen isimdir. Yay bazı kaynaklarda binme ve çökme alanı olmak üzere iki kısımda ele alınarak açıklanır. Çarpışma alanı kenarında ince sivrilen bölüm ise binme alanı olarak tanımlanır. Binme alanı (kalınlaştırılmış bölüm) çana yakındır.

Teknik olarak ölçü birimleri genel bir kullanım olması amacıyla ziller için santimetre ve inç olarak kabul görmüştür. Boyutu büyük olan ziller genellikle yüksek şiddete sahip sesleri elde etmek amaçlı, küçük boyutlu ziller ise daha düşük şiddetli sesleri elde etmek için kullanılmışlardır. Ölçülerinin yanı sıra ürettikleri ses açısından ağırlıkları da bir hayli önemlidir. Ağır zilleri birbirine vurmak güç olduğundan onları bir tokmak, sopa veya çubuk yardımıyla çalmak gerekmektedir. Bu yöntem harcanan enerji ve sarf edilen eforun tasarrufuna yol açmak amaçlı uygulanmaya başlanmıştır. Bir taraftan da verilen oyukluğun büyüklüğü de sesin kalitesini etkilemekte olduğu bilinmektedir.

Besteciler için zillerin renk ve etkisi çok büyük bir düzeydedir. Zillerde bulunan eşsiz nitelikteki ses tonu orkestrada ağır fırlayabilecek bir niteliktedir. Bu nedenle artikülasyon oluşturulması gerekebilir.

RESİM 16: Modern anlamda kullanılan ziller

RESİM 17 : W. A. MOZART'ın "Saraydan Kız Kaçırma" isimli uvertürünün zil partisi

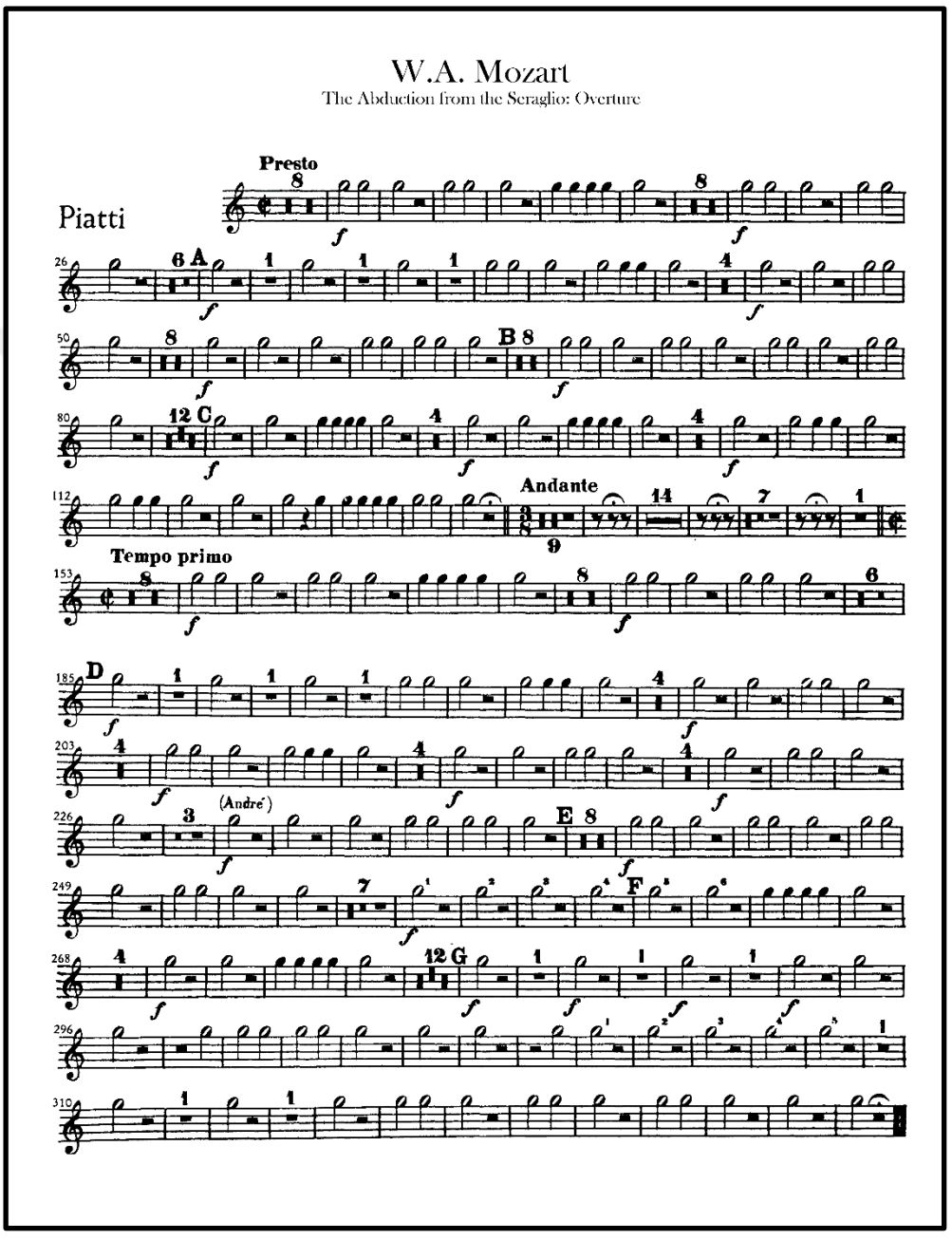

3.3.8.4. Tam-Tam

Tam-Tam sıklıkla davul ve gong ile karşılaştırılan bir perküsyon aletidir. Timpani, tam tam ve bas davul ile bir bas grubu oluşturularak kullanılan orkestra örnekleri bulunmaktadır. Davul ve gongtan farklı olması sesinin karakterinde belirleyici rol oynamaktadır. Yapısı itibariyle sesi bas karakterlidir. Diğer perküsyon aletlerine göre farklı yapım ve ses özellikleri bulunmaktadır. Örneğin gong nispeten düz bir disk olup farklı büyüklükteki tam tamda ise eğimin değişkenliği söz konusudur. Ayrıca Tam-Tam'da da bas davul veya timpanilerde olduğu gibi perde bulunmamaktadır. Tam-Tam'lar çeşitli tokmaklarla, çubuklarla vurularak icra edilir. Bu icra sırasında da cırtlak ve değişken bir tını ortaya çıkar.

RESİM 18: Tam tam

Tam tamların batı tarzı senfonik orkestralarında kullanımının 18. yüzyılın sonlarına dayandığı bilinir. İncelendiğinde, 19. yüzyılda ise romantik dönem bestecilerinin daha çok kullandıkları görülmüştür. 20. yüzyılda orkestrada kullanımının yanı sıra solo bir enstrüman olarak kullanılmaya başlanmıştır. Buna ilave olarak tam tamın belki de insanlığın kullandığı perküsyonların en eskilerinden biri olduğu kabul edilebilir. Dünyanın her yanında yaygın olarak kullanılan vurmalı çalgılardan birisidir. Yaygın kullanımı ile tüm müzik kültürlerinde tamtamlara rastlamak mümkündür. Tam tamlar içinde bulunduğu tüm müzik kültürlerini etkilemiştir. Kısaca not düşmek gerekirse yazılı tarihten çok çok önce Eski Mısır, Asur ve Uzakdoğu medeniyetlerinin tamtam kullandığı bilinmektedir. Buna ilave olarak ta Amerika'da bazı dini törenlerde ve Afrika'da siyahi halkın hem dans ederken hem de şifreli vuruşlarla kabileler arası haberleşmede haber yollarken tamtamların kullanıldığı şuana kadar yapılan tespitler arasında yer almaktadır. Tam tamlar günümüzde Afrika'da bazı bölgelerde halen haberleşme amacıyla kullanılmaktadır.

RESİM 19 : A. Schöenberg'in " Five Pieces for Orchestra, Op. 16 " eserinin 1. Bölümünün Tam-Tam partisinden bir kesit.

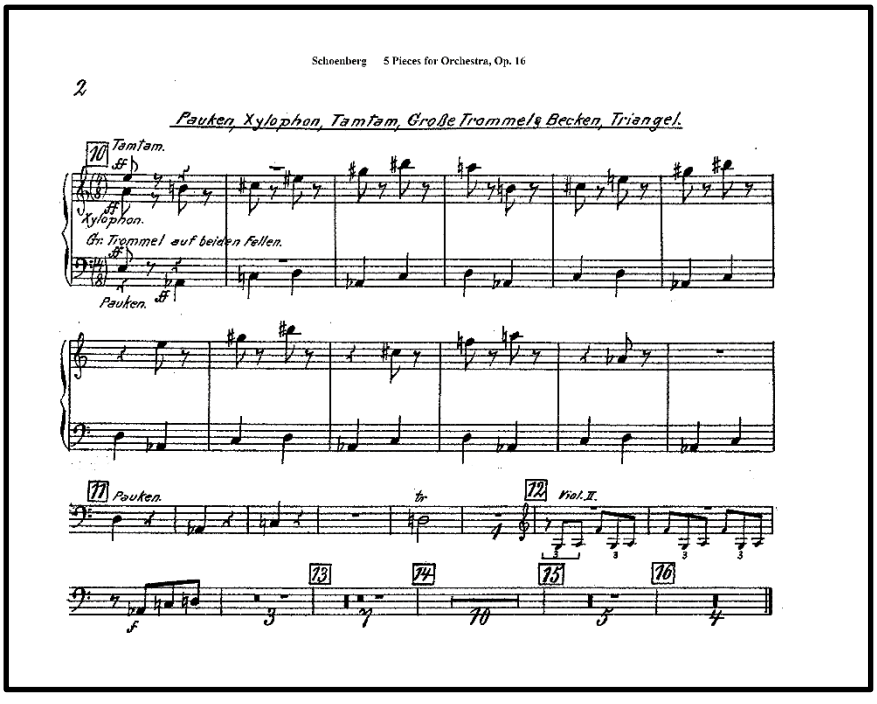

3.3.8.5. Tef

Genel anlamıyla tef veya def olarak anılan bu çalgı, en kaba haliyle yuvarlak bir tahta kasnağın bir veya iki yüzüne de deriden imal bir malzemeyle gerilerek üretilmiş bir vurmalı çalgıdır. Boyutundan ötürü parmak vuruşlarıyla çalınan bir müzik aletidir.

Tef ailesinin çok derin ve köklü bir geçmişi bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak Mezopotamya ve birçok bölgede yerlerde, mağara içlerinde veya yapılan arkeolojik kazılarda bulunan figür ve resimlerde elinde tef bulunan hiyeroglifler, kabartmalar belirlenmiştir. Bu nedenle tarihinin çok eski olduğu kabul edilmektedir. Ancak üretimleri veya o zamanlarda kullanılan deriler ve derilere ait özelliklerin net olarak belirli olmadığı kesin bir yargıdır. Yapılan incelemelerde çok büyük bir kısmının yuvarlak şekilde olduğu ancak kısmen de köşeli olanlarının bulunduğu saptanmıştır. Ülkemiz çapında Anadolu'nun bazı yerlerinde, özellikle büyük olanlarının "daire", Trakya'da ise "dare" adı ile anıldığı bilinmektedir. Türk müzik kültüründe usul vurmak amaçlı kullanılır. Yani eserlerin icrası sırasında ritim yapısının kaybolmamasını sağlamaya yönelik kullanılır. Bir anlamda ritim grubuna bir destek enstrümanı olarak görülebilir. Tefleri kaba bir şekilde bir tür açık davul olarak düşünebiliriz. Araplardan Avrupa'ya İspanya üzerinden tahminen Endülüs Emevi Devleti zamanında geçtiği kabul edilmektedir. Bu geçişten sonra isim olarak *tambour de basque* adı ile kullanılmıştır.

Klasik müzikte ve diğer müzik kültürlerinde ve yapılarında orkestralara dâhil edilmiştir. Tef çalanlar genelde ritim sazlar ile birlikte yer alırlar ve vuruşlar yardımıyla ritme yardımcı olurlar. Yapısında bulunan ziller her vuruşta çınlayarak tef sesinin varlığını hissettirir. Teflerde genellikle kasnağa eklenen 8 çift küçük zil bulunur. Ancak bu sayı her zaman sabit bir sayı değildir. Her tefte farklılık arz edebilir. Kasnağın büyüklüğüne göre zil sayısının değişme durumu söz konusu olabilir. Bunun yanı sıra teflerde kullanılan ziller genellikle pirinçten üretilirler. Ancak bu madde de değişkenlik gösterebilmektedir. Nitekim bazı bölgelerde bakırdan üretimler söz konusudur.

RESİM 20: Günümüzde kullanılan zilli tefler

Normal bir tefin kasnağının 20 cm ile 40 cm aralığında bir uzunluğa sahip bir çapının olduğu kabul edilir. Bunun dışındaki ölçüler genellikle özel amaçlar için üretilmiş özel aletler olarak kabul görür. Çapı böyle iken kasnağın eni ise 4 cm ile 6 cm arasında değişir. Bu ölçüler genellikle üretilen teflerde bulunur. Bunun dışında daha farklı ölçülerde tefleri de bulmak mümkündür. Kasnak seçildikten sonra isteğe göre bir ya da iki yüzüne de deri örtülür. Ancak deri örtülmeden önce isteğe göre veya standart kabul edilmiş sayıda ziller yerleştirilir. Ardından deri gerilerek üretim işlemi tamamlanır. Teflerde de perde yoktur. Genel bir kabule göre en iyi ve kaliteli sesin oğlak derisi ile elde edildiği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra isteğe bağlı olarak teflerin kasnağında süslemeler bulunmaktadır ve son zamanlarda bu süslemeler gerek pazarlama gerekse görünüş güzelliği ve estetik açısından üreticiler tarafından çok tercih edilmektedir. Bu süslemeler maddi olarak da tefin değerini artırmaktadır. Örnek vermek gerekirse çeşitli ağaçlardan veya ağaç olmayan maddelerden yapılan kaplamalar ve süslemeler, fildişi ve sedef işlemeler bu tür süsleme faaliyetleri olarak değerlendirilebilmektedir.

Günümüzde Anadolu ve çevresi bölgelerde düğün ve kına gibi etkinliklerde de kullanılmaktadır. Büyük çeşitleri, İslam müzik kültüründe önemli bir yer tutan ilahilerin icra edilmesinde ve çeşitli zikir adı verilen ayinlerin yönetiminde kullanılmaktadır.

RESİM 21 : H. Berlioz'un Roman Karnavalı isimli eserinin Tef partisinden bir bölüm

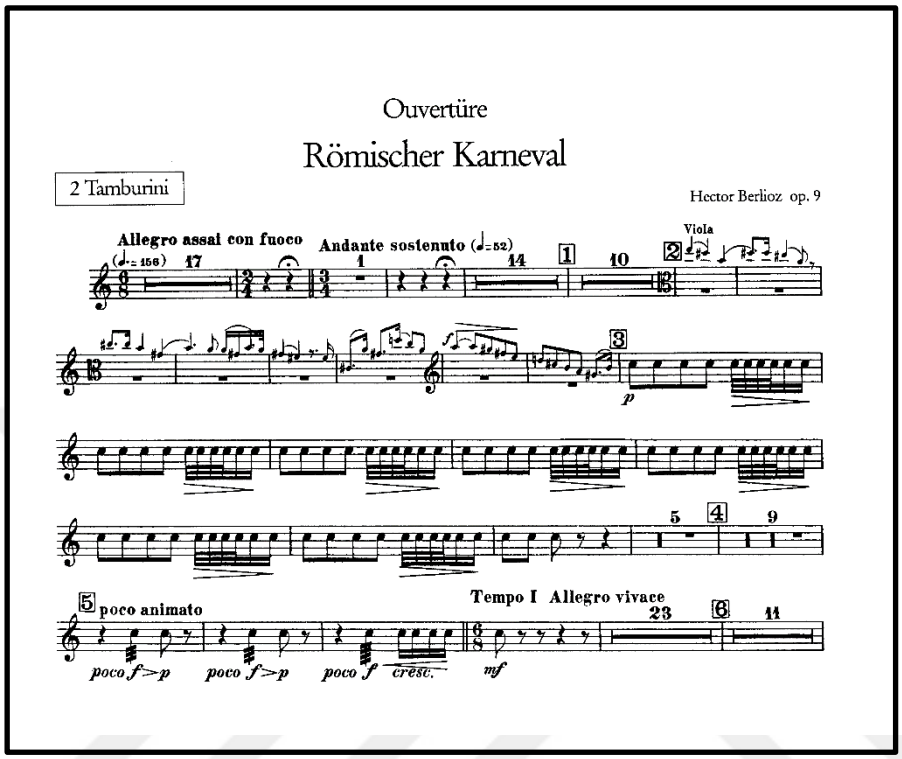

3.3.8.6. Kastanyet

Kastanyet parmaklar arasında tutulan bir çalgıdır. Osmanlı İmparatorluğu, Antik Roma, İtalyan, İspanyol, İsviçre ve Portekiz bölgesinde yoğun olarak kullanıldığı görülür. Bir çift iç bükey kabuktan imal edilmektedir. Elde tutularak ritmik bir şekilde çalınırlar. Hızlı dizileri el hızına bağlı olarak daha kolay icra edebileceğimiz bir vurmalı çalgı olarak kabul edilirler. Tabi ki kabuk kısmının üretildiği maddenin değişkenlik gösterebileceği aşikar bir durum olarak göze çarpmaktadır. Ağaç kabukları, çeşitli madenlerden veya bazı deniz ürünlerinin kabuklarından üretim yapılabilir.

RESİM 22: Kastanyet.

Her bir icracı ikişer tane olmak üzere iki elinde bulunabilir. Kabuk geleneksel olarak sesi etkilemeyecek şekilde kaplanabilir. Böyle kaplamalar giderek daha popüler bir hal almaktadır. İpi başparmaktan geçirilir ve diğeri avuç içine alınır. Bu şekilde birbirine vurularak sesler elde edilir. Vurma hızına göre nota büyüklüğü ve ses şiddeti değişik sesler elde edilir.

Bu çalgının kökenleri tam olarak bilinmemektedir. Antik çağda sopalarla vurularak danslara eşlik edildiği bilinmektedir. Daha modern zamanlarda kemikler ve kaşıklar da bu çalgıların yerini almıştır veya birlikte kullanılmışlardır.

RESİM 23: C. Saint- Saens'ın " Samson and Delilah " isimli balesinin Bacchanale bölümünün Kastanyet partisinden bir kesit.

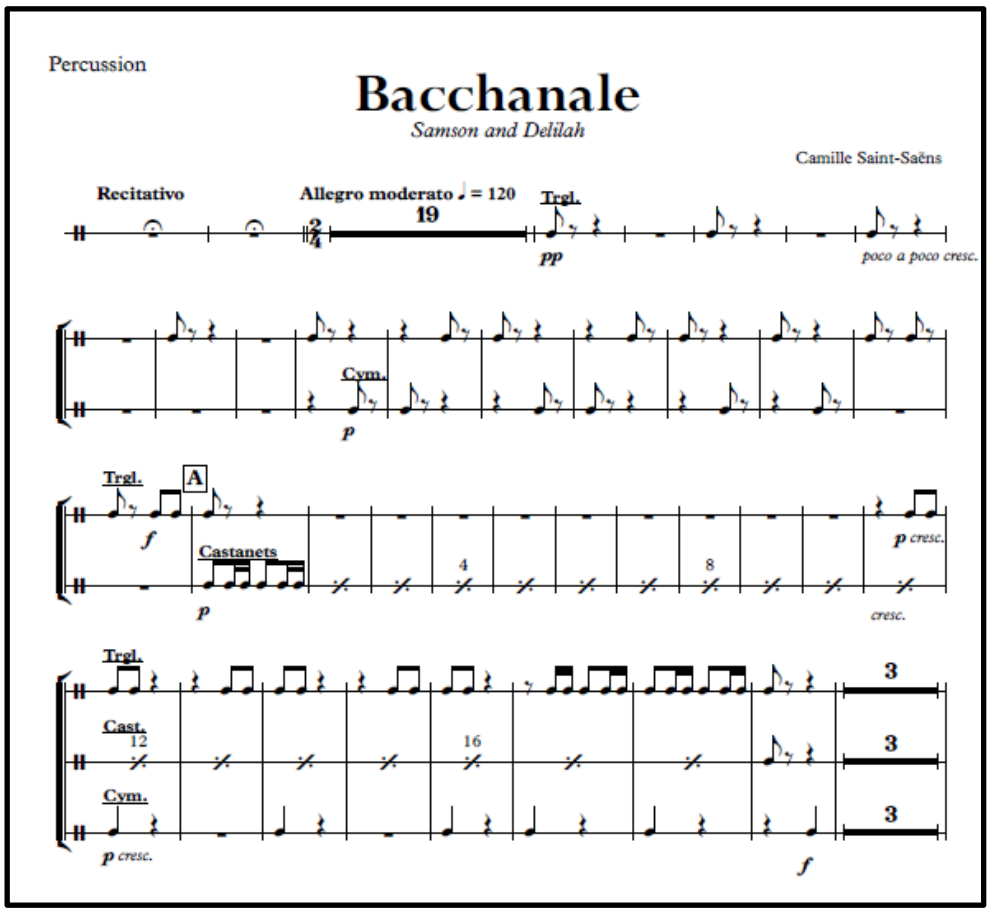

3.3.8.7. Üçgen

Perküsyon ve vurmalı çalgılar ailesine ait bir idiofon türü müzik aletidir. En modern hali üçgen şekline bükülmüş, iki köşesi biraz yuvarlak hale getirilmiş yapıdadır. Bir ucu birbirine değmez şekilde üretilmiştir. Metalden yapılmıştır. Bir çeşit ip ile veya askı ile ki bu askı aparatı tel de olabilir yukarda tutularak çalınabilir. Yaygın bir kullanım olarak kısa metal bir çubuk şeklinde tokmak kullanılarak icra edilir. Bu çalgıya bir vuruş yüksek, tiz tınlayan bir zil çalar notası üretir. İstenirse bu

vuruş üçgen üzerine elle dokunularak kontrol edilebilir. Bu sayede notanın süresi belirlenebilir.

RESİM 24: Küçükten büyüğe Üçgenler

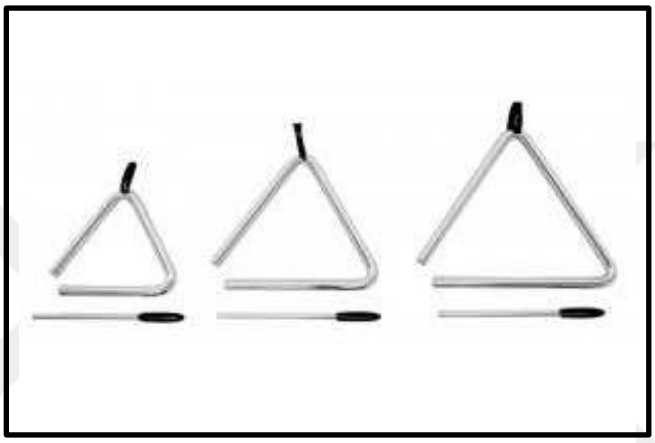

Günümüzde kenarlar eşit olacak şekilde üçgenlerin üretimi yapılmaktadır. Yani üçgenlerin şekli eşkenar üçgene benzemektedir. Ancak eski üretim şekilleri için bunlar söylenemeyebilir. Bu şekil üçgenler çalgılarda alt tarafta doğru bir tınlama yapmaktadır.

İlk defa 15.yüzyıl zamanlarında yapılmış ve klasik batı müziğinde Batı Avrupa'da 18.yüzyılda bir moda olan Osmanlı Mehter Takımı tarafından icra edilen mehter marşları müziklerine benzer çok vurmalı çalgılar kullanılması ile özellik kazanmış kompozisyonda çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

Wolfgang Amadeus Mozart[82], Joseph Haydn ve Ludwig van Beethoven[83] üçgeni eserlerinde ritim bağlayıcı olarak kullanan bazı bestecilerdir. Buna rağmen

[82] Wolfgang Amadeus Mozart (*Johannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart*) (d. 27 Ocak 1756 Salzburg , Avusturya - ö. 5 Aralık 1791 Viyana) Klasik Batı Müziği'nde Klasik dönemin

baş enstrüman olarak görüldüğü ilk eser Franz Liszt'in ilk piyano konçertosu olmuştur. Bu eserde, üçgen solo olarak kullanılmış ve dolayısıyla piyano konçertosu Üçgen Çalgı Konçertosu olarak ikinci bir isim veya unvan kazanmıştır.

19. yüzyıl bestecisi Richard Wagner, Lohengrin operası ve Gelin Korosu gibi bazı eserlerinde üçgen çalgıyı kullanmıştır. Bunun yanına Çağdaş bestecilerden Hans Pot, Mi Majör Senfonisinde üçgene önem vermiştir.

RESİM 25 : F. Liszt Piyano Konçertosu no.1 üçgen zil partisi

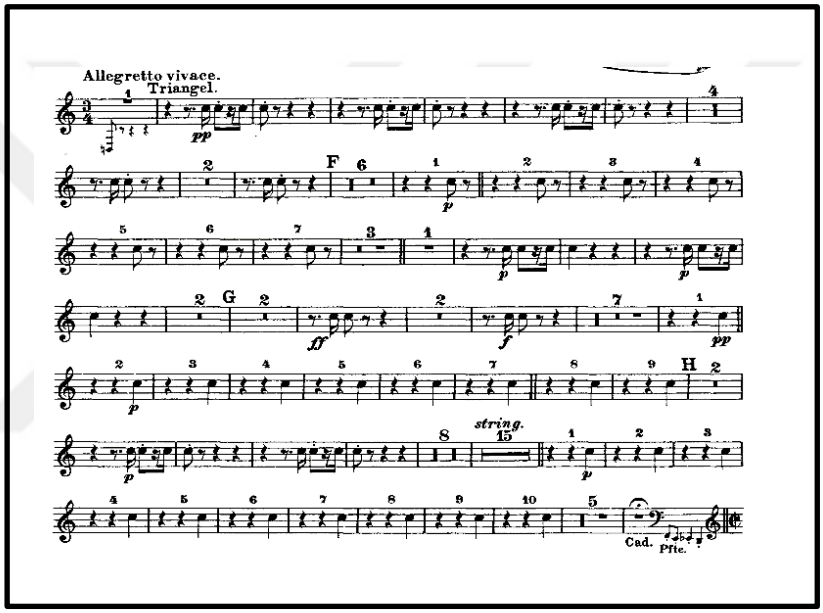

etkili ve üretken bestekarlarından biridir. Yapıtları, senfonileri, konçertoları, oda orkestralarını, piyanoyu, operayı ve korolu müzikleri etkilemiştir. 35 yıllık ömrüne 626 eser sığdırmıştır. Mozart, Avrupalı bestekârların en popülerlerindendir ve birçok eseri standart konser repertuarlarında kullanılır. Günümüzde müzik tarihinin en büyük dehalarından biri olarak kabul görmüştür. Babası Leopold Mozart, ablası ise Nannerl Mozart'tır.

[83] Ludwig van Beethoven (Doğum: 17 Aralık 1770, Ölüm: 26 Mart 1827) Klasik dönemden romantik döneme geçiş sürecine büyük katkı sağlamış ve gelmiş geçmiş en ünlü ve en etkileyici bestecilerden biri olarak kabul edilen alman piyanist ve besteci. 9 senfonisi, 5 piyano konçertosu, 32 piyano sonatı, 16 yaylı dörtlüsü ve hayatı boyunca yazdığı tek opera olan Fidelio en çok bilinen eserlerindendir.

3.3.8.8. Glockenspiel

Piyano tuşlarına benzer şekilde dizilen metal plakalardan oluşan nota alanlarına sahip, Ksilofon ile aynı klavye düzeni bulunan bir vurmalı çalgıdır. Bununla beraber ksilofonun nota tuşları ağaçtan imal edilmiştir. Glockenspiel metal plaka veya tüpler yardımı ile oluşturulmuştur.

RESİM 26: Glockenspiel

Almanlar tarafından Carillon olarak da adlandırılmıştır. Glockenspiel ismi orijinal olarak Fransızca bir isimdir. İtalyanca terim olan Campanelliden de türetilmiştir. Mallet ismi verilen çubuklar yardımı ile çalınır. Çubuklar belirli sınırlar içinde farklı maddelerden yapılmış olabilir.

Hareketli ortamda ya da askeri geçişlerde kullanılabilmektedir. Bu imkanı taşınabilir olması sağlamaktadır. Bunun için dikey olarak bir askı üzerine monte edilerek bir askı sehpa düzenlenmelidir. Çubuklar da buna göre yatay tutulur.

Orkestralarda kullanımı sırasında bu plakalar yatay olarak monte edilir. Kauçuktan da üretilmiş olabilecek çubuklar ile çalınması yeğlenmektedir. Yumuşak çubuklar donuk tonları elde etmede çok faydalıdır.

Glockenspiel ses genişliği açısından üç buçuk oktava çıkabilmektedir. Parçaları ise iki oktav yazılır. Çubuklar bir bara çarptığında barlar, çok saf ve berrak bir ses verir. Çalma aralığı F3-C6 gibi görülen ancak F5-C8 gibi belirlidir. Bar ilkesine göre çalışan marimba ve vibrafon ile bağlantılı çalgılardır. Marimba ve vibrofon ile üretim şekli, çalınma şekli gibi bir çok açıdan benzerlikleri bulunmaktadır.[84]

3.3.8.9. Ksilofon

Çeşitli varsayımlara göre Güney Asya bölgesinden çıktığı tahmin edilmektedir. 16.yüzyıl civarında Avrupa müzik çalgılarının arasına dahil olmuştur. Ksilofon, Yunancada tahta anlamına gelen ksylon ile ses anlamına gelen phone sözcüklerinin harmanlanmasıyla türemiş bir sözcüktür. Küçükten büyüğe ya da büyükten küçüğe doğru yan yana dizilmiş ahşap veya alaşım düzlemlerinden ibaret olan bir vurmalı çalgıdır. Bu düzlemlere, küçük tokmaklarla vurulmak suretiyle çalınır. Klasik batı müziği içinde yaygın kullanımına rastlanır.

RESİM 27: Ksilofon

[84] Guy L. Luttrell (1979). "*The Instruments of Music"*, s.165. Taylor & Francis.

Yerleştirilen düzlemlerin uzunluğu ile kalınlık ve inceliği sesi ve sesin kalitesini belirleyen faktördür. Uzun olan düzlemlerden kalın sesler, ince olan düzlemlerden ise ince sesler elde edilir. Bunun nedeni küçük olanın daha çok titreşmesidir. Eğer düzlemler metalden yapılmış ise ortaya çıkan enstrüman metalofon adını alır. Her bir düzlem farklı bir notaya akortludur.

Ksilofon diğer vurmalı çalgılardan farklı olarak zil veya davul gibi sadece ritim tutmak için değil eserlerin seslendirilmesinde de kullanılabilir. Çünkü az önce belirtildiği gibi her bar bir notaya akortludur.

Çalınırken kullanılan tokmaklar ucu keçe, kauçuk veya plastik gibi maddelerle kaplanmış olabilir. Çubukların alt yüzünde açılan yivli oluklara her çubuğun boyuna uygun olarak ses yükseltici borular bulunmaktadır. Tokmakla vurulduğunda titreşen çubuk borunun içindeki hava sütununu da titreştirerek sesin yükselmesini sağlamaktadır. Ksilofonların ses genişliği dört oktavdır. Bu da diğer orkestra çalgılarından kolayca ayırt edilebilen bir özgün sese sahip olmasını ortaya koymaktadır. Bu nedenle eserlerde özel etki oluşturmak amacıyla tercih edilmektedirler.

Fransız besteci Saint Saens İskeletlerin Dansı isimli eserinde iskeletlerin kemik tıkırtısını çağrıştırmak için, Rus besteci Stravinski ise Petruşka isimli bale müziğinin Kuklaların Dansı bölümünde ksilofon kullanmayı tercih etmişlerdir.

RESİM 28: Toshiro Mayuzumi'nin[85] Ksilofon konçertosunun ilk sayfası.

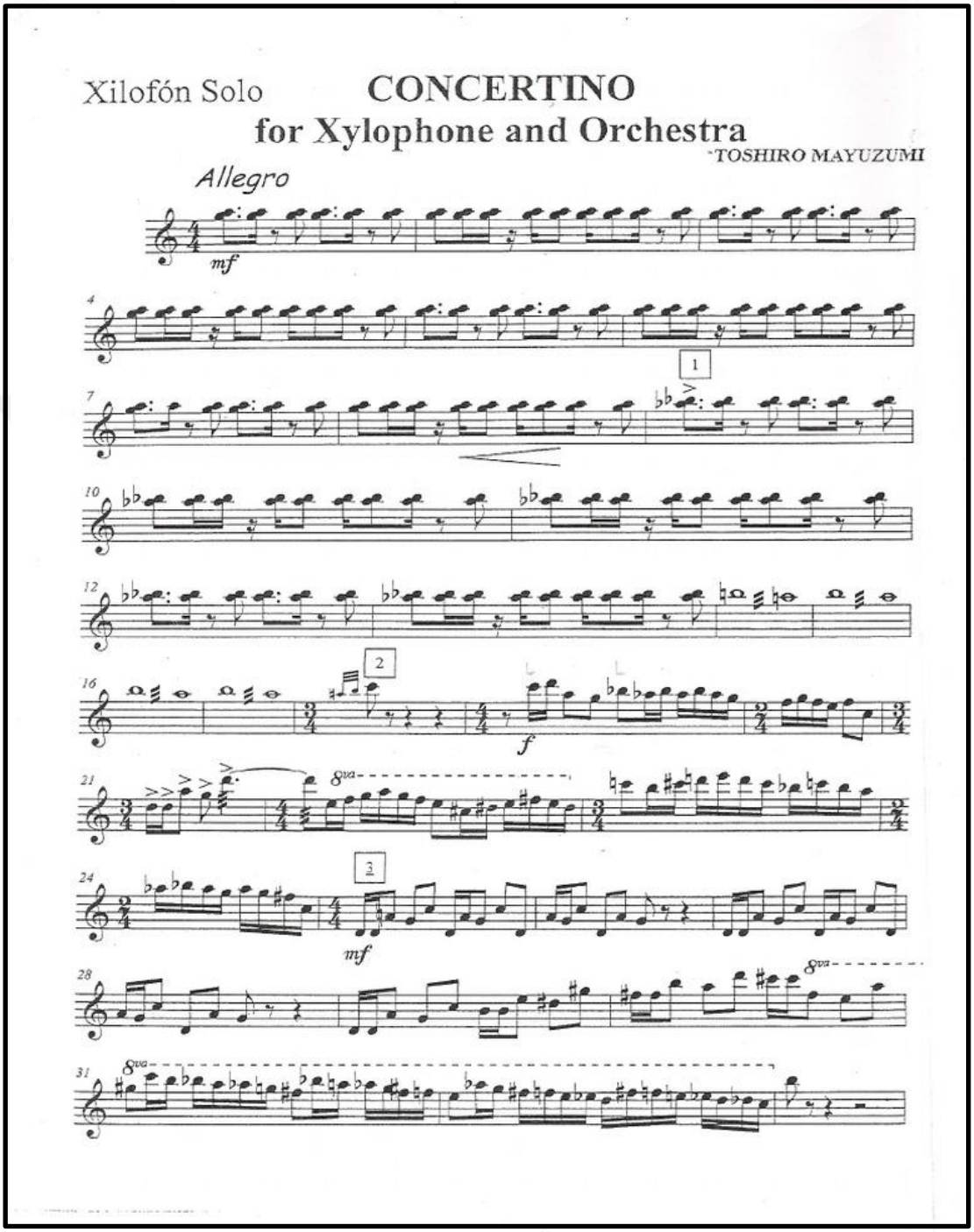

[85] Japon besteci (d. 20.02.1929 – ö. 10.04.1997)

3.3.8.10. Marimba

Tam olarak ne zaman ve ne şekilde kullanılmaya başlandığı bilinmemekle beraber 14. yüzyılın ortalarında Güney Asya'da ilk defa kullanıldığı düşünülmektedir. Anti tez olarak da, daha öncelerinde Güney Afrika'da kullanılan bu çalgının 16.yüzyılda Afrikalı köleler ile Kolombiya'ya geldiği düşünülmektedir. Uzun süre geleneksel müzik türlerinde kullanılan ve fazla yaygın olmayan bu enstrüman, teknolojinin gelişip kültürlerin birbiriyle iletişimini kolaylaştırması sayesinde kısa sürede popüler olmuştur. Marimba, İdiofon denilen yapıldığı malzemeden başka bir alete ihtiyaç duymadan ses çıkartabilen müzik çalgıları ailesine dahildir. İsmi Bantu dilinden gelir. Enstrümanın tahta tuşlarını ima eden " yassı yüzeye vurmak" anlamını taşımaktadır.

RESİM 29: Marimba

3.3.8.11. Vibrafon

Metal tuşlu bir enstrüman olan vibrafon 1907 yılında Amerika'da yapılmıştır. Tuşların altına yerleştirilmiş çeşitli boylarda rezonans boruları bulunmaktadır. İstenildiğinde sesleri pedal aracılığıyla uzatılabilir veya susturulabilir, elektrikli motor sayesinde vibrasyon sağlanabilir.

Vibrafon, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle caz, folk, ve dans orkestralarında çok sık olarak kullanılmıştır. Vurmalı çalgı topluluklarında da kullanılarak değişik bir renk katmıştır. Orkestraların vurmalı çalgılar bölümüne giren son enstrümanlardan biri vibrafon'dur. Vibrafon ile melodik ve armonik karakterde pasajlar çalınabilmektedir. Dört, altı mallet kullanılan eserler vardır. Sert ve genellikle yumuşak malletlerle çalınır. Tek porteye yazılır. Vibrafon, idiofon çalgı grupları arasındaki enstrümanlardandır. Vibrafon'un 2,5 ya da 3 oktav ses kapasitesi vardır. Vibrafonda bulunan metal tuşlar piyanodaki gibi kromatik olarak dizilmiştir, fakat ksilofondaki gibi bemol ve diyezler yüksekte değil, diğer tuşlarla aynı hizada yer almaktadır.

Andre Jolivet[86] Piyano Konçertosu'nda vibrafonun metal süpürge ile çalınmasını istemiştir. Büyük metal süpürgenin kullanılmasıyla farklı bir tını elde edilmiştir.

[86] André Jolivet (8 Ağustos 1905 - 20 Aralık 1974) bir Fransız besteciydi. Fransız kültürüne ve müzik düşüncesine olan bağlılığıyla tanınan Jolivet, özellikle antik zamanlarda kullanılan aletlerle ilgili hem eski hem de modern müzikal etkilerin yanı sıra akustik ve atonallik konusundaki ilgisine de dikkat çekti. Birçok farklı topluluk türü için çok çeşitli şekillerde besteledi.

RESİM 30 : Vibrafon

RESİM 31 : 4 mallet için Vibrafon etüd örneği

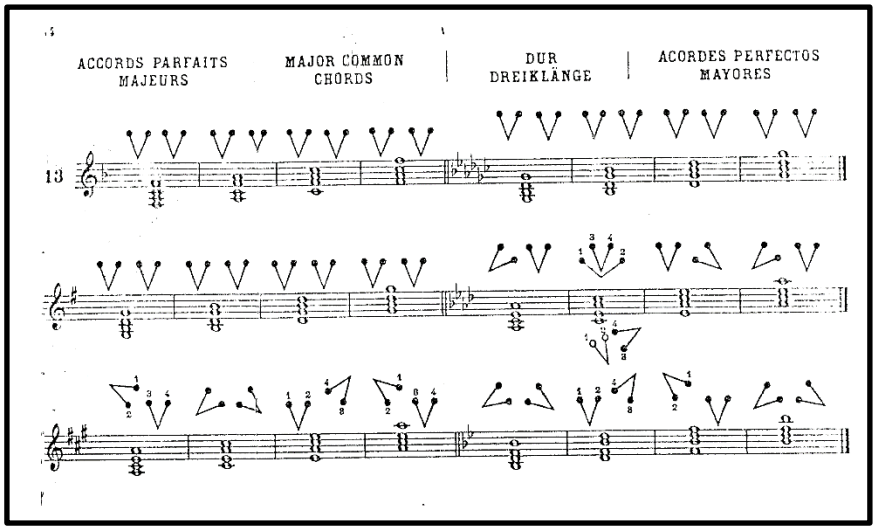

3.3.8.12. Kampana

Asya kökenli olan borulu çanlar aynı zamanda çan ya da zil (chimes) olarak da değerlendirilir. Eskiden tunç borulardan olup günümüzde pirinç borulardan oluşan bu enstrüman, tahta çerçeveye asılı metal boru dizininden oluşur ve ses rengi kilise çanına benzer. Klasik orkestrada ilk olarak İngiltere'de 1886 yılında Arthur Sullivan'ın *Coventry'de Altın Efsane* adlı eserinde kullanılmıştır. Besteci tarafından bir ya da iki borulu olarak kullanıldığı gibi Pyotr İlyiç Çaykovski'nin[87] *1812 Üvertürü* eserindeki gibi bir dizi içinde hepsi kullanılabilir. Günümüzde çanların kromatik diziye düzenlenerek yapılmasıyla başlı başına bir enstrüman haline getirilmiştir. Benjamin Britten *Vidanın Dönüşü* adlı operasında ve Arthur Hartmann'ın *7.ve 8.Senfoni'*lerinde borulu çanlardan yararlanmışlardır.

RESİM 32 : Kampana

[87] Pyotr İlyiç Çaykovski, (d. 7 Mayıs 1840; Votkinsk - ö. 6 Kasım 1893; Sankt Peterburg), Romantik Dönem Rus klasik müzik bestecisidir. Senfoni, opera, bale, enstrümantal ve oda müziği ile şarkı gibi birçok tarzda eser vermiştir. Günümüz klasik müzik repertuarında yer alan en popüler konser ve gösteri müziklerini yazmıştır. Bunların arasında *Kuğu Gölü*, *Uyuyan Güzel*, *Fındıkkıran* bale müzikleri, *1812 Uvertürü*, *ilk Piyano Konçertosu*, son üç senfonisi ve *Yevgeni Onegin* opera müziği sayılabilir.

RESİM 33: Tosca Operası Kampana partisinden bir bölüm

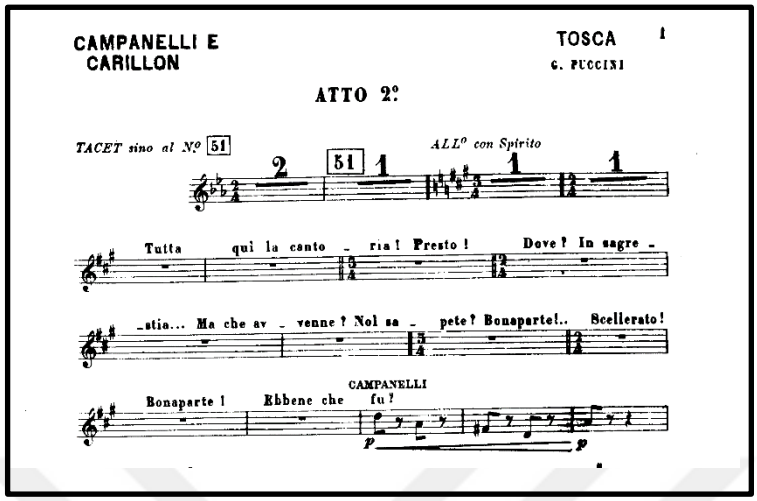

3.3.8.12.1. Trampet

Trampet, vurmalı çalgıların en eski türlerinin bir örneği olarak kabul edilmektedir. Tabor ailesinden gelmektedir. Trampeti orkestrada ilk kez, 1706 yılında *Alcyone Operası*'nda bir fırtına sahnesinde kullanılmıştır. G. Rossini *Hırsız Saksağan*, L. Van Beethoven *Battle*, N. Rimsky Korsakov *Şehrazad* adlı eserlerinde trampete solo olarak yer vermişlerdir.

RESİM 34 : R. Kosakov *Şehrazad* adlı eserinin 4. bölümünün trampet partisi.

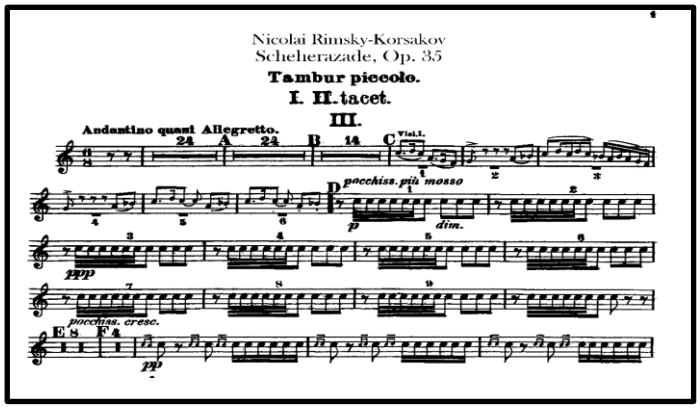

BÖLÜM 4

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Müzik hiç şüphe yoktur ki insan oğlunun ifade aracıdır. İnsan gelişimi ile paralel olarak gelişen çalgılar keşfinden itibaren pek çok değişik sebep ile kullanılmışlardır. Av, tapınma, kutsama, dua, eğlence ve ağıt sebebi ile duygu ifadesine araç olmuşlardır. Her dönemde değişiklik göstermiş, gelişmiş ya da yok olmuşlardır. Çalgı çeşitliliği zaman içinde değişim gösterdiği gibi mekan açısından da çok çeşitliliğe uğramıştır. Buradan da anlaşılmaktadır ki ülkelerin ulusal çalgıları gibi kavramlar oluşmuştur.

Bu çalışmada çağdaş dönemde kullanılan vurmalı çalgıların gelişimi incelenmiş ve dönem hakkında bilgiler verilmiştir. Dönemin kendine has üslubunu oluşturan müzik terimleri hakkında açıklamalar yapılmış, bunun yanı sıra orkestra eser örnekleri sunulmuştur.

Vurmalı çalgıların keşfi, tarihçesi ve gelişimi açıklanmış, döneme damgasını vuran çalgılar ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

On Altıncı Yüzyıl'ın sonlarına doğru vurmalı çalgıların görünüşüne, sayısına ve özelliklerine ait bilgiler bulunduran kaynaklar görülmektedir. En önemlisi de bu dönemden sonra orkestranın bir parçası haline gelmişlerdir.

Çağdaş döneme gelindiğinde ise vurmalı çalgıların tınısı üzerinde çalışılmış, çalgıların ön plana çıkmasını sağlayacak eserler yazılmış önceki dönemlerin aksine solo enstrüman gibi düşünülmüştür.

Sonuç olarak vurmalı çalgıların tarihsel gelişimi zaman ve mekan belirtilerek açıklanmış, sunulan görseller ile pekiştirilmiştir. vurmalı çalgılar ayrıntılı ve eser örnekleriyle açıklanmıştır. Bu çalışma öğrenci, eğitimci ve icracılara kılavuz olarak çalışmalarına yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Say, A. (2000). *Müzik Tarihi, 4. Basım,* Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları

Gökçeli B. (2014). *Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi'nin İlk Modernleşme Hamleleri Sürecinden Bugüne Cumhuriyet Halk Partisi'nin Müzik Politikaları*, (T.C., Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi)

İlyasoğlu, E. (2009). *Zaman İçinde Müzik*, İstanbul, 2009, s.43.

Luttrell G.L. (1979). The Instruments of Music, Bristol,

O.B.E, Blades J. (2005). *Percussion Instruments and Their History*, London,

Yener F. (1983) *Müzik*, İstanbul.

Hornbostel,E.M. , Sachs C. (1869). *Zeitschrift für Ethnologie,* 46. Cilt, s.553 – 590 (Almanca).

Aktüze, İrkin. (2003).*Müziği Anlamak Ansiklopedik Müzik Sözlüğü,* Pan Yayıncılık, İstanbul.

Bozza, E. (1947). "*Suite Bréve en Trio",* Partition et Parties Réunies, Copyright by Alphonse Leduc, Editions Musicales 175,rue Saint Honoré,75040,Paris

Bozza, E. (1943). *"Variations Sur un Théme Libre",* Partition et Parties Réunies, Copyright by Alphonse Leduc, Editions Musicales 175,rue Saint Honoré,75040,Paris

Bozza, E. (1944). *"Scherzo Op.48"*, Partition et Parties Réunies, Copyright by Alphonse Leduc, Editions Musicales 175,rue Saint Honoré,75040,Paris

Bozza, E. (1954). *"Troin Piéces Pour Une Musique de Nuit"*, Partition et Parties Réunies, Copyright by Alphonse Leduc, Editions Musicales 175,rue Saint Honoré,75040,Paris

İnternet Bağlantıları;

- http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0059:entry=cymbalum
- www.harmsperc.com/tabor.htm
- https://vsl.co.at/en/Percussions/Tam-tam (Viyana Senfoni Kütüphanesi)
- http://teresalaiz.com/web/ (İtalyanca dilinde bir üretici web sayfası)
- www.meb.gov.tr/Ders_Kitaplari/2012/.../**BatiMuzigiTarihi_11**.pdf, Müge Özel, Serap Tamay Tezcan, Serkant Atılgan, BatiMuzigiTarihi_11.pdf, Güzel Sanatlar Liseleri için Batı Müziği Tarihi 11.sınıf,
- ogm.meb.gov.tr/belgeler/turkve**batimuzigi_calgitopluluk**.pdf, Müge Özel, Fatma Uçurum, Müfide Acar, Serkan Nayiş, Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Batı Müziği Çalgı Toplulukları 11, (03.01.2016).

ÖZGEÇMİŞ

04.12.1990 yılında Lüleburgaz'da doğdu. 2002 yılında Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı' nı kazanarak Yücel Berrak ve Bengü Berrak ile çalışmalarına başladı. Detroit Symphony Orchestra'da timpani sanatçısı Jeremy Epp ile çalışma fırsatı bulmuştur.

Balkan senfoni orkestrası ve Trakya üniversitesi Gençlik orkestrası ile birçok konserde yer aldı. Resitaller ve oda müziği konserleri verdi. Bulgaristan Blagoevrad uluslararası Evroart müzik festivali kapsamında kapanış konserlerinde, Yunanistan Alexandropolis - Rodop Evras illeri Bölge valiliği daveti üzerine özel konserler'de yer aldı. 2011-2012 yıllarında Türkiye Gençlik Filarmoni orkestrası ile İstanbul Ayairini, Bursa merinos AKKM, Denizli üniversitesi kampüsü, Ankara üniversitesi kampüsü ve yurt dışında Almanya, Avusturya, Belçika, Hollanda turnelerinde yer aldı. 2012 yılında uluslararası melodies of peace international youth symphony orchestrası ile Ermenistan'da yapılan konserde yer aldı. 2012 yılında Traviling notes international müzik festivalinde Gürcistan turnesinde yer aldı 2012-2013 yıllarında Samsun devlet opera ve balesinde çalıştı.Antalya Devlet senfoni orkestrası, Bursa bölge devlet senfoni orkestrası ve Eskişehir Büyükşehir Belediyesi senfoni orkestrasın' da takviye olarak konserlerde yer aldı. Halen Bursa bölge devlet senfoni orkestrasında konserlerde görev almaktadır.